

MATEW

Jesus ky n'aa hanām do Matew erii wät do hahỹyh

Jesus wahë makū sa häd ketsén do hahỹyh

1 Jesus Kristo, Dawi panaa, Abaraām panaa. Hahỹ ta wahë makū sa häd heen n'aa kerih doo:

² Abaraām t'aah, Isak.

Isak t'aah, Jakóh.

Jakóh taah, Judah, ta hỹyj daheeh.

³ Judah t'aah, Peres.

Peres taah, Eserōm Serah daheeh. Tamar mä sa ỹyn makū häd.

Eserōm t'aah, Rām.

⁴ Rām t'aah, Aminadab.

Aminadab t'aah, Nasōm.

Nasōm t'aah, Saramon.

⁵ Saramon t'aah, Buwas. Buwas ỹyn Rahab häd näng doo.

Buwas t'aah, Obed. Obed ỹyn mä Rut häd näng doo.

Obed t'aah, Jesé.

⁶ Jesé t'aah kä, Dawi, er wahë makū sa wahë n'aa paah.

Dawi t'aah, Saromāw. Saromāw ỹyn Urija häd näng do ỹym paah.

⁷ Saromāw t'aah, Reboām.

Reboām t'aah, Abijah.

Abijah t'aah, Asah.

⁸ Asah t'aah, Josapa.

Josapa t'aah, Jorāw.

Jorāw panaa seeh, Usijah.

⁹ Usijah t'aah, Jotāw.

Jotāw t'aah, Akas.

Akas t'aah, Esekijah.

¹⁰ Esekijah t'aah, Manaséh.

Manaséh t'aah, Amom.

Amom t'aah, Josijah.

¹¹ Josijah panaa kä, Jekonija, ta hỹyj daheeh. Babirōn buuj,

Judah buuj majĩ, sa häj n'aa hēnh Judah buuj ramahũm noo gó Jekonija rababok.

12 Babirõn häj n'aa bä rabaj'eenh do jawén paa bä henäk do hahỹ Jesus wahë makũ sa häd: Jekonija t'aah, Saratijéw. Saratijéw t'aah, Sorobab.

13 Sorobab t'aah, Abijuh. Abijuh t'aah, Erijakĩm. Erijakĩm t'aah, Asor.

14 Asor t'aah, Sadok. Sadok t'aah, Akĩh. Akĩh t'aah, Erijud.

15 Erijud t'aah, Erejasa. Erejasa t'aah, Matãn. Matãn t'aah, Jakóh.

16 Jakóh t'aah, Joséh kä. Marija häd näng do patug ti Joséh. Marija t'aah kä, Jesus, ramaneëenh do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

17 14 Jesus wahë makũ sa häd ketsén do Abaraãm du doo bä naa, Dawi bä kä tagadäk. 14 sa häd ketsén do Dawi häd bä naa, Judah buuj Babirõn häj n'aa hënh ramahũum bä kä. 14 kä m' Jesus Kristo^a wahë makũ sa häd ketsén do Babirõn häj n'aa hënh rabeboo nä do jawén paa bä naa, Kristo benäng bä kä.

Jesus benäng do panyyg n'aa hahỹh

18 Hahỹh da Jesus Kristo benäng do ky n'aa. Jesus yỹn pan'aa Marija häd näng doo. Joséh gatëe do pan'aa m' ti Marija. Ti m' Marija beta däk, dooh Joséh awäd bä ta wë. Marija wén eta däk, P'op Hagä Do Sahee hejój hyb n'aa. 19 Baad ub, P'op Hagä Do karën doo da Joséh, ta patug pan'aa bawät. Ti hyb n'aa m' dooh takarën bä Marija taky n'aa tapa bä hajök do sa matym gó. Dooh takarën bä Marija tanu meby bä ta wób sa hä.^b Ti hyb n'aa tahyb n'aa newë däk, ta h'yyb gó, Marija tamejõ hõm taganat'ëe wät hyb n'aa. Dooh m' takarën bä ta wób tamaher'ood bä.

20 Ti m', ta ti tahyb n'aa newë däk do jawén paa bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do äãs kas'ee wät ta hä ta s'ëe gó. Ti m' ta s'ëe gó äãs ky hadoo ta hä. Hahỹh da ta kyyh:

^a 1.17 Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ramaneëenh Mesijas. Gereg kyy me ramaneëenh Kristo. "P'op Hagä Do h'yyb däng doo", tahanäng pé m' ti.

^b 1.19 Ajyy see sii Marija beta däk Joséh ed'oo. Ti hadoo né hë, dooh takarën bä taher'ood bä ta wób sa hä Marija eta däk doo, Marija tanu maneb'yhyh n'aa.

—Joséh, Dawi panaa, —
näng mäh —mahyb n'aa p'eed
manäh. Magat'ëë né hë Marija.
Ajãn ta wog gó hasuun doo,
P'op Hagä Do Sahee hejój
hanaa. ²¹Aj'y da ta t'aah.
Mahäd n'oo da Jesus,^c P'op
Hagä Do karapee tabed'ëëp hyb
n'aa da nesaa do ramoo bok do
mahãnh —näng mä ããs kyyh
Joséh hã.

²²Sahõnh hë tii d' tawén
hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk
Do kyyh ta ky n'aa rod Isajas
häd näng do erii wät do paa
kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ da
taky däng do paah: ²³“Etaah da maruus aj'y manepäh nä doo.
Enyy däk da aj'y ta t'aah. Ramaneëenh da ta häd Imanuéw”,^d
näng mäh. “Èr mahang P'op Hagä Do bawät”, tahanäng pé ti
Imanuéw.

²⁴Ti m' Joséh ty gawëej däk bä, ããs mejũũ doo da né hë taky
daheeh. Marija tagat'ëë däg kãn. ²⁵Tagat'ëë däk né hë, dooh ta wë
tawäd bä Marija t'aah nenäng nä bä. Ti m' Marija t'aah benäng do
jawén paa bä Joséh häd n'oo däk mä Jesus.

Sagõoh ky n'aa ma kamahet'ëëk do Jesus henäng do resoos do panyy n'aa hahÿÿh

2Ti m' panang Berënh häd näng doo bä, Judah häj n'aa bä
Jesus benäng sa wahë n'aa Eróts häd näng do bag'ããs noo gó.
Tabenäng do jawén paa bä ajyy tak'ëp ma kamet'ëëk doo, sagõoh
ky n'aa ma kamahet'ëëk do kaj'aa Jerusarënh bä. Sa häj n'aa
papÿÿj hana hënh rahana. ²Ti m' rakajaa bä kä rabeaanh:

—Nyy bä tabadäg däk Judah buuj sa wahë n'aa nag'aap hë
henäng doo? —näk mäh. —Ãã hapäh sagõoh tabenyy däk do
heen n'aa. Papÿÿj nu ganyy hënh tahana. Ãã wén na bë wahë n'aa

Ajyy sagõoh ma kamahet'ëëk do
sa heen n'aa (Matew 2.1-2)

^c 1.21 Jawéh ji ted'ëëp, tahanäng pé ti Jesus.

^d 1.23 Isajas 7.14

nag'aap hē henäng do äã weh'ëeh hyb n'aa —näk mä sagõoh ky n'aa ma kamahet'ëek do sa kyyh.

³Ti m' tak'ëp mä Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do hyb n'aa tón mä taky n'aa napäh bä sagõoh ky n'aa ma kamahet'ëek do raher'oot doo. Sahõnh hē Jerusarenh panang buuj na-ääj hē m' rahyb n'aa tón mäh.^e ⁴Ti m' Eróts mejüü ranaëenh hyb n'aa ta wë sahõnh hē Judah buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wë wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk do na-ääj hē. Ti m' tabeaanh mä sa hã nyy bä P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do benäng doo.

⁵Ti m' raky hadoo:

—Berënh panang bä, Judah häj n'aa bä tabenäng da —näk mäh.
—Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod see erii wät paa ta ti ky n'aa —näk mäh:

⁶“Panang Berënh, Judah häj n'aa bä badäk doo,
õm ky n'aa netsëeh do nado panang ky n'aa etsëeh do sa mahang, Judah häj n'aa bä.

Ky n'aa etsëeh da õm, a babuuj mahang ganyyh do hyb n'aa ta bagã n'aa,

Isaraéw buuj, karapé haa h'yyb mahüüm doo.”^f

—Tii d' né hē P'op Hagä Do kyyh, ta ky n'aa rod see erih do paah —näk mä Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk do sa kyyh Eróts hã.

⁷Ti m' Eróts mejüü rabats'yyt ta wë kejën doo gó sagõoh ky n'aa ma kamahet'ëek doo. Ti m' tabeaanh mä sa hã ny noo gó ti sagõoh ganyyh. Ti m' rabaher'oot ta hã. ⁸Ti m' Eróts mejüü mä Berënh hënh rabahõm hyb n'aa. Ti m' ky ken'yym doo gó m' taky hadoo sa hã:

—Bë ahõm, baad bë esóts karapee —näng mäh. —Karapee bë awyyd bä, nyyw hē ÿ karën ÿ bë maher'ood, karapee ÿ weh'ëeh hyb n'aa bë nemuun —näng mä Eróts kyyh.

⁹Ti m' sa hã Eróts maher'oot do jawén paa bä, ratsyym kasog kãn mäh. P'aa hënh mä sagõoh rabahapäh ënh ramahõm me. Sa pooj jé m' sagõoh bahõm. Ti m' sagõoh bayyw kä kãn tób karapee t'aah yt sooh do pong jó. ¹⁰Tak'ëp mä ratsebee bong sagõoh rabahapäh bä kä.

^e 2.3 Eróts wén hyb n'aa tón, dooh takarën bä ta see bag'ääs doo. Ta mab hē takarën tabag'ääs. Panang buuj rawén hyb n'aa tón na-ääj hē Eróts hã rah'yy genäh do hyb n'aa. Rahapäh ti tak'ëp da nesaa do tamoo wät da karapee henäng do hã, taky n'aa napäh do hyb n'aa.

^f 2.6 Mika 5.2

Jesus sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do raweh'ëeh (Matew 2.11)

¹¹Ti m' tób gó rabajëë p'ëë bã kä rabawyyd kån mä karapee Marija moo gó kä. Ti m' rabehyy b'ëeh tũũ sa taron nu paa me karapee t'aah wë. Ti m' rawehëë kån ta hã. Ti m' raban'oo däk ta hã ta matym n'aa tak'ëp hanãm doo, ky n'aa gebah doo. K'ãäts tæg gabarëeh do s'ëeb, b'aa tæg buu benyym do s'ëeb in-sijëen häd näng doo, b'aa tæg buu benyym do s'ëeb miir häd näng do raban'oo kån ta matym n'aa. ¹²Ti m' sa s'ëë gó kä P'op Hagä Do maher'oot ranabaaj hõm hyb n'aa Eróts magä doo me, Eróts ramanaher'oot hyb n'aa. Ti m' ta tyw n'aa see me m' rababaaj hõm kån sa hãj n'aa hënh.

Esit häj n'aa hënh Joséh rakejën hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³Ti m' sagõõh ma kamahet'ëëk do ratsyym kasok do jawén paa bä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do äãs kasee mä Joséh hä ta s'ëë gó. Ti m' ta s'ëë gó taky hadoo ta hä:

—As'ëëg g'ëed! —näng mäh. —Mamahüüm wäd karapee t'aah ta ÿÿn daheeh Esit häj n'aa hënh, t'ÿÿ hënh bë kejën hõm hyb n'aa. Eróts mejüü da resoos karapee t'aah tadaj'ëëp hyb n'aa. Ti hyb n'aa da Esit bä bë ayyw dó, õm ÿ maher'oot bä kä da mabana —näng mä äãs kyyh Joséh hä.

¹⁴Ti m' nanyw hë Joséh ty gawëej däk. Ti m' atsëm né hë Joséh bado däk karapee t'aah, ti m' karapee ÿÿn daheeh ratsyym kasok kãn Esit hënh hah'üüm doo. ¹⁵Ti m' Esit häj n'aa bä rabajeej kãn Eróts bedëp nä bä. Tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod see her'oot do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erih do paah: “ÿ naëej wät tah ÿÿ, Esit bä naa tabanyyh hyb n'aa”,^g näng kerih do hä.

¹⁶Ti m' Eróts h'yy kadaw'uuh sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëëk do rawadii doo. Ti hyb n'aa tak'ëp mä takawajãän. Ti m' tamejüü mä radej'ëëp hyb n'aa Berënh panang bä, panang nedaa bä na-ãäj hë, sahõnh hë karepé ajyy pawóp hë ta baab n'aa hedo padëëk doo, ti yd jé ta baab n'aa hedoo do na-ãäj hë. Tii d' tawén d'oo, pawóp däg mä ta baab sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëëk do pooj jé rabahapäh sagõõh karapee henäng do heen n'aa ganyyh doo.^h

¹⁷Tii d' né kä m' kaja däk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod Jeremij häd näng do erih do paa kä. Hahÿÿ da paa m' ta kyyh:

¹⁸“Panang Ramaⁱ häd näng doo bä naa maa enä tak'ëp ha'oot doo.

Tak'ëp h'yy kat'oon do sa kyyh ji maa napäh da.

Rakéw panaa kyyh né hë tii, sa taah p'ãã 'oot doo.

Dooch wäd sa taah. Ti hyb n'aa dooch rakarën bä ta wób rah'yyb enäw bä sa hä”,^j näng kerih doo.

Joséh rababaa j nä do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹Ti m' Eróts dajëp do jawén paa bä, ta s'ëë gó m' äãs kas'ee wät Joséh hä. ²⁰Hahÿÿ da äãs kyyh ta hä:

^g 2.15 Osejas 11.1

^h 2.16 Tii d' sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëëk do raher'oot paa ta hä.

ⁱ 2.18 Berënh nedaa bä ti panang Rama häd näng doo. Ti hyb n'aa ta tii bä na-ãäj hë sa taah rap'ãã oot, Jeremij ky däng doo da né hë.

^j 2.18 Jeremij 31.15

—As'ëëg g'ëed! —näng mäh. —Mamabaj hõm karapee t'aah ta ÿÿn daheeh Isaraéw häj n'aa hënh kä. Dejëp karapee majiï —näng mäh.

²¹Ti m' Joséh bas'ëëg gëet mäh, tado däk karapee t'aah, ti m' karapee ÿÿn daheeh ratsyym kasog kãn Isaraéw häj n'aa hënh hah'ũum doo. ²²Ti m' Joséh ky n'aa napäh bä Akeraw häd näng do bag'ããs mä Judah häj n'aa^k bä ta yb jawén buuj, eÿÿm mä t'iï hënh tahõm bä kä. Ti m' ta s'ëe see gó P'op Hagä Do äãs maher'oot mä t'iï hënh tanahõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa kä m' Isaraéw häj n'aa bód Garirej häd näng doo hënh mä tabahõm kãn. ²³Ta tii bä, panang Nasaréh häd näng do bä rabajeej kãn. Tii b' mä kaja kãn hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod raher'oot do paa P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa hã: “Ramaneëenh da Nasaréh buuj”, näk paa sa kyyh.

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

3 Ti m' ta see pé noo gó, nu gemuun do paah, Jowāw häd näng do bahõm kãn Judah häj n'aa bä tabanawäng hënh. T'iï hënh mä tamaher'oot maa new'ëe do sa hã P'op Hagä Do kyyh. ²Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Eadaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ããs doo. Ti hyb n'aa bë eréd hõm nesaa doo, P'op Hagä Do wë bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh.

³Jowāw né hë ti ajÿy ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa hahÿ tabaher'oot noo gó:

“Hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,^l näng mä takerii däk do hã.

⁴Jowāw saroor mä kameer wii s'ëëb, ta pan'aa. Ta baa wyd paa m', ta byyh. Sabakar paa m' tawëh ta tä, mabaa bëeh paa m' ta waa. ⁵Ti m' hajõk Jerusarënh babuj n'aa, Judah häj n'aa buuj, tamii Joradãn nabyy me habong do na-ããj né hë m' rabahõm Jowāw wë. ⁶Nesaa do rakawoom bä, Jowāw nu gemuun hõm tamii Joradãn häd näng doo me.

^k 2.22 Judah häj n'aa, Isaraéw häj n'aa bód né hë.

^l 3.3 Isajas 40.3

Aj'yy ta nahëë me tetyn hõm do tiriig ta bóg mahãnh do heen n'aa (Matew 3.12)

⁷Ti m' hajõk Pariséw ramaneënh doo, hajõk Saduséw ramaneënh do na-ããj hë ta wë, tanu gemuun doo bã rabana Jowãw bahapãh bã, taky hadoo mã sa hã:

—Aw'y'y p'yym nãng do taah hadoo bëeh! —nãng mãh. —Nyy da bë ed'oo bë kejën nesaa do bë hã P'op Hagã Do banoo do mahãnh? J'ooj madãk doo me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do

mahãnh? ⁸Taw'ããts hë pooj jé bë metãh te hub tado bã nesaa do bë eréd hõm bã. Bë metãh hanãm do bë moo bok do hã. ⁹Bë daab yb manã Abaraãm panaa bë hanãk do hã. Bë edoo manãh: “ãã P'op Hagã Do gadoo Abaraãm panaa ãã bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagã Do karën bã tahajaa hahÿ pã tawareem bã, Abaraãm panaa rado padãg bã —nãng mãh. ¹⁰—Edaa dãk h'y'y kawanereem do P'op Hagã Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëë dãk do tabagëem hyb n'aa hadoo tii. Sahõnh hë joom tëëg neaak do tagëew jat da, ti tabaju hõm da —nãng mã Jowãw kyyh.

¹¹Ti m' Jowãw ky hadoo ënh:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me, baad hadoo do wë bë h'y'y kawareem do metëë n'aa. Ti awãt da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahãnh ÿÿ. Hã ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hã. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bã ta tsyym suun ÿ patsã bã —nãng mãh. —Tii kã P'op Hagã Do Sahee tabajëë suun bë h'y'yb tym gó, bë tah'y'yb mahüüm hyb n'aa. Tëëg hõõ hadoo doo me bë d' tametty baad tabanãw dãk hyb n'aa bë h'y'yb tym —nãng mãh. ¹²Tsyt hë tabetyn hõm da P'op Hagã Do karën do moo heb'ook doo, tsyt hë ta wób. P'op Hagã Do karën do moo b'ook doo, banãm doo hënh tabetyn hõm, tabanesaa hënh ta wób, aj'yy ta nahëë me tetyn hõm do hadoo tiriig ta bóg mahãnh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hã. Ta bóg taju toonh tëëg hõõ me, nadëëk doo me —nãng mã Jowãw kyyh Kristo ky n'aa hã.

Jesus Jowãw nu gemuun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³Ti m' ti noo gó Garirej hãj n'aa bã naa Jesus bawëënh tamii Joradãn hãd nãng doo hënh, Jowãw nu gemuun hyb n'aa. ¹⁴Ti m' Jowãw geãm paawã, ti m' taky hadoo:

—Hëd n'aa wë ÿ mabana òm ÿ nu gemuun hyb n'aa? ÿ paawä ti manu gemuun —näng mä Jowäw kyyh.

¹⁵Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Taw'ääts hë ta tii da dó. ÿ manu gemuun né hë. Taw'ääts hë ër bad'oo sahõnh hë ër hä P'op Hagä Do karën doo —näng mäh.

Ti m' tii d' taky hadoo do hyb n'aa m', Jowäw nu gemuun kãn Jesus.

¹⁶Jesus nu kemuun wät do jawén paa bä, nayyw hë tabanyyh tame naa. Tabanä sii hë m' wë kabasëets hõm. Ti m' tahapäh mä P'op Hagä Do Sahee ahyng mä ta wë. Gurii-i bahyng doo da P'op Hagä Do Sahee bahyng. Ta hä m' tabadäng. ¹⁷Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kãn P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Hahÿÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahãn up doo. Baad ÿ h'yy gadajang tan'oo bä —näng mäh.

Jesus Dijab^m metyy do panyyg n'aa hahÿÿh

4 Ti m' P'op Hagä Do Sahee mahũüm kãn Jesus tabanawäng hënh, rabanabok hënh, Dijab metyy hyb n'aa Jesus. ²Ti m' 40 ta ã noo gó dooh m' Jesus awa bä, dooh m' tawëë bä. Ti jawén mä Jesus basa däk. ³Tii bä Dijab, ji h'yyb tahet'uuk doo, ana ta wë, ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —mamejõ hahÿÿ pä rakawereem padëek päw —näng mäh.

⁴Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hä had'yyt nado ji bedëp. Sahõnh hë P'op Hagä Do kyyh hyb n'aa ji bedëb heh'äätⁿ” —näng mä Jesus.

⁵Ti m' Jesus Dijab mahũüm kãn Jerusarënh hënh, panang tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo hënh. Ti m' tabatsyyd hõm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hënh tabasëek hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

⁶—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —keréd hyy tũü. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejũü da ta ããs, baad òm rabahag'ããs hyb n'aa. Òm da ragadoo p'op pä hä a tsyym taganadas hyb n'aa”,^o näng P'op Hagä Do kyyh —näng mä Dijab.

^m **4.0** Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, *Dijab*. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

ⁿ **4.4** Dew-Teronom 8.3

^o **4.6** Saaw-Mo 91.11-12

⁷Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahỹỹ da na-ãäj hẽ P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manä P'op Hagä Doo, a hagã n'aa”^p —näng mä Jesus.

⁸Ti m' Jesus Dijab masäk waëë p'op nu däk do jó. Tii b' naa m' tametëeh ta hã sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã hanäng do häj n'aa rabag'ãäs doo, sahõnh hẽ hanäm doo, hetsooh do badäk hahỹỹ hã hanäng do na-ãäj hẽ. ⁹Ti m' taky hadoo ta hã:

—Sahõnh hẽ ta ti ÿ anoo da a hã, wẽ ÿỹ, tũũ a taron nuu me ÿ mawehëë bä —näng mä Dijab kyyh.

¹⁰Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ahõm mahãnh ÿỹ, Nesaa Do Yb! —näng mäh. —Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jããm hẽ P'op Hagä Doo, bẽ hagã n'aa, bẽ wehëë. Jããm hẽ ta ti bẽ hyb n'aa jew'yyk, bẽ ky daheeh”,^q näng kerih doo —näng mä Jesus.

¹¹Ti m' Dijab bahõm kãn Jesus mahãnh. Ti m' ãäs rabana, rahag'ãäs mä Jesus, ranoo mä ta hã ta waa kä.

Jesus du doo tama metëëk do panyyg n'aa hahỹỹh

¹²Ti m' Jowãw nu gahem'uun do radawäts geët do Jesus ky n'aa napäh bä m', tababaaj hõm kãn mä Garirej häj n'aa hënh. ¹³Ti m' panang Nasaréh bä tabaym dó jawén paa bä m', takahỹỹd gã panang Kapar-Naũm häd näng doo hënh. Karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Kapar-Naũm badäk, Seburün, Napatawi sa häj n'aa bä.^r ¹⁴Tii da tawén d'oo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa. Hahỹỹ d' paa m' Isajas kyyh:

¹⁵“Seburün, Napatawi häj n'aa babuuj,
karaj'aa nabyy me, tamii Joradãn tamyyj däk hã badäk do
buuj.

Garirej sa häj n'aa häd, hajõk do Judah buuj nadoo do
rabaj'eenh bä.

¹⁶Ta tii bä, gadagyp do hadoo doo gó habok doo, P'op Hagä Do
nahap'ëeh doo,
rahapëë däg kãn ta bag ty eh do hadoo doo.^s

^p 4.7 Dew-Teronom 6.16

^q 4.10 Dew-Teronom 6.13

^r 4.13 Garirej häj n'aa bód ta ti Seburün Napatawi sa häj n'aa.

^s 4.16 Jesus né hẽ ti ta bag ty eh do hadoo doo. Sa mahang Jesus bawäd wät do hyb n'aa, sa mahang Jesus ma met'ëëg wät do hyb n'aa, rahapëë däk nyy da rabad'oo P'op Hagä Do wẽ ranu kajäk hyb n'aa.

Dajëb bawät bä habok do sa hä ganä wät ta bag^t,^t näng kerih doo.

17Ti m' ti noo gó Jesus du do däk tamaher'oot sahõnh hë sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Edaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo. Ti hyb n'aa bë eréd nesaa doo, P'op Hagä Do wë bë h'yy kawareem hyb n'aa — näng mä Jesus kyyh.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

18Ti m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Jesus bawät bä m', tabahapäh mä pawóp hë ajyy. Simaw, Peed ramaneëenh doo, ta hÿÿj Än-Deréh daheeh. Tah'ÿÿb mä res'aak karahi me. Tah'ÿÿb sag né hë m' tii. 19Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—B'ëep bë ana, si ÿÿ bë abooh. Tah'ÿÿb sag nado boo da bë hÿÿ kä. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bë hÿÿ kä P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

20Ti m' nanyw hë m' raberéd hõm karahi. Ah'üüm kän mä ta sii.

21Ti bahänh mä Jesus bahapäh ajyy Tsijaag, Jowāw daheeh, Sebedew häd näng do taah. Marakate gó m' rabat'oonh, sa yb mä sa hata. Karahi m' renäm. Ti m' Jesus bats'yyt ta sii rabahõm hyb n'aa. 22Ti m' nanyw hë m' ragatsëg n'yyh pong hënh. Ti m' raberéd hõm sa yb, marakate. Ti m' Jesus sii rabahõm kän mäh.

23Ti m' jé pad'yyt hë Garirej häj n'aa bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, Jesus ma metëek mäh, tamaher'oot mä sa hä P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa hanäm doo. Jé pad'yyt hë m' tabaheso hõm sahõnh hë sa nahëeh. Tabaheso hõm na-ääj hë h'yyb nahejooj padëek do nahëe haj'aa. 24Ti hyb n'aa, Sirija häd näng do häj n'aa bä na-ääj hë raky n'aa napäh mä Jesus mo haj'aa hä. Ti hyb n'aa ramena kän ta wë nahëe enäh doo. Hajõng mä ramena do sa nahëeh. Tak'ëp datés do hahoop do ta wób, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do ta wób, mera do kaj'uun do ta wób, nabong do ta wób. Ta ti sahõnh hë sa nahëe Jesus hahëen hõm mäh. 25Hajök mä Jesus jawén hah'üüm. Ta s'ee hënh naa m' hena ta jawén hah'üüm doo. Garirej häj n'aa bä naa m' ta wób, Dekaporis häd näng do häj n'aa hënh naa ta wób,

^t 4.16 Isajas 9.1 hä takerii däk tii. P'op Hagä Do nahap'ëeh doo, ji edëb heh'äät do nahap'ëeh do tii, dajëb bawät bä habok doo. Kristo sa wë kajaa doo, papÿÿj bag ganyyh do hadoo.

Jerusarēnh bā naa m' ta wób, Judah hāj n'aa bā naa m' ta wób, hēēj Joradān hād nāng do tamyyj dāk hēnh naa m' ta wób ká.

Ky n'aa kedēng do ky n'aa hahỹh

5 Ti m' hajōk do ta jawén han'aa do Jesus bahapāh bā m', tabasēek waēē hā m', ti m' tabahyy sooh. Ti m' ta ma metēek do rabana ta wē, ²ti m' tadu doo tama metēek do sa hā. Hahỹh d' mā ta kyyh:

³—P'op Hagä Do ky n'aa edēng sa hā hē daab na'yyp doo, sa h'yyp gó jāām hē P'op Hagä Do hā daab 'yyp doo. Rawén ky n'aa kedēng, hỹ pong jé hawät do bag'āās do karapee rabahadoo do hyb n'aa.

⁴—Ky n'aa kedēng da jé ha'oot do hah'oop doo, P'op Hagä Do h'yyp en'yym do hyb n'aa da sa hā.

⁵—P'op Hagä Do ky n'aa edēng kaja hē sa h'yyp mahūūm doo, sa hejój hā h'yy kana'eeh doo. Rawén ky n'aa kedēng, hēēj papuuj^u P'op Hagä Do ky n'aa enooh do danāh rabahadoo do hyb n'aa da.

⁶—P'op Hagä Do ky n'aa edēng takarēn doo da ji bawät do hā tak'ēp h'yyp pad'ēek doo. Rah'yyp pahadēek do kan'oo dāk da sa hā.

⁷—P'op Hagä Do ky n'aa edēng ta wób t'yypd mehīin doo. P'op Hagä Do t'yypd mehīin da sa hā ká.

⁸—P'op Hagä Do ky n'aa edēng baad hedoo do had'yyp hē h'yyp enāh doo. Ky n'aa kedēng da tii, rahapāh do hyb n'aa da P'op Hagä Doo sa matym me.

⁹—P'op Hagä Do ky n'aa edēng h'yyp nyyw gó habok do du n'aa doo. Ta ti hedoo doo ramaneēēnh da P'op Hagä Do taah.

¹⁰—P'op Hagä Do ky n'aa edēng da P'op Hagä Do karēn do ramoo bok do hyb n'aa rarahejāā do hah'oop doo. Rawén ky n'aa kedēng, hỹ pong jé bag'āās do karapee rabahadoo do hyb n'aa da.

¹¹—Ky n'aa kedēng bēēh, hēp ŷ n'aa bē raky n'aa rejā bā, bē rarahejā bā, daap hē nesaa do bē ky n'aa ran'oo bā. ¹²Baad had'op

^u 5.5 Taw'āāts hē ji ner'oot Apokarip 21.1.

do P'op Hagä Do anoo da bë hä ta sãm hÿ pong jé. Ti hyb n'aa da bë h'yy gadejah, bë tsebee da, tii d' bë hä radoo bä né paawä! Tii d' né paa sa wahë makû rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hä, rarahejãã né paa sa hä —näng mä Jesus.

Ta bag ta tyng jó ji dasooh do heen n'aa (Matew 5.15)

Jukiir ky n'aa gó, ta bag ky n'aa gó Jesus ma metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

13Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jukiir hadoo bëeh, badäk

hahÿÿ hä habong do sa mahang.^v Jukiir nadah'ëed wäd bä, dooh ji haja bä ji an'oo bä p'aa hënh tadah'ëed däg bä. Tanadah'ëed wäd bä, dooh hyb n'aa ji karën wät péh. Ji aw'oong hõm tii. Jé tabës pé tsab'eeep da^w —näng mäh.

14—Badäk hahÿÿ hä habong do sa bag hadoo bëeh. Dooh ji haja bä ji jejen bä panang waëë jó badäk doo. **15**Dooh ta bag ji gataa so bä ji waa hood yt hä ji dasooh hyb n'aa. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, sahõnh hë tób yt hä haj'eenh do rabag enä hyb n'aa. **16**Ti hadoo ënh bë hä. Bë metäh, rabahapäh hyb n'aa, baad hedoo do bë babok doo, baad hadoo do bë moo bok doo, bë Yb hÿ pong jé hawät do hä raj'aa etsë hyb n'aa kä bë hä rahapäh do hyb n'aa —näng mä Jesus.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hä Jesus ma metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

17Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ ahyng babä ÿ gawats'iik hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ããj hë. Tii d' bë edoo manäh. ÿ wén hyng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ããj hë, takaja däk hyb n'aa,

^v **5.13** Jukiir me ji ty gewuuk ta dab takanarejãã hyb n'aa. Jukiir hadoo P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do badäk hahÿÿ hä habong do sa mahang. P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa nesaa do tak'ëp tawén kanah'üüm badäk hahÿÿ bä.

^w **5.13** Jukiir nadah'ëed wät do hadoo ta hä h'yy ka'eeh do baad naboo bong doo. Baad ji nawäd wäd bä, baad nadoo do ji metëeh tii bä ta wób sa hä. Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, ji aw'oong hõm do hado däk ji tii bä.

hã ȳ kametëeh hyb n'aa na-ãāj hē. ¹⁸Baad bē ȳ maher'oot. Wē, badāk hahȳ hēēj bawät nä bā, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tagawatsig bā. Dooch ta bód had'os pé gawatsik péh, sahõnh hē ta hã kerih do kametëeh bā kã. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —näng mäh. ¹⁹—Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do bód t'aats ky nadaheeh doo, ta wób tama met'ëeg bā ta nemuun raky nadaheeh hyb n'aa, jããm hē ky n'aa nets'äs da ta ti hedoo do hỹ pong jé hawät do tabag'ãäs do mahang. Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, ta wób hã tama met'ëeg bā na-ãāj hē, ky n'aa etsä däk tii, hỹ pong jé hawät do tabag'ãäs do mahang —näng mäh.

Baad had'op Jesus karën ji bawät do ky n'aa hahȳyh

²⁰—Baad bē ȳ maher'oot. Baad ub Pariséw red'oo raky daheeh P'op Hagä Do karën do ji hã. Ti hadoo ênh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti hado né paawä, baad bē nado bā sa bahãnh, dooh tabad'op hē bē haja bā hỹ pong jé hawät do bag'ãäs do karapee bē hado bā —näng mäh.

**1. Baad ji bawät sa mahãnh ji da hadoo do hã ji
hyb n'aa newëë do hã ky n'aa hahȳyh**

²¹—Bē maa napäh né hē p'ooj ub êr wahë maküü hã kamejüü doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Nesaa do hã ky n'aa kety däk da jé ta da hadoo do daj'ëep doo”,^x näng kerih doo. ²²Ȳȳ kã, ȳ her'oot hahȳ bē hã: Jé ta da hadoo do wē kawajãän do sii hē ky n'aa kety däk da. Jé ta da hadoo do ky n'aa rejãã péh, taw'ãäts hē êr wahë n'aa hedoo do raky n'aa etyy tii. Jé “h'yy gatamaa its õm!”, hanäng pé ta da hadoo do hã, p'eets hē tabanesaa hënh, tëëg hõõ gó da tabahoop —näng mäh.

²³—Ti hyb n'aa kã, P'op Hagä Do hã mama ejuu bā mahyb n'aa es'ee bā a hã a da hadoo do ganen'aak doo, baad nadoo do ta hã mamoo wät do hyb n'aa, ²⁴tii bā taw'ãäts hē meréd dó mama ejuu do pan'aa ji ma ejuu do tyng pa. Tii bā ahõm a da hadoo do wē. Mets'ëë õm tahyb n'aa mabaan hyb n'aa, p'aa hënh bē h'yyb ennyw padëek hyb n'aa. Tii bā maju kã P'op Hagä Do wē mamanaa doo —näng mäh.

^x 5.21 Esodo 20.13

25—Taw'ãäts hē nawayw hē mah'yyb enāw a wē kawajāān doo, hyb n'aa jawyk do wē òm tamahũũm bā òm taky n'aa tapaa hyb n'aa paawä. Bē mahõm me, ta hõõ bā, mah'yyb enāw, hyb n'aa jawyk do ji hā ky n'aa etyy do hā, òm taky n'aa tapa mahānh. Tii d' manadoo bā, hyb n'aa jawyk do òm tabahaëēnh da warahén hā, òm tadawäts gëēt hyb n'aa kã. 26Dooch d' manä bā kã tii bā, sahõnh hē manepaag bā. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

**2. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do bahānh,
ji bawät ÿÿj sa wē ky n'aa hahÿÿh**

27Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bē maa napäh hahÿ kamejũũ doo: “Aã manä ta seeh ÿÿm sii”,^y näng kerih do paah. 28ÿÿ kã, ÿ her'oot hahÿÿ d' bē hā: ÿÿnh wē ty gadäk doo, ta sii haÿÿh do hyb n'aa newē däk doo, baad nado däg ta h'yyb tym hā kã. Nesaa do tamoo wäd däg kã, dooch né ta sii taã bā paawä. 29A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bā, taw'ãäts hē paawä a matym mado nyyh. Madawäts hõm. Taw'ãäts hē sét a hā hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa hēnh òm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahānh. 30A moo hub hadäk do hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bā, taw'ãäts hē paawä magakyd hõm a mooh. Madawäts hõm. Taw'ãäts hē sét a hā hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa hēnh òm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahānh^z —näng mäh.

**3. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do sa bahānh,
ji bawät ji ÿÿm wē ky n'aa hahÿÿh**

31—Hahÿÿ da kamejũũ do paah: “Jé ta ÿÿm heréd hõm doo, taw'ãäts hē taban'oo däk né hē ta heen n'aa kerih do ta hā”,^a näng kerih do hā. 32ÿÿ kã, ÿ her'oot hahÿÿ d' bē hā: Jé daap hē ta ÿÿm heréd hõm doo, ta ÿÿm wadii do hyb n'aa tanado bā, ÿÿnh ta patug nadoo do sii he'ÿÿh do hado däk tan'oo bā ta ÿÿm paah. Aj'yy see gat'ëë däg bā ta ti ÿÿnh, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii —näng mäh.

^y 5.27 Esodo 20.14

^z 5.30 Dooch Jesus mejõ bā ji matym ji ado nä bā, ji moo see ji gakyd hõm bā. Jesus hapäh, ji h'yyb gó naa né hē ti nesaa do ji moo wät doo, ji heg'ãas doo. Tii da tawén her'oot, baad ji hyb n'aa matakëë hyb n'aa nesaa do ji moo nawät hyb n'aa. Dooch masuuj tado bā ta ti hedoo doo, Jesus hanäng péh.

^a 5.31 Dew-Teronom 24.1

**4. Baad ji awäd bä, dooh hyb n'aa tak'ëp ji ky
n'aa h'üüm pé do ky n'aa hahÿÿh**

³³—Bë maa napäh né hë p'ooj ub ër wahë maküü hä kamejüü doo: “Maky kahÿÿd manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä maky däng doo. Mamoo wäd né hë ta hä maky däng doo”, näng kerih doo. ³⁴ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿÿ d' bë hä: Bë ky dëë manä da. P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hadoo hÿ pong jé. Ti hyb n'aa bë ky dëë manä hÿ pong jé hä, bë ehüb né hë bë ky däng do bë metëeh hyb n'aa. ³⁵P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo badäk hahÿ hëej.^b Ti hyb n'aa, bë ky dëë manä badäk hahÿ hëej hä, bë ehüb né hë bë ky däng do bë metëeh hyb n'aa. Bë ky dëë manä Jerusarënh panang hä, bë ehüb né hë bë ky däng do bë metëeh hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahõnh hë bag'ääs do panang ti Jerusarënh. Ta ma tii. ³⁶Bë ky dëë manä bë nuu hä. Dooh ji haj'as pé ji hä hë ji ahÿÿd bä. Ji sëën na-ääj hë dooh ji haja bä ji ahÿÿd bä. ³⁷Ti hyb n'aa kä, “ÿÿ” bë noo bä, taw'ääts hë “ÿÿ” né hë bë h'yyb gó. “Dooh” bë noo bä, “dooh” né bë h'yyb gó. Jääm ti bë kyyh. Dooh hyb n'aa tak'ëp bë ky n'aa h'üüm pé bë metëeh hyb n'aa ta ti bë ehüb né hë. Nesaa Do Yb hanaa sahõnh hë ti bahãnh tak'ëp ky n'aa h'üüm doo — näng mäh.

**5. Baad ji awäd bä, dooh ji abaaj bä nesaa do
ji tah moo wät do ky n'aa hahÿÿh**

³⁸Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë maa napäh né hë hahÿ kamejüü doo: “Ta da hadoo do matym rejää doo, ta ti mo haj'aa näng do matym na-ääj ji rejää. Ta da hadoo do tæg see gatëh hõm doo, ta ti mo haj'aa näng do tæg see na-ääj hë ji rejää”,^c näng kerih doo. ³⁹ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿÿ d' bë hä: Bë mahüüm manä hyb n'aa jewyk do sa wë nesaa do bë hä moo wät doo, tamoo wät do sãm tagadoo hyb n'aa paawä. Õm rapa ewyh bä manu mebyng hyb n'aa paawä, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa s'ee hënh rabewyyh hyb n'aa. ⁴⁰Hyb n'aa jewyk do sa wë a da hadoo do õm taky n'aa tapa bä a saroor hyb n'aa, man'oo ta hä a hatsë a hä hadäk do na-ääj hë. ⁴¹Õm ramejõ bä sa ma mas'ëed bä raky n'aa jaw'yyk do anoo do pénh, tii bä mamahãj

^b **5.35** Hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hadoo. Badäk hahÿÿh, P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo Isaraëw buuj sa hä. Sahõnh hë P'op Hagä Do bag'ääs. Ti né sahõnh hë danäh, tahanäng pé tii.

^c **5.38** Esodo 21.24, Rewitikos 24.20, Dew-Teronom 19.21

manä ta ti ramejũũ doo. Taw'ããts hẽ raky däng do bahãnh mas'ëed.^d 42 Man'oo a da hadoo do ets'ëẽ bã a hã. A h'ëed see a da hadoo do ets'ëẽ bã tab'aanh doo, man'oo né hẽ —näng mäh.

6. Baad ji awäd bã, ji majũ sũ hẽ ji kamahãn do ky n'aa hahỹyh

43 Ti m' Jesus ky hadoo ãnh:

—Bẽ maa napäh né hẽ hahỹ ramejũũ do paah: “Makamahãn a da hadoo doo. Mahyb n'aa wareem a majũ.”^e 44 Yỹ kã, y her'oot hahỹ d' bẽ hã: Bẽ kamahãn bẽ majũ. Bẽ ky n'aa ets'ëẽ bẽ hã rejãã doo, 45 bẽ Yb hỹ pong jé hawät do taah né bẽeh, bẽ metëeh hyb n'aa ta tii hã. Bẽ Yb hỹ pong jé hawät do anoo papỹy bag tapahuunh doo, baad habok do sa hã, baad nabok do sa hã na-ããj hẽ. Baad habok do rababong bã tabanoo naeng badoos hyb n'aa, baad nabok do rababong bã na-ããj hẽ. 46 Bẽ gadoo bẽ ed'oo g'eeh hanãm do P'op Hagä Do hanaa, jããm né hẽ bẽ kamahãn bã bẽ hã kamahãn doo? Dajëer Roma buuj hã ji hepak do taa n'aa, bẽ ty n'aa ges'yyk doo, ti na-ããj rakamahãn sa hã kamahãn doo. 47 Jããm hẽ bẽ wakãan hedoo do bẽ edëe bã, ta wób bad'oo do bahãnh nado bẽ bad'oo. Jé P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do na-ããj né hẽ redëng sa wakãan, sa najiis. 48 Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ baad had'yyt hẽ bẽ babok, bẽ Yb hỹ pong jé hawät do baad had'yyt hẽ tabawät doo da —näng mã Jesus kyyh sa hã.

Tamawoob hẽ hedoo do Jesus ma metëek P'op

Hagä Do ji weh'ëeh do ky n'aa hã

6 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad hedoo doo, P'op Hagä Do karën do bẽ moo bok bã, taw'ããts hẽ bẽ moo boo bẽ raj'aa etsë hyb n'aa nado. Baad hedoo do bẽ moo boo bã bẽ hã raj'aa etsë hyb n'aa, ti bã dooh bẽ gado wäd bã hanãm do ta sãm bẽ Yb hỹ pong jé hawät do hanaa.

1. Nyy da ji bad'oo kas'uut do matym n'aa ji an'oo bã do ky n'aa hahỹyh

²—Ti hyb n'aa kas'uut do matym n'aa mabanoo bã, magamehã manä toröm-bet, õm ramanatakëe hyb n'aa, j'ooj madäk doo me ky ken'yyim do rabahed'oo doo da panang tyw n'aa bã, tób P'op

^d 5.41 Roma buuj warahén n'aa Isaraéw häj n'aa bã mejũũ do rahajaa, rakarën bã, ramejũũ Isaraéw buuj rasëet sa ma dawëe péj. Tii d' radoo bã, ramejũũ do bahãnh ji asëet, näng Jesus kyyh. Dooh ji mahãj bã.

^e 5.43 Rewitikos 19.18

Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, sa hä ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Baad bë ý maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hä raj'aa etsë doo me né hë ragado däk ta säm. Dooh ragado wäd bä hanäm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ý né hë ta ti ý her'oot doo. ³Kas'uut do matym n'aa mabanoo bä, maher'ood manä ta wób sa hä, ⁴ta wób ranahapäh hyb n'aa mamasa doo. Tii bä kä, a Yb hÿ pong jé hawät doo, hapäh do ranahapäh bä manoo doo, anoo da a hä ta säm baad hadoo doo —näng mäh.

2. Nyy da ji bad'oo ji ky n'aa ets'ëë bä ky n'aa hahÿÿh

⁵—Bë ky n'aa ets'ëë bä, j'ooj madäk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da bë adoo manä da. Panang tyw n'aa kajatsëk bä, hajök do rababok bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä na-ääj ti ragen'aak raky n'aa etsëë rabë bä, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bë ý maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hä raj'aa etsë doo me ragado däk ta säm. Dooh ragado wät pé hanäm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ý né hë ta ti ý her'oot doo. ⁶Ti hyb n'aa, maky n'aa ets'ëë bä, ajëë suun a tób gawakō gó, manoo gatsëë däg ta gawakō, ti bä maky n'aa ets'ëë a Yb, hÿ pong jé hawät do ji nahapäh do hä. Tii bä kä, a Yb hÿ pong jé hawät doo, kejën doo gó maky n'aa etsëë do hapäh doo, anoo da a hä ta säm baad hadoo doo. ⁷Bë ky n'aa ets'ëë bä, bë ky n'aa jebaaj manä bë etsëë doo, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rabahed'oo doo da. Rah'yy kaha'eeh do maa napäh raky n'aa etsëë doo, hajöng do sa kyyh hyb n'aa red'oo. ⁸Bë ky n'aa ets'ëë pooj jé bë Yb hapäh bë wë badoh doo. Ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëë manä nanäng raky n'aa etsëë doo da.

⁹—Taw'ääts hë hahÿÿ da d' bë kyyh bë ky n'aa ets'ëë bä:

“Ee, hÿ pong jé hawät doo,
ää karën sahönh hë öm rahyb n'aa jew'yypk.

¹⁰ Ää etsëë a hä,
sahönh hë mabag'ääs do nayyw hë takajaa hyb n'aa ää wë.
Ää karën sahönh hë badäk hahÿÿ hä habong do ramoo bok makarën doo,
hÿ pong jé ramoo bok doo da makarën doo.

¹¹ Man'oo had'yyt hë ää waa.

¹² Mamabaan höm nesaa do ää moo bok do paah,
ää mabaan höm doo da ää wë moo bong do nesaa doo.

13 Man'oo manä nesaa do ãã tah'yyb tatuk.
 ãã mamoo n'aa jesu Nesaa Do Yb mahãnh.^f
 [Õm né ti sahõnh hẽ bagãã had'yyt doo.
 Õm né ti hejooj had'yyt doo.
 Õm né ti ji j'aa etsëe had'yyt doo. Ti né hẽ. Taw'ããts hẽj"],
 nãk da bëeh.

14Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bẽ hyb n'aa mabaan bã nesaa do bë wẽ ramoo boo bã, tii bã
 bë Yb hỹ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan da na-ããj hẽ bë hã.

15Bẽ hyb n'aa manabaan bã nesaa do bë wẽ ramoo bok doo, tii bã
 dooh na-ããj hẽ bë Yb hyb n'aa mabaan bã bë hã nesaa do bë moo
 bok doo.

3. Nyy da ji bad'oo kas'aah doo me P'op Hagä

Do ji weh'ëeh bã ky n'aa hahỹh

16Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do bë weh'ëeh hyb n'aa bë kas'aah bã, bë metä
 manä bë h'yy gajëng doo, j'ooj madäk doo me habok doo,
 ky ken'yyim do gó habok do rabahed'oo doo da. Ta ti rah'ỹt
 sa mamets rakas'aah ta wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bë ỹ
 maher'oot: Ta ti hed'oo doo, sa hã raj'aa etsë doo me, ragado däk
 ta sãm sahõnh hẽ. Dooh ragado wät pé hanäm do P'op Hagä Do
 hanaa. Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo. 17Ti hyb n'aa, kas'aah
 doo me P'op Hagä Do maweh'ëeh bã, taw'ããts hẽ mahetsyyd a
 mamets, mahawug ta syyj buu benyym do a nuu gó ji bahed'oo
 doo da 18kas'aah doo me P'op Hagä Do maweh'ëeh do ta wób
 ranahapäh hyb n'aa. Jããm hẽ a Yb, hỹ pong jé hawät doo, ji
 nahapäh do hapäh hyb n'aa. Tii bã kã, a Yb hỹ pong jé hawät doo,
 kejën doo gó makas'aah do hapäh doo, anoo da a hã ta sãm baad
 hadoo doo —näng mäh.

Ji ma ky n'aa hahỹh

19Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bẽ ata manä bë ma takah'ũüm hyb n'aa badäk hahỹh bã,
 kamera hedoo do ji ma rejãã doo bã, ji ma hetõt bã, hets'ëek do bë
 tób ranoo eẽ hõm doo bã bë ma rabets'ëek hyb n'aa. 20Taw'ããts hẽ

^f 6.13 Tahajaa na-ããj hẽ ji erii bã: “ãã mamoo n'aa jesu nesaa do mahãnh.”

bë moo boo had'yyt hē ti P'op Hagä Do bë hä takarēn doo. Tii bä da bë gadoo da hỹ pong jé ta sām P'op Hagä Do hanaa. Hỹ pong jé dooh kamera hedoo do rejā bä ta sām P'op Hagä Do hanaa ji gadoo doo. Ta tii bä dooh tahetöd bä ta sām, ta tii bä dooh retsëëg bä P'op Hagä Do hanaa ji gadoo doo. ²¹Ta tii d' ŷ wén her'oot, tak'ëp bë kamahän do banäng bä, tii bä bë h'yyb bawät —näng mäh.

²²—Ji bag hadoo ji matym. Baad tado bä ji matym,^g ta bag hado däk sahōnh hē ji hä. ²³Baad tanado bä ji matym,^h badagyp hadoo sahōnh hē ji hä. Ti hyb n'aa, ta bag hadoo bë hä hanäng do paawä, badagyp do tado bä, tak'ëp tabadagyp tii bä bë hä.

²⁴—Dooch hajaa pé pawóp hē ta kariw n'aa sii moo wät pé séd noo gó. Tii d' tahado bä, ta kariw n'aa see dooh takamahän bä, ta see ti takamahän. Ta see wē da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bë hä. Dooch bë haja bä bë h'yy keséj bä. Dooch bë haja bä P'op Hagä Do hä bë h'yyb däg bä, dajëer hä na-āāj bë h'yyb däng bä —näng mä Jesus.

²⁵—Ti hyb n'aa bë ŷ maher'oot hahỹh: Bë hyb n'aa tón had'yyt manä bë babok do hä, bë waa hä, bë eëek do hä, bë saroor hä. Tii d' ŷ wén edoo, ji awa do bahänh ti ji edëp doo. Ji saroor bahänh ji. ²⁶Bë hegäa taw'ëed. Dooch rejoom bä joom tym. Dooch rata bä joom ag sa waa tób n'aa yt hä. Ti hado né paawä, P'op Hagä Doo, bë Yb, anoo sa waa. Taw'ëed P'op Hagä Do kamahän do bahänh bë takamahän. ²⁷Tak'ëp bë hyb n'aa newë had'yyt né paawä, dooh bë haja bä bë aboo dawëd bä ta tii da —näng mäh.

²⁸—Hëd n'aa bë hyb n'aa tón bë saroor bë padedëek do pan'aa hä? Bë hegäa tabawä n'aa ts'ooch joom banäng bä hawäng doo —näng mäh. —Dooch né paawä ramoo boo bä, dooh né paawä sa saroor rages'yyb bä, ²⁹Saromāw saroor anyyw né paawä, gabar'ëëng né paawä, ti bahänh tabanäm ti tabawä n'aa ts'ooch. ³⁰Tii da baad ub P'op Hagä Do adoo bä tabawä n'aa hä, nanyw hē tsawyy jëng do hä, ji gatang do hä, dooh g'eeh ti bahänh baad ub tabahag'āās bëeh? Tanoo né da bë hä bë saroor. H'ëed hyb n'aa P'op Hagä Do hä baad bë h'yy kana'eeh? ³¹Ti hyb n'aa kä, bë hyb n'aa tón manäh. “H'ëed g'ee d' āā awa? H'ëed g'ee d' āā eëek? H'ëed g'ee d' āā dadäk?”, bë an'oo manäh. ³²P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hä h'yyb padëek doo. Bë ti dooh tii d' bë adoo bä. Bë Yb hỹ pong jé

^g 6.22 Ji etsëeh, P'op Hagä Do hä ji h'yyb däk, tahanäng pé né m' ti *baad hadoo do ji matym*.

^h 6.23 Ji netsëh, ji ma hyb n'aa ji bawät tahanäng pé né m' ti *baad nadoo do ji matym*.

hawät do hapäh bë wë bedoh doo. ³³Taw'ääts hë pooj jé baad bë h'yyb padäg bë Yb bag'ääs do hä, baad hedoo do ji hä takarën do hä na-ääj hë. Tii bä kä, tanoo da bë hä sahõnh hë bë wë bedoh doo. ³⁴Ti hyb n'aa kä, naga hë bë hyb n'aa tón manä bë pooj jé hawät do hä. Jat'iip hadoo na-ääj hë ti anäng ji h'yy katón doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë jati pé bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo.

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahÿÿh

7 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nadoo do hä bë ky n'aa ety manä had'yyt hë ta wób, P'op Hagä Do ky n'aa netyy hyb n'aa bëeh. ²Tii d' ÿ wén edoo, ta wób bë ky n'aa etyy doo da, bë da P'op Hagä Do ky n'aa etyy. Ta wób bë ky n'aa etyy do pénh, ti pénh da P'op Hagä Do ky n'aa etyy da bëeh.

³—Hëd n'aa mamatakëë b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng? ⁴Hëd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ÿ ado hõm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do mamatakä bä a matym gó hanäng doo? ⁵J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nä pooj jé b'aa haeh do a matym gó hakëë doo. Tii bä da mabahapäh baad ub mabado hõm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —näng mäh.

⁶—Bë an'oo manä awaar hä tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëëw däk doo. Bë da regës. Bë an'oo manä too yb hä majoor gabarëeh do perora häd näng do s'ëëb. Ratsab'EEP da bë majoorⁱ —näng mä Jesus.

Ji ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ets'ëë, tii bä P'op Hagä Do anoo bë hä. Bë esóts, tii bä bë aw'yyt da.^j Bë naëëj tób noo bä naa, tii bä da ta danäh noo gas'ëës.^k ⁸Jé hetsëë doo, gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos péh, taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bä naa naëënh péh, tób noo kas'ëës da ta hä P'op Hagä Do hanaa —näng mäh.

ⁱ **7.6** Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé apäh: Bë ky kahüüm manä P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do bë maher'ood bä kanar'ëen do maa nanewëë do sa hä. Sa hä ji ky kahüüm bä, ji rarahejää da tii bä. Awaar ji tegës do hadoo tii. Sa hä ji ky kahüüm bä panyyg hanäm do ky n'aa, raty n'aa ges'yyk da tii. Too yb majoor gabarëeh do tsab'EEP do hadoo tii.

^j **7.7** Baad ji hyb n'aa matakëë ji ky n'aa etsëë do hä tahanäng pé m' tii bë esóts bá bë aw'yyt.

^k **7.7** Ji ky padäg had'yyt hë P'op Hagä Do hä ji etsëë doo, tahanäng pé m' ti tób noo bá naa ji naëënh doo.

9—Pāw bē t'aah ets'ēē bā ta waa, pā bē anoo g'eeh ta hā?
 10Tah'ỹyb bē hā tets'ēē bā ta tā, aw'yy g'eeh bē anoo ta hā? Dooh.
 11Nesaa do moo heb'ook do né paawā bēēh, baad hadoo do bē heno bē taah hā. Ti bahānh bē Yb hỹ pong jé hawät do anoo da baad hadoo do ta hā hetsēē do hā.

12—Ti hyb n'aa kā, sahōnh hē bē bad'oo do hā, bē moo boo ta wób sa hā baad hadoo doo, bē karēn do bē hā ramoo bok doo. Tii d' tahanäng pé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hā, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do hā kerih doo —näng mä Jesus.

**Ta tyw n'aa ky n'aa gó Jesus ma metēek hỹ
 pong jé ji bahōm do ky n'aa hahỹh**

13Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Noo maeh ta tyw n'aa, maeh ta tyw n'aa banesaa hēnh, ji karejāā doo hēnh hahōm doo. Hajök maeh doo me hah'ũũm. Ti hyb n'aa, taw'āats hē bē majēē suun noo nad'ēēd is do hadoo doo me P'op Hagä Do wē, ji edēb had'yyt doo hēnh ji tamahũũm doo.
 14Noo manad'ēēd its, manad'ēēd its ta tyw n'aa ji edēb had'yyt doo hēnh hahōm doo. Dooh tahajōō bā ta ti ta tyw n'aa haw'yyt doo —näng mäh.

Rababok do hā ji h'yy ganäng sa hā ky n'aa hahỹh

15Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bē hyb n'aa matakä, P'op Hagä Do ky n'aa rod oow bē rawanadii hyb n'aa. B'éé anyyw is do hadoo kawanajāān do hadoo da rababok bē mahang. J'ooj madäk doo me tii. T'ōp, sa h'yyb gó, tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo tii. 16Ramoo bok do hā, rahe'oot do hā na-āāj hē bē da h'yy genäh sa hā, joom ag hā ji bahapäh do hadoo joom ỹyn hā. Dooh ji awyyd bā uwa ag sasēng tēēg hedoo do hā. Dooh na-āāj hē ji awyyd bā wiigo ag hetēk do hā. 17Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag. Joom seeh, baad nadoo doo, ta hēnh hēnh ta ag hahōm, dooh baad hadoo do ta ag. 18Joom baad hadoo doo, dooh teag bā baad nadoo doo. B'aa p'yyim näng doo, dooh tahaja bā baad hadoo do teag bā. 19B'aa baad nadoo do heaak doo, ji agēem, ji tēēg hado dāk tii bā. 20Joom ag hā bē hapäh doo da ta ỹyn, ti hadoo da, ramoo bok do hā, rababok do hā bē da h'yy genäh P'op Hagä Do ky n'aa rod oow sa hā —näng mäh.

21—Dooh sahōnh hē “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo”, ỹ ramaneēēnh doo, hỹ pong jé hawät do bag'āās do karapee

rabahadoo da. Jããm hẽ Yp ÿ hỹ pong jé hawät do karën do moo b'ook doo, ta bag'ããs bã tagadoo. ²²Sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, hahỹ da hajök do sa kyyh hã ÿÿ: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, a kyy gó nado g'eeh a ky n'aa ãã baher'oot? A kyy gó nado g'eeh karap'aar h'yyb nesaa do sa hã padëek do ãã habëë hõm? A kyy gó nado g'eeh hajõng ãã pehuunh doo?”, nãk da. ²³Tii bã kã, hahỹ da da kẽh ÿ sa hã: “Doooh noo gó bẽ ÿ hapëë bã. Bẽ anã matym ÿÿ gó naa, nesaa do moo heb'ook doo!”, nãng da kẽh ÿ sa hã.

²⁴—Ti hyb n'aa kã, hahỹ kẽh ÿ maa newëë doo, ky daheeh doo, aj'yy h'yy ganãng do hadoo, tababang bã, pã banãng bã, ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁵Adots né paawã naëng, tamii agyyb né paawã ta tób hã, bah'ood ahëm né paawã ta hã, dooh tatë hyy bã, tababang bã ta tób tu n'aa baad tabejëh do hyb n'aa. ²⁶Këh ÿ maa newëë doo, ky nadaheeh doo, aj'yy h'yy gatamah do hadoo, hood jó ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁷Adoos naëng, ag'yyp tamii ta tób hã, bah'ood ahëm ta hã. Tii bã tabatë hyng. Sahõnh hẽ takarejãã ta tób —nãng mãh.

²⁸Ti m' Jesus bahajaa bã sahõnh hẽ ta ti taheer'oot doo, maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mã tama metëek do hã. ²⁹Rawén meuuj bong mã tama metëek mã hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Sa ma matëg, Mosees ky n'aa jaw'yyp do ma mehetëk do rama metëek doo da nahado m' tii.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahỹÿh

8 Ti m' waëë bã naa Jesus bahyng bã kã hajök mã had'aa. ²Ti m' aj'yy rog manahuuh do ana mã ta wë. Ti m' tabahyy hãng mã ta taron nu paa me, ti m' taky hadoo mã Jesus hã:

—Wahëh ÿ n'aa, —nãng mãh —makarën bã tii, mahajaa né hẽ nahäh ÿ mado hõm —nãng mã ta kyyh.

³Ti m' Jesus moo däg ta hã. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —nãng mãh. —Has'oo däg! —nãng mã ta kyyh.

Ti m' nyyw hẽ kã m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kãn mãh.

⁴Ti m' Jesus baher'oot ta hã:

—Maher'ood manã ta wób sa hã —nãng mãh. —Ahõm jajé naga hẽ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo wät do wë. Mamatã ta hã õm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejũũ do paah, ta ti hedoo doo pé ji nahëë badoo wät do heen n'aa, õm has'oo däk do baad sahõnh hẽ rabahapäh hyb n'aa —nãng mã Jesus ta hã.

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hã h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵Ti m' panang Kapar-Naüm häd näng doo bä Jesus kajaa bä kã, Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa see ana kãn ta wë, ta karom Jesus masa hyb n'aa. ⁶Ti m' Jesus hã taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —tak'ëp karom ÿ nahëë näng. Ti asooh tób hënh. Dooch tahaja bä tawäd wäd bä. Tak'ëp tabahoop —näng mä warahén.

⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ääts hë. T'ii hënh ÿ bahöm ÿ bahaso däk hyb n'aa —näng mäh.

⁸Ti m' warahén wahë n'aa ky hadoo:

—Wahëh ÿ n'aa, hã ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its a hã, tóp ÿÿ gó mabajëë suun hyb n'aa. Taw'ääts hë babä naa mamejüü ta nahëë hã, tii bä karom ÿ bahas'oo däk da. ⁹Tii d' ÿ wén edoo, ÿ na-ääj né hë ÿ ky daheeh wahëh ÿ n'aa ramejüü do ÿÿh. ÿ na-ääj hë warahén ÿ n'aa ÿ mejüü, ÿ raky daheeh. Ta see ÿ mejö bä, “Ahöm”, ÿ noo bä, ahöm né hë. Ta see ÿ mejö bä “Ana”, ÿ noo bä, ana né hë. Karom ÿÿ ÿ mejö bä, “Hahÿ mamoo wäd”, ÿ noo bä, ÿ taky daheeh né hë¹ —näng mä warahén kyyh.

¹⁰Ti m' Jesus hyb n'aa meuunh mä warahén her'oot do tamaa napäh bä. Ti m' taky hadoo hajök do ta sii han'aa do hã:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ÿ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ëp hã ÿ h'yy ka'eeh do hahÿ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo do h'yy ka'eeh do hadoo. ¹¹Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Badäk hahÿÿ hã jé pad'yyt hë naa rabena da hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä ratsebé do jãm n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa Abaraãm, Isak, Jakóh sa sii. ¹²Ti nuuj jé, pooj jé kats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa paawä, kaw'oong bong da ta w'oo hã, gadagyp doo bä. A'oot da tii bä. Sa tég kamegëëj däk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

¹³Ti m' warahén hã Jesus ky hado kãn:

—Abaaj hóm. Mah'yy ka'eeh do hyb n'aa metsëë do ÿ moo wät —näng mäh.

Ti m' ti noo gó né hë ta karom bahas'oo däk.

¹ 8.9 Hahÿÿ da warahén hanäng pé taher'oot do hã: “ÿ mejüü do ÿ raky daheeh doo da, òm karom ÿ nahëë ky daheeh da, dawëë naa né paawä mamejö bä.”

Jesus nahëë sog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

14Ti m' Peed tób bã Jesus bajëë suun bã, tahapäh mä Peed mayyn hasooh doo. Oom ta hä. 15Ti m' Peed mayyn moo hä tamoo däng, ti m' nanyw hë oom keréd hõm. Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' tamoo wäd däk Jesus waa.

16Tug bã kä m', ramenea ta wë hajök karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk doo. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do tahebëë bong, ta ky haj'aa. Nahëë enäh do ahub padëëk mä Jesus an'oo bã. 17Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa:

“Ãã tedëeb wät ãã h'yyb nahejooñh do mahãnh.
Tado hõm ãã nahëeh”, näng paa Isajas.^m

Jesus sii hawät do karën do panyyg n'aa hahÿÿh

18Ti m' hajök do ta w'oo hä kat'aa do Jesus bahapäh bã kä, taky hadoo mä tama metëëk do sa hä:

—Hamäh, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé —näng mäh.

19Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do see ky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näng mäh —õm ÿ hadaa had'yyt hë mahahõm hënh —näng mäh.

20Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ÿÿ pé ÿ yd kameh'ããk péh —näng mäh.

21Ti m' Jesus sii hawät do see ky hadoo ta hä:

—Õm da ÿ hada. Pooj jé dó ÿ abaaj hõm Ee wë ÿ bahag'ããs hyb n'aa. Tadjëp jawén paa bã kä, ÿ dakä jëng jawén paa bã kä õm ÿ bahadaa kãn —näng mäh.

22Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Na hä ÿ h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëë sa da hadoo doo —näng mäh. —Õm tii, ÿ mahadaa —näng mä Jesus.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

23Tii kä, Jesus gatsëg so kãn marakate gó, karaj'aa tamyyj jé rabatsëg hõm hyb n'aa. Ta sii m' ta ma matëg ragatsëg tooj kãn.

24Ti m' nanyw hë m' bah'ood bana kãn tak'ëp. Tewëëp mä maadaka.

^m 8.17 Isajas 53.4

Marakate m' tetaa m'. P'eets mä marakate bagyyb jëë paawä. Jesus mä äã sooh ti nuuj jé. ²⁵Ti m' ta ma matëg ramebëë nyh, ti m' raky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! Äã medëëb! Èr da ag'yyp! —näk mäh.

²⁶Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa tak'ëp bë beÿÿm? Kanahën d'os hë ub h'yy ka'eeh do bëëh! —näng mäh.

Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

²⁷Ti m' tak'ëp rameuuj bong bä m' raky hadoo:

—Ny hadoo do aj'yy ti hÿÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed h'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸Ti m' karaj'aa tamyyj jé, Geras buuj sa häj n'aa bä rakajaa bä kä, pawóp hë ajyy mera doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk do ramamuun Jesus. Kamag pä gó naa m' rabana. Tak'ëp rakawajään do hyb n'aa, dooh m' t'ï hënh tabës péh. ²⁹Ti m' tak'ëp mä sa kyyh:

—H'ëëd makarën äã wë, P'op Hagä Do T'aah? P'op Hagä Do ky däng do ji tarejää do pooj jé makarën äã marejää? —näk mä mera do sa kyyh.

³⁰Hajõng mä too yb dawë péj habëëh. Sa waa rabahew'aa tii bä.

³¹Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsëë Jesus banoo hyb n'aa rabajëë pëë too yb hä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Äã mahabëë nä bä, man'oo äã bajëë pëë too yb hä —näk mä sa kyyh.

³²Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë anäh! —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kån ajyy sa hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëë pä kån. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëënh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëënh. Ti m' t'öp mä rapehäs. ³³Ti m' too yb hagä n'aa rawaj'aa jëk panang hënh. T'ï hënh ramaher'oot mä sahõnh hë rahapäh doo, ajyy karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk do paa sa ky n'aa na-ääj hë. ³⁴Ti m' sahõnh hë panang buuj rabana Jesus rabaheg'aäs hyb n'aa. Ti m' Jesus rabahapäh bä m', rabetsëë ta hä tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa.

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso dák do panyyg n'aa hahÿÿh

9 Ti m' Jesus gatsëg sooh marakate gó, ti m' ta panang hënh, karaj'aa tamyyj jé tabatsëg hõm. ²Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëë näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, taky hadoo nawät do hä:

—Mahyb n'aa tón manäh, tah ÿÿ. Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hõm —näng mäh.

³Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raky hadoo sa h'yyb gó:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejää hahÿÿ hä —näk mä sa h'yyb gó.

⁴Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa nesaa do bë hyb n'aa newëë bë h'yyb gó? —näng mäh.

⁵—Nyy da nahejooj bë hä? “Kado hõm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëëg g'ëëd, awäd däg”, ji noo bä?

⁶Hÿÿ kä da, —näng mäh —bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa h'yyb gó hanäng do nesaa do ÿ ado hõm bä, ÿ haso dák da nahëë näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów dák do hä taky hadoo:

—As'ëëg g'ëëd, mado däg a tyng, ahõm kä a tób hënh —näng mä Jesus ta hä.

⁷Ti m' tabas'ëëg geët, ahõm kån mä ta tób hënh. ⁸Sahõnh hë hap'ëëh do rameuuj bong mäh. P'op Hagä Do hä raj'aa etsë, ta ti hadoo do hejój ajyy sa hä tabanoo do hyb n'aa.

Matew häd näng do Jesus naënh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹Ti m' tii b' n'aa Jesus bahõm bä kä, tabahapäh Matew häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëër tagahed'aak bä hasooh doo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëëp ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Matew bas'ëëg geët, ahõm kån mä ta sii.

¹⁰Ta jawén, Matew tób bä Jesus bawëh bä m', hajök dajëër gahed'aak doo, Matew hep'ëëh doo,ⁿ ta wób sa hä pé nesaa do moo heb'ooh do na-ääj hë rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii. ¹¹Ti m' Parisëw rabahapäh bä ta tii, rabeaanh Jesus ma matëg sa hä:

ⁿ **9.10** Judah buuj sa wób né ti dajëër gahed'aak doo. Roma buuj hä kahepak do rabataa. Ta see pé noo gó ta ti dajëër n'aa gahed'aak do rawedii sa wakään. Ta bahänh ragahëën dajëër, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bä dajëër gedaag n'aa.

—Hëd n'aa bë ma matëg bawëh dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ããj hë nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

¹²Ti m' reanh do Jesus maa napäh bä, panyyg gó taky gadoo:

—Nahëë temah doo, dooh rahöm bä mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'üüm ta wë. ¹³Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa newë nyy da P'op Hagä Do hanäng pé hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó ta her'oot do hã: “Dooh rama ejuu do had'yyt hë tado bä ti ÿ karën doo. ÿ gahëën sa hã, rat'yyd mehĩĩn sa da hadoo doo”,^o näng kerih doo.

Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Dooh ÿ ahyy bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ÿ naëënh hyb n'aa. ÿ ahyng, nesaa do moo heb'ooh do ÿ naëënh hyb n'aa.^p

Jesus hã reanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴Ti m' Jowãw nu gahem'uun do ma matëg rabana Jesus wë, ti m' reanh ta hã:

—Ta see pé noo gó ããh, Pariséw na-ããj hë, noo kanawa doo me ãã weh'ëh P'op Hagä Doo. Hëd n'aa a ma matëg tii d' ranad'oo? —näk mäh.

¹⁵Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jãm n'aa hënh ji ats'yyt doo, dooh ratabëej bä rahyb n'aa tón do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëëd bä. Ti awät da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahãnh. Ti noo gó da ratay kãn^q —näng mäh.

¹⁶Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nä reanh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Dooh ji gas'yyb bä pãan papuuj bãh me saroor säg noo eh doo. Tii d' ji adoo bä, papuuj bãh tsawyy däg bä, ta säg tanes'ëëm, kawah'oob hõm tii bä. Ti bahãnh tanoo ee däk tii. ¹⁷Ti hadoo né hë uwa bëë hã. Dooh ji gedu bä uwa bëëh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'éé byy säg gó. Tii d' ji adoo bä, uwa bëëh egän so bä, ta hood säg ganabäh hõm. Tii bä kã, uwa bëë waho bëëh da, ta hood kã karejã kãn —näng mäh. —Uwa bëëh papuuj ji geduuh ta

^o 9.13 Osejas 6.6

^p 9.13 Jesus wën naëënh, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã.

^q 9.15 Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawät nä bä, dooh ratay bä. Sa mahang Jesus badoh bä, tii bä da ratay kãn.

^r 9.17 Dooh ji mekuuj bä papuuj tama metëëk do ji h'yyb paa me, tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo.

hood papuuj gó. Uwa bëeh egän so bä, ta hood papuuj keh'üüs nä. Tii bä uwa bëeh, ta hood na-ääj hē dooh takarejã bär —näng mä Jesus.

**ÿñh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganã
däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh**

¹⁸Ti m' ta ti Jesus baher'oot nä bä, aj'yy hyb n'aa jawyk doo, Judah buuj sa wahë n'aa see ana Jesus wë. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Tok ÿ h'yy gakog hõm —näng mäh. —Ti hadoo né hē b'ëep si ÿÿ, ta hã moo dëë, tii bä da tok ÿ awäd däk da p'aa hënh —näng mäh.

¹⁹Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahõm kãn ta sii.

²⁰Tamahõm me m' ÿñh nahëë näng do ta jó gadäk hënh tabana ta wë. Majyyw mä ta nahëeh. ¹²m' ta baab ta nahëë badäk. Ti m' ta jó gadäk hënh mä tabana ta wë, Jesus saroor noo hã m' tamoo däng. ²¹Tii d' tawén d'oo mä ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hã ÿ moo dëë bä, ÿ d' ahub däk tii bä”, näng mä ta h'yyb gó.

²²Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk ta wë, ti m' taky hadoo:

—Eÿÿm manäh, tok ÿÿ —näng mäh. —Õm has'oo däk, P'op Hagã Do hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

Tii bä kã m', narryw hē tabahas'oo däk.

²³Ti m' Jesus kajaa bä m' hyb n'aa jawyk do tób bä, tabajëë suun bä m', tabahapäh bä m' manarapëw hadoo do ragamehÿÿh doo, séd dó m' rarãb bä rabë bä, ²⁴taky hadoo mä sa hã:

—Bë anäh! Karapee dooh tadajëb bä. Aÿÿh tii —näng mäh.

Tii bä m' rakawew'aam ta kyyh. ²⁵Ti m' hajök do raban'yyh tan'oo bä do jawén paa bä, Jesus bajëë suun tób gawakõ gó, ti m' karapee tamoo maso däk, ti m' narryw mä karapee bas'ëëg gëët.

²⁶Ti m' jé pad'yyt hē m' ta ti häj n'aa bä rapanyyg enã hõm kãn mä ta tii bä tamoo wät do ky n'aa.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kadoo bä, pawóp hē ajyy ty temaa bok do ta jawén rabana. Ti m' rageëej bong. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Mat'yyd mehĩn ããh, Jesus, Dawi panaa!^s —näk mäh.

^s **9.27** *Dawi panaa* rawén maneëenh, ti né hē ti sa hã P'op Hagã Do p'ooj ub taky n'aa eno wät do hyb n'aa.

²⁸Ti m' ta tób gó tabajëë suun bä m', ty temah do rabana ta wë, ti m' Jesus beanh sa hã:

—Bë ky daheeh g'eeh ÿ haja bä bë ty enä padëëk doo? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—ÿÿ. Äã ky daheeh né hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh.

²⁹Ti m' Jesus moo däng sa matym hã, ti m' taky hadoo:

—Bë heso padäg, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

³⁰Ti m' nayyw hë m' p'aa hënh mä rabahapëë padëëk. Ti m' Jesus ge'ÿÿm sa hã ranaher'oot hyb n'aa sa hã tamoo wät doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Bë her'ood manä ta wób sa hã —näng mäh.

³¹Ti m' ta ky geãm né paawä m', jé pad'yyt hë rapanäk Jesus moo wät do ky n'aa.

³²Ty temaa bok do paa ratsyym kasog sii hë m', ramanaa Jesus wë aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, ner'oot doo.

³³Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habëë hõm jawén paa bä, aj'yy er'ood däg kãn p'aa hënh. Hajök do t'ÿi hënh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Dooh noo gó hapäh pé hahÿ hadoo pé Isaraéw buuj mahang —näk mä sa kyyh.

³⁴Pariséw kä m' raky hadoo:

—Dooh. Karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

³⁵Ti m' sahõnh hë sa panang bä Jesus bewäd nä. Sa tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã tama metëëk P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm doo. Sahõnh hë hedoo pé sa nahëë Jesus hahëën hõm mäh. ³⁶Ti m' hajök do tabahapäh bä, tat'yyd mehÿin mä sa hã. B'éé hagä n'aa tamah do hadoo mä ta hã. Hajõng baad nadoo do rahoop. Dooh rad'oo péh, dooh masa pé sa hã. ³⁷Ti m' panyyg gó m' tamaher'oot mä ta ma matëg sa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hajõng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëë däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa^t —näng mäh. ³⁸—Ti hyb n'aa taw'ääts hë joom danäh hã, P'op Hagä Do hã, bë ky n'aa ets'ëë tamejõ nä ta wób joom hã ramoo bok hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

^t 9.37 Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hã h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hã her'oot do pan'aa.

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

10 Ti m' Jesus naënh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa, sahõnh hë hedoo pé sa nahëë rahehëen hõm hyb n'aa na-ääj hë. ²Hahÿÿ m' 12 tamejüü do sa häd: Simaw mäh, Peed ramaneënh doo. Ta jawén mä Än-Deréh, Simaw hÿÿj. Ta jawén mä Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh doo. ³Ta jawén Pirip, Batoroméw, Toméh, Matew (Roma buuj hä Judah buuj rahepak do gedaag n'aa paah), Tsijaag Aw-Pew t'aah, Tadéw, ⁴Simaw Serot, ^uJudas Ikarijot kä m', Jesus haëej däk do majüü hä.

⁵Ti m' Jesus mejüü ta wób sa panang hënh rabahõm hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä tamejüü sa hä:

—Bë ahõm manä Judah buuj nadoo do wë. Bë ajëë pä manä Samarija buuj sa panang bä. ⁶Taw'ääts hë Isaraéw buuj sa h'yyb gó dawëë P'op Hagä Do mahãnh habong do wë bë ahõm, b'éé kanapëë bong do hadoo do sa wë. ⁷Bë mahõm me hahÿ panyyg bë maher'ood sa hä: “Edaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo”, näk da bë kyyh. ⁸Taw'ääts hë sa nahëë bë hahëen hõm, dejëp do ragenä bong bë an'oo bä, rog manahuuh do sa nahëë bë ado hõm, karap'aar h'yyb nesaa do sa hä padëëk do bë hebëë hõm. Bag hënh ÿ ban'oo däk bë hä ta ti bë bahajaa hyb n'aa. Ti hyb n'aa bag hënh bë masaa sa hä. ⁹Dooh d' bë mahüüm pé ta sãm hadoo péh. ¹⁰Dooh d' bë mahüüm ta hood hadoo péh, tatu hadoo péh, bë tsyym suun see hadoo péh, bë saroor see hadoo péh. Dooh bë mahüüm pé ÿ wén näng, moo bok do sa hä ramoo bok do sãm ji banoo do hyb n'aa. Bë masa do bë hä ranoo da bë wë badoh doo.

¹¹—Panang bä bë kajaa bä, bë esóts jé ky en'yym doo, bë gad'oo doo. Tii bä ta ti hedoo do tób bä bë ayyw panang bë beréd hõm bä kä. ¹²Ta tób bä bë ajëë pä bä, bë ky n'aa edëë ta yt hä haj'eenh doo. ¹³Ta tii bä haj'eenh do ky en'yym do rado bä, hanäm gó bë ragado bä, bë ky n'aa edëng do aym da sa wë. Hanäm gó bë raganado bä, bë ado hõm sa hä bë ky n'aa edëng do paah. ¹⁴Bë raganado bä, bë ramaa nanewë bä bë her'oot doo, bë tsyym suun

^u **10.4** Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamajüü Roma buuj sa wë. Dooh rakarën bä Roma buuj mejö bä sa hä. Roma buuj wë kamajüü do ramaneënh *Serot*. Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw, rawén maneënh “Simaw Serot”.

^v **10.14** Tii da Jesus mejüü rabad'oo, dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg panang buuj raky nadaheeh doo, panang buuj rabahapäh hyb n'aa.

bë tepyng padäg k'ääts, ta ti tób bã naa, ta ti panang bã naa bë tsyym kasok bã.^v 15Baad bë ÿ maher'oot. Sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma panang buuj, Gomoha panang buuj ta sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bë ganadoo do panang buuj hã.^w Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

16—Sa mahang bë ÿ mejüü b'éé tabanas'aa mahang habëeh do hadoo. Ti hyb n'aa taw'ääts hẽ baad bë matakä sa hã, aw'yy matakëe do hadoo. Taw'ääts hẽ na-ääj hẽ kaja hẽ denaa hẽ bë h'yyb bë mahüüm sa mahang bë aboo bã. Hanäm gó bë aboo sa wë, gurii-i bawät do hadoo.^x 17Baad bë kanä sa mahãnh. Bë da rahaëenh panang enäh do sa wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó bë da rahewyyh. 18Hëp ÿ n'aa bë da ramahüüm sa wahë n'aa wë, hëej bagä n'aa sa wë na-ääj hẽ, sa matym gó bë raky n'aa tapaa hyb n'aa. Këh ÿ n'aa bë her'ood kãn da tii bã sa hã, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hẽ, raky n'aa napäh hyb n'aa këh ÿ n'aa. 19Bë ramoo maso däg bã, bë hyb n'aa tón manä bë her'oot do pan'aa hã, nyy da bë her'oot do hã. Ti noo gó kan'oo däk da bë hã bë her'oot do pan'aa. 20Bë nado ti noo gó her'oot doo. Bë Yb hÿ pong jé hawät do Sahee er'oot da bë her'oot do hã —näng mä Jesus.

21Ti m' taky hadoo ënh:

—Hÿÿj näng doo, ta hÿÿj tan'oo däk da ta wób sa moo gó radaj'ëep hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah näng do bad'oo ta t'aah hã. Sa taah da h'yy kawereem sa yb wë, sa ÿÿn wë. Rahaëenh da sa yb sa ÿÿn ta wób sa moo gó radej'ëep hyb n'aa. 22Tak'ëp da sahõnh hẽ rakawajãän da bë wë hëp ÿ n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hã ÿÿ, tadajëb bã kä, edëb had'yyt hẽ da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. 23Panang s'ee hënh bë rarejä bã, bë kejën hõm panang s'ee hënh. Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Bë bahajaa do pooj jé panang haw'ääts hẽ Israéw häj n'aa bã bë moo bok bë ÿ mejüü doo, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matëeh da. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo.

^w 10.15 Dooh Sodoma, Gomoha panang buuj ramaa newë bã baad hadoo do Róh sa hã tamaher'oot do paah. Jesus ma matëg hyb n'aa jewyk Róh bahãnh, ti hyb n'aa sa kyyh maa nanew'ëe do ta bahãnh ragadoo da nesaa do ta sãm. Sodoma panang buuj ragadoo do bahãnh ragadoo ti ta sãm nesaa doo.

^x 10.16 Judah buuj sa hã aw'yy kamatakëe. Gurii-i kaja hẽ ta h'yyb tamahüüm sa hã.

24—Dooch ma kametëëk do ta ma matëg bahãnh tado bã. Dooch na-ãaj hë sa karom sa kariw n'aa bahãnh rado bã. 25Sa ma matëg hajaa do pénh ma kamet'ëëk do rahaja däg bã kä, taw'ãäts hë ratsebë. Sa kariw n'aa pénh sa karom rahyb n'aa jewyg däg bã kä, taw'ãäts hë ratsebë. Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé ti ta tii: ÿÿh, bë wahë n'aa hadoo doo, “Beresebu,^y karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa” ÿ ramaneëej bã, ti bahãnh tii bã bë da raky n'aa rejãã karapé haa bë bahadoo do hyb n'aa. 26Tii d' radoo né paawä bë hã, bë jeÿÿm manä sa hã. Sahõnh hë ta wób nahapäh nä doo, sahõnh hë sa hã kejën doo, ta jawén rabahapäh da. 27Ta wób ramaa nanapäh bã bë hã ÿ her'oot doo, sahõnh hë maa napäh bã bë her'ood. Kaja hë bë ÿ hesëënh doo, tak'ëp bë her'ood da sahõnh hë ramaa napäh hyb n'aa. 28Bë jeÿÿm manä ji majiï ji daj'ëëp do hã. Jããm né ji hub rahajaa radaj'ëëp. Ji h'yyb tym dooh rahaja bã. Taw'ãäts hë bë jeÿÿm P'op Hagä Doo. Ti ti hajaa tarejãã ji hub ji h'yyb tym na-ãaj hë tabanesaa hënh. 29Pawóp hë taw'ëëd taah, kanahën d'os hë rabesëëm is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawä, dooh sa see dajëp pé bë Yb hÿ pong jé hawät do nan'oo bã. 30-31Ti hyb n'aa bë eÿÿm manäh. Hajõng taw'ëëd takamahãn do bahãnh bë P'op Hagä Do kamahãn. Sahõnh hë ji sëën sii hë P'op Hagä Do betsén. Baad ji tabahag'ããs ÿ hanäng péh —näng mäh.

32—Këh ÿ n'aa najejën pé ta wób sa hã, ÿ na-ãaj hë dooh ÿ ky n'aa jejën bã ta tii, Ee hÿ pong jé hawät do matym gó. 33Këh ÿ n'aa jejën péh, ÿ na-ãaj hë da ÿ ky n'aa jejën tii d' ënh, Ee hÿ pong jé hawät do matym gó.

34—ÿ ahyy wät babä, bë ed'oo apäh, h'yyb nyw gó badäk hahÿÿ hã habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wë ÿ an'oo bã do hyb n'aa. Tii d' bë edoo manäh. Ti hyb n'aa nado ÿ wén hyng. Wawëë hë ÿ bahyy wät do hyb n'aa ta wób rakamajiï da ta wób sa wë. 35ÿ ahyy wät do hyb n'aa, ajyy wób rah'yy kawereem da sa yb wë. ÿ ahyy wät do hyb n'aa, sa toog wób rah'yy kawereem da sa ÿÿn wë, sa takaanh wób rah'yy kawereem da sa mayyn wë. 36Tii bã da sa wakããn sa tób yt hã haj'eenh do sa majiï däg da.^z 37ÿ bë kamahãn do bahãnh bë yb, bë ÿÿn bë kamahãn bã, dooh bë haja bã hëp ÿ hata bë do bã. ÿ bë kamahãn do bahãnh bë taah, bë toog

^y 10.25 Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

^z 10.36 P'op Hagä Do ky n'aa rod Mika häd näng do kyy gó Jesus beh'üüm ta ti ta her'oot doo. Mika 7.6 hã takerii däk sa hã hë né hë sa wakããn kamajiï do ky n'aa. Rawén kamajiï, Jesus hã h'yy kana'eeh do rah'yy kawereem ta hã h'yy ka'eeh do wë.

bë kamahãñ bã, dooh bë haja bã hëp ÿ hata bë do bã. ³⁸Jé hëp ÿ n'aa tamo n'aa tahoop do tajeÿÿm bã, h'yib nahedoo do nemon ÿÿ, dooh tahaja bã hëp ÿ hata tado bã. ³⁹Jé badäk hahÿÿ hã ji hawät do hã tak'ëp kamahãñ doo, dooh da tanu dëë bã P'op Hagä Do wë. Hëp ÿ n'aa, hã ÿ taky daheeh do hyb n'aa dajëp péh, baad tabawäd had'yyt da P'op Hagä Do wë.

⁴⁰Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Jé bë gadoo doo, ÿ na-ããj né tagadoo. ÿ gadoo doo, hã ÿ mejüü do tagadoo. ⁴¹Jé P'op Hagä Do ky n'aa rod gadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa taheer'oot do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa ta ky n'aa rod hã tanoo do pénh ta sãm. Jé ta da hadoo do gadoo doo, baad hawät do ta da hadoo do bahadoo do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa baad hawät do hã tanoo do pénh ta sãm. ⁴²Jé naëng dagäp do hanyy is pé hanoo pé hahÿ hyb n'aa sakog is do see hã tabeëëk hyb n'aa, hata ÿÿ tabahadoo do hyb n'aa, ta ti tagadoo né hë da baad hadoo do ta sãm P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

Jowãw nu gahem'uun do mejüü do Jesus reanh do panyyg n'aa hahÿÿh

11 Ti m' Jesus bahajaa bã kä 12 hedoo do ta ma matëg hã tamaher'oot doo, tatsyym kadoo mä tii b' naa, panang haw'ãäts hë Garirej häj n'aa bã, panyyg hanäm do tama metëëk hyb n'aa. ²Ti m' Kristo moo wät do radawäts gëët bã Jowãw nu gahem'uun do ky n'aa napäh bã, tamejüü mä ta ma matëg Jesus wë rabahôm.

³Hahÿÿ da bë eaaj Jesus hã —näng mäh: “Ôm né hë tii, P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see ti ãã gada?”, denoo da —näng mä Jowãw nu gahem'uun doo.

⁴Ti m' Jowãw mejüü do hã Jesus ky hadoo:

—Bë ahôm nä, bë maher'ood Jowãw hã hahÿ bë maa newëë doo, hahÿ bë bahapäh do na-ããj hë: ⁵Ty temah do paah, rahapëë padëëk. Nabong do paah, aboo padëëk p'aa hënh. Rog manahuuh doo, ahub padëëk p'aa hënh. Nabuuj gatamah do paah, ramaa napëë padëëk. Dejëp do wób genä bong ÿ an'oo bã. P'op Hagä Do panyyg hanäm do na-ããj hë kaher'ood däk kas'uut do sa hã. ⁶Ky n'aa kedëng da jé ÿ moo wät do hyb n'aa, ÿ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bã hã ÿ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bë her'ood Jowãw hã —näng mä Jesus kyyh Jowãw nu gahem'uun do mejüü do sa hã.

⁷Ti m' Jowāw mejūū do rababaaj hōm bā kā, hajōk do hā Jesus her'ood kån Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahỹỹ da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bē heg'āās paa tabanawäng hēnh? Jawii bah'ood ahēm do g'eeh bē heg'āās? ⁸Ti tanado bā, h'ëed ti bē heg'āās t'īi hēnh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadäk do bē heg'āās t'īi hēnh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do dadäk do dooh raboo bā tabanawäng bā. Sa wahē n'aa tób hanām doo gó rababok tii. ⁹Ti tanado bā, h'ëed ti bē heg'āās t'īi hēnh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bē heg'āās? Ÿỹ. Ti né hē ti bē heg'āās. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahānh tii.^a ¹⁰Ta ti né hē ta ti aj'yy ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hā. Hahỹỹ da ta ky n'aa: “Ÿ mejūū da panäk Ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyw däk hyb n'aa a pooj jé”^b, näng kerih doo.

¹¹—Né hup Ÿ né hē hahỹ Ÿ her'oot doo: Badäk hahỹỹ bā habong do sa mahang, dooh Jowāw bahānh nu gadäk péh. Ti tahado né paawä, hỹ pong jé hawät do bag'āās do karapee hedoo do sa mahang, jāām hē hyb n'aa sakog its né paawä, Jowāw bahānh tanu gadäk hỹỹ kā. ¹²Jowāw nu gahem'uun do du doo noo gó naa tanu gemuun doo, da hē kā na-āāj hē, hỹ pong jé hawät do bag'āās do tak'ëp takah'ūūm. Tak'ëp ta wób h'yyb hedoo, P'op Hagä Do bag'āās do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹³Jowāw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-āāj hē rahe'oot mä P'op Hagä Do bag'āās do ky n'aa, takajaa do pooj jé. ¹⁴Bē gado bā, bē gadoo né hē hahỹ bē Ÿ maher'oot doo: Jowāw né hē ti Eriij, kajaa da P'op Hagä Do ky däng do paa^c ta kyy kerih doo gó. ¹⁵Jé karēn pé Ÿ her'oot do tamaa newē bā, taw'āāts hē tahyb n'aa matakēē.

¹⁶—Nyy gó da Ÿ baher'oot da, da hē badäk hahỹỹ hā habong do panyy ky nadah'eeh do sa ky n'aa? Hahỹ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëeh do ramas'uunh do hadoo. Hahỹỹ da karepé wób sa kyyh ta wób sa hā: ¹⁷“Raketēē do pud n'aa āā gamehỹỹh bē tsebē hyb n'aa paawä, dooh masunh do bē as'āāw bā. Tii bā dajëp do heen n'aa āā wareem, masuuj gó bē h'yy ketón hyb n'aa paawä.

^a **11.9** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahānh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa tabahadoo do hyb n'aa.

^b **11.10** Marakijas 3.1

^c **11.14** P'op Hagä Do ky n'aa rod Marakijas häd näng do erii wät do hā P'op Hagä Do ky däng, Mesijas kajaa do pooj jé Eriij kajaa da. P'op Hagä Do ky n'aa rod 'pooj ub hawät do ti Eriij makūūh. Dooh Eriij Jowāw hā takas'ee bā. Dooh tii d' tahananäng péh. Eriij makū bawät do paa hadoo Jowāw bawäd wät. Ti hyb n'aa *Jowāw né hē ti Eriij* Jesus wén her'oot.

Ti na-ãāj dooh bë karën bã. Dooh h'yy katón gó bë masuuj bã”, nãk karepé ta wób sa hã. ¹⁸Ti hadoo né hẽ da hẽ habong doo — nãng mãh. —Tabad'op hẽ ji raky dahé bã. Jowãw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëëb mahÿÿnh do teëg bã. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagã Do tah'yyb en'yyim. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahũũm mã tii”, nãk sa kyyh Jowãw ky n'aa hã. Dooh Jowãw ragado bã. ¹⁹ÿÿ kã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ eëëk, ÿ awa. Ti hyb n'aa ÿ ramaneëënh, tahawaa, heëëk do men, dajëër gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. ãã raganado né paawã, P'op Hagã Do né hẽ tii, ÿÿh, Jowãw na-ãāj hẽ h'yy gan'yyh doo. ãã ma met'ëëg wät do ky dah'eeh do baad rababok do hã takametã dãk tii —nãng mã Jesus.

²⁰Ta wób sa panang bã tapehuuj wät do bahãnh Korasïn, Betsaj-Da häd enäh doo bã Jesus pehuuj wät. Ti hado né paawã dooh rah'yy kawereem bã ta ti panang häd enäh do buuj. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa tapaa mã sa hã. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

²¹—Nesaa do P'op Hagã Do anoo da bë hã Korasïn, Betsaj-Da panang buuj. Hajõng ÿ pehuunh do paa bë mahang. Dooh ÿ bë ky dahé bã. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo bã ÿ pehuuj wäd bã paawã rababong noo gó bë mahang ÿ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawã ti buuj nesaa do hã rat'yyd kamehĩn paawã, P'op Hagã Do hã rah'yy kawereem paawã. P'ooj ub paawã saroor hebaan doo, hejoooh doo, rapadadãg dãg paawã, rehaa paawã sa nuu hã tëëg ooj rat'yyd kamehĩn do heen n'aa. ²²Bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hẽ badãk hahÿÿ hã habong do P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó kã, Tiir Sidõn buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sãm bahãnh P'op Hagã Do banoo da bë hã nesaa doo, bë t'yyd kamanehĩn do hyb n'aa, bë h'yy kawanereem do hyb n'aa.

²³—Bëëh, Kapar-Naũm panang buuj, hÿ pong jé has'ëëk do bë ed'oo g'eeh bëëh? Dooh. Tabanesaa hënh bë bahyk da P'op Hagã Do an'oo bã. Panang Sodoma häd nãng doo bã ÿ pehuuj wäd bã paawã rababong noo gó bë mahang ÿ pehuuj wät doo, da hẽ ti badãk nã paawã panang Sodoma.^d ²⁴Bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hẽ badãk hahÿÿ hã habong do P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó kã, Sodoma buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sãm bahãnh P'op Hagã Do banoo da bë hã nesaa doo, bë t'yyd

^d 11.23 *Da hẽ ti badãk nã paawã panang Sodoma* Jesus wén nãng, rat'yyd kamehĩn do hyb n'aa paawã. Tii bã, dooh p'ooj ub P'op Hagã Do gawatsiig bã paawã sa panang.

kamanehĩn do hyb n'aa, bẽ h'yy kawanereem do hyb n'aa —nãng mã Jesus.

²⁵Ti noo gó kã m' Jesus ky hadoo:

—Ee, P'op Hagã Doo, a hã ÿ j'aa etsẽ. Sahõnh hẽ hỹ pong jé, badãk hahỹ hã hanãng do na-ããj hẽ mabag'ããs. Majejẽn hahỹ mamoo wãt do haj'ap do sa mahãnh, tak'ẽp ma kamet'ëek do sa mahãnh. Mametã wãt sa h'yyb gó karapee hadoo pé hã, baad h'yy ka'eeh pé hã. ²⁶Ta tii da magen'aak Ee —nãng mãh.

²⁷Ti m' taky hadoo:

—Sahõnh hẽ Ee banoo ta hejój hã ÿỹ. Dooh baad hapãh pé ÿỹh, P'op Hagã Do T'aah. Jããm né Ee hapãh ÿỹh. Dooh Ee, P'op Hagã Doo, baad hapãh péh. Jããm né ÿỹh, ta T'aah hapãh. Jããm né hẽ sa hã ÿ metëeh do hapãh Ee —nãng mãh.

²⁸Ti m' taky hado kãn:

—B'ëep wẽ ÿ sahõnh hẽ bẽeh, hakaaj padëek do hedoo doo, h'yy ketón do hedoo doo, tii bã da ÿ anoo bẽ kameh'ããk hyb n'aa. ²⁹Kaja hẽ hẽp ÿ mahũũm. Hanãm gó ÿ bawãt sahõnh hẽ sa wẽ. Dooh ÿ h'yy kasabé bã. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ bẽ ky dahé ÿỹh. Taw'ããts hẽ bẽ ma kamet'ëeg hã ÿ bẽ hapãh doo. Tii bã da bẽ baw'yyt da bẽ h'yyb kameh'ããk doo, bẽ h'yyb nãw. ³⁰Nahejooj bẽ hã ÿ ma metëek doo. Tahajaa bẽ ky dahé bã. Nahejooj bẽ ÿ mejũũ doo —nãng mã Jesus kyyh.

Saab ky n'aa hahỹỹh

12 Ti noo gó m', Saab hã m', Judah buuj rakamehehãk do noo gó m', Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banãng doo me m' ratabës. As'aah mã ta ma matëg, ti hyb n'aa m' tiriig ag mã rateh'yyyp rabawa hyb n'aa. ²Ti m' rateh'yyyp do Pariséw wób rabahapãh bã, raky hadoo Jesus hã:

—Mahegãã! Dooh a ma matëg raky dahé bã ẽr ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hã. Saab hã ramoo bok —nãk mã sa kyyh.

³Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh bẽ ner'ood bã g'eeh nyy da ẽr wahẽ makũ Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bã? ⁴Dawi ajëẽ suun mã P'op Hagã Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã, ti m' ta hataa daheeh rabawa pãw P'op Hagã Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã hatoonh doo, jããm hẽ né paawã ta ti tób yt hã moo heb'ooh do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa. Dawi dooh rahaja bã paawã rawa bã ta ti pãw. ⁵Dooh bẽ ner'ood bã g'eeh ẽr ky n'aa jaw'yyk do hã, P'op Hagã

Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa ky n'aa? Saab hã ramoo bok né paawä ta tób n'aa yt hã, dooh P'op Hagä Do ky n'aa tapa bä sa hã. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh doo, rahajaa Saab hã ramoo boo bä. ⁶Hÿÿ kä, baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: P'op Hagä Do tób n'aa ky n'aa jawyg né paawä, ti bahãnh hyb n'aa jawyk do kajaa bë mahang.^e ⁷Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh: “Dooh rama ejuu do had'yyt tado bä ti ÿ karën doo. ÿ gahëen sa hã rat'yyd mehÿin sa da hadoo doo”,^f nãng kerih doo. Bë hapëë bä paawä nyy d' tahanãng pé ta tii, dooh daap hë bë ky n'aa ety bä paawä nesaa do hã moo nahadoo doo. Dooh daap hë bë ky n'aa ety bä paawä ma matëk ÿÿ. ⁸Ta ti ÿ wén her'oot, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hë ti Saab ky n'aa hã mejüü doo —nãng mä Jesus Pariséw sa hã.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kado kãn. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh tabajëë suun. ¹⁰Ti yt hã m' tabasoooh aj'yy moo gadóm doo. Ti m' ta wób rakarën paawä m' Jesus raky n'aa tapaa, Jesus ky nadaheeh do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa m' rabeaanh ta hã:

—Ër ky n'aa jaw'yyk do anoo Saab hã ji haso däg bä nahëë nãng doo? —näk mäh.

¹¹Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë mas'ãã b'éé tadëë hyy bä t'öp gadarong doo gó Saab hã, dooh g'eeh nayyw hë bë ej'ooj nä bä, Saab hã né paawä? ¹²Ji mas'ããh ji kamahãh do bahãnh tak'ëp ji kamahãh ji da hadoo doo! Ti hyb n'aa ër ky n'aa jaw'yyk do anoo né hë baad hadoo do ji moo wäd bä Saab hã —nãng mäh.

¹³Ti m' aj'yy hã kä taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —nãng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kãn mäh, baad däg mä ta moo kä. Hahup doo, ta moo see hado däk. ¹⁴Ti m' nayyw hë m' Pariséw raban'yyh. Ti m' rahyb n'aa newëë mäh, kaner'oot mäh, nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ëep hyb n'aa.

¹⁵Jesus h'yyb hap'ëeh mä rakarën radaj'ëep doo. Ti hyb n'aa ta s'ee hënh tabahôm kãn. Hajök mä ta jawén hah'üüm. Ti m' sahõnh

^e 12.6 Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë Jesus her'oot. Ky n'aa jawyg né paawä P'op Hagä Do tób n'aa, ti bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk. Ti hyb n'aa tahajaa tan'oo bä ta ma matëg tiriig ag ratehyb bä Saab hã.

^f 12.7 Osejas 6.6

hẽ sa mahang habong do nahëë enäh do sa nahëë tasog hõm mäh.
 16 Jesus ky ge'ỹm mä sa hã ranaher'oot hyb n'aa ta ky n'aa ta wób sa hã. 17 Tii d' tawén mejũũ, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'ood wät do paa kametä däk hyb n'aa ta hã. Hahỹ da tii, P'op Hagä Do kyyh Isajas erii wät do paah:

18 “Hahỹ karom ỹỹ, ỹ asëew däk doo, ỹ kamahãn doo.

Baad ỹ h'y'y gadajang ta wë.

Ỹ anoo da Sahé ỹỹ, ta h'y'yb gó tabawät hyb n'aa.

Tamaher'oot da sahõnh hẽ badäk hahỹ hã habong do hã nyy da ỹ bad'oo baad had'op rabahadoo hyb n'aa matym ỹỹ gó.

19 Dooh da taky gedag bä. Tak'ëp nado da ta kyyh.

Dooh da tak'ëp ter'ood bä hajök do sa mahang.

20 Baad hadoo doo me da tagadoo sa h'y'yb gó nahejoonh doo.

Dooh da tahajëew bä h'y'yb nahed'oo doo.

Tii da tabad'oo da sa hã baad had'op do j'aa ketsë bä kä nesaa do hã tan'oo bä.

21 Ta hã badäk hahỹ hã habong do radaab yyp,

rabedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh.”^g

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahỹh

22 Ti m' ramanaa mä Jesus wë aj'y'y karap'aar h'y'yb nesaa do hadäk doo, ty tamah doo, ner'oot doo. Ti m' Jesus habëë hõm karap'aar h'y'yb nesaa do aj'y'y hã hadäk do paah. Ti m' aj'y'y er'ood däg kãn p'aa hënh. P'aa hënh mä tabahapëë däk. 23 Hajök doo, ta ti hap'ëeh doo, rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Hahỹ g'eeh Dawi panaa P'op Hagä Do Ky Däng Doo? —näk mäh.

24 Ti m' reanh do Parisëw ramaa napäh bä, raky hadoo:

—Beresebu, karap'aar h'y'yb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti hỹ tabahebë karap'aar h'y'yb nesaa doo! —näk mä sa kyyh.

25 Jesus hapäh mä sa h'y'yb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hã:

—Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hẽ —näng mäh. —Panang buuj sa hã hẽ rah'y'y kawereem bä, sa wakãän na-ãäj hẽ sa hã hẽ rahyb n'aa wareem bä, sahõnh hẽ kahäj jëng tii bä —näng mäh. 26—Ti hadoo

ẽnh Nesaa Do Yb hã kã. Ta daaj hẽ takahabëë bã, ta hã hẽ paawã ti tah'yy kawareem dæk.^h Te hub tado bã paawã ta tii, nayyw hẽ tabahëëj jëë paawã Nesaa Do Yb bag'ããs doo. ²⁷Bë her'oot doo da tado bã, Beresebu kyy gó ÿ hebëë bã paawã karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë do karap'aar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy daap bë menyyh do hyb n'aa bë her'oot do hã. ²⁸P'op Hagã Do Sahee hejój gó né hẽ ti ÿ hebë do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagã Do ji tabag'ããs do kaja doo kã bë wë, ta ti metëeh bë hã —nãng mäh.

²⁹—Panyyg see gó bë ÿ metëeh: Dooh aj'yy hejooñh do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danãh moo tamanaw'yyd bã. Ta moo kamaw'yyd bã tahajaa ta ma tado hõm bã.ⁱ

³⁰Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëp ÿ hata nadoo doo, majë ÿ tii. ÿ manasa do P'op Hagã Do wë ÿ ataa doo, dawëë rabehüüm tii bã tan'oo bã. ³¹Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hẽ nesaa do ji moo wät do P'op Hagã Do mabaan né paawã, ta hã ji ky n'aa rejãã do P'op Hagã Do mabaan né paawã na-ããj hẽ ji hã, dooh P'op Hagã Do mabaan bã P'op Hagã Do Sahee ky n'aa rejãã pé kã. ³²Jé Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejãã péh, P'op Hagã Do mabaan ti ta hã. P'op Hagã Do Sahee ky n'aa rejãã pé kã, dooh P'op Hagã Do mabaan bã. Badäk hahÿÿ bã rababok nã bã, ta jawén na-ããj hẽ, dooh P'op Hagã Do mabaan bã tii —nãng mäh.

³³—Joom baad hadoo do tado bã, baad ta ag. Baad nadoo do tado bã joom, baad nado na-ããj hẽ ta ag. Ta ti ÿ wén her'oot, joom ag hã ji bahapäh joom ÿÿn. ³⁴Aw'yy p'yyim nãng do taah hadoo bëëh! Baad nadoo do bëëh. Ti hyb n'aa dooh bë haja bã baad hadoo do bë her'ood bã. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né ji her'oot. ³⁵Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanãng do taher'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanãng do taher'oot. ³⁶Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hẽ ta sãm baj P'op Hagã Do banoo noo gó da, P'op Hagã Do matym gó ji kawoom da sahõnh hẽ ji her'oot do paa daap hadoo doo. ³⁷Baad

^h 12.26 Jesus wén her'oot ta tii, Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó tabahebë karap'aar h'yyb nesaa do raher'oot do hyb n'aa. Nesaa Do Yb häd see ti Beresebu.

ⁱ 12.29 Hahÿÿ d' tahanãng pé ti panyyg gó tehüüm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagã Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh.

tado bā ji her'oot do paah, dooh P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bā nesaa do hā. Baad tanado bā ji her'oot do paah, ji P'op Hagä Do ky n'aa ety da nesaa do hā.

Pariséw ramejūū Jesus pahuunh sa matym haj'aa panyyg n'aa hahȳȳh

³⁸Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek do wób na-ãāj mä raky hadoo ta hā:

—Ma matëg, —näk mäh —ãã karën ãã bahapäh mapahuunh doo, ãã matym haj'aa' —näk mä sa kyyh.

³⁹Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Da hē badäk hahȳȳ hā habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hā rahyb n'aa eréd hōm ta see hā rah'y y kawereem hyb n'aa.

Tii d' né paawä sa h'yyb, ȳ ramejūū ȳ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa. Dooh da ȳ metä bā sa hā. Jããm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëe n'aa hadoo sa hā kametëeh.

⁴⁰Tamawoob hē adëb bā, tamawoob hē ta ãh, tah'ȳyb yb wog gó Jonas basuun doo da, ti hadoo, tamawoob hē adëb bā, tamawoob hē ta ãh, ȳȳh, Aj'y y Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do bakëe da k'ãäts gó. ⁴¹Niniwéh buuj raky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó da hē badäk hahȳȳ hā habong doo, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa ety noo gó kä. Jonas maher'oot noo gó, rat'yyd kamehĩn nesaa do ramoo bok do hā. Nesaa do reréd hōm. Jonas bahãnh ȳ ti hỹȳh. Ti hado né paawä, dooh bē t'yyd kamehĩn bā nesaa do bē moo bok do hā, dooh bē eréd bā, ti hyb n'aa né hē Niniwéh buuj bē da raky n'aa tapaa. ⁴²Seba häd näng do häj n'aa sa wahë n'aa ȳȳnh, da hē badäk hahȳȳ hā habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa ety noo gó kä. Dawëe naa paa m' tabana tii, tamaa newëe hyb n'aa Saromãw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hā. Saromãw bahãnh ȳ ti hahȳ bē hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bē karën bā bē maa newë bā hahȳȳh —näng mä Jesus kyyh.

⁴³Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā hadäk do paa ahōm wäd bā ta mahãnh, tabanawäng hēnh tabahew'ëet, ta tób tabesoos takameh'ãäk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bā. ⁴⁴Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “Ȳ abaaj hōm p'aa hēnh ȳ hadäk do paa hā, tóp ȳȳ hēnh”, näng.

j 12.38 Sa hā Jesus dooh P'op Hagä Do hanaa tado bā. Ti hyb n'aa rakarën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, Jesus ramety hyb n'aa.

Tii bā ta tób paa bā takajaa bā, dooh ta yt hagā péh, yd kabak'ood dāk tabahapāh, baad takabenām ta hā. ⁴⁵Tii bā tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahānh nesaa doo. Tii bā rabajëë pëë ta tób paa gó. Tii bā rabanyy kån ta hā kã. Ta hā hanäng do paa bahānh tii kã. Tak'ëp tii kã ta hā kã nesaa doo kã. Tii da né da bë hā kã, bëëh, nesaa do moo heb'ooh doo^k —näng mä Jesus kyyh sa hā.

Jesus wakāän heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶Ti m' hajök do hā Jesus maher'oot nä bā ta ÿÿn kajaa, ta wakāän sii hē m'. Ta w'oo hā m' rababë dāk. Rakarën paawä ta sii raber'oot. ⁴⁷Ti m' rë tanyy ky hadoo ta hā:

—A ÿÿn, a wakāän ta w'oo hā rabab'ëëh. Rakarën mä òm rasii er'oot —näng mäh.

⁴⁸Ti m' her'oot do hā Jesus ky hadoo:

—Jaa ti ëën, jaa ti wakān haa? —näng mäh.

⁴⁹Ti m' teheet mä ta ma matëg sa wë, ti m' taky hadoo:

—B'ëëh hahÿÿh, äñ ÿ hedoo doo, wakān haa hedoo doo —näng mäh. ⁵⁰—Sahõnh hē Ee hÿ pong jé hawät do karën do moo heb'ooh doo, ti né hē wakān haa hadoo, ti né hē äñh ÿ hadoo, ti né hē ëën hadoo —näng mä Jesus.

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëëk do panyyg n'aa hahÿÿh

13 Ti m' ti noo gó né hē Jesus banyyh tób bā naa, ti m' karaj'aa hēnh tabawëënh. Ta nabyy me tabahyy sooh. ²Hajök kata b'ëëh ta hā. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsëg sooh. Hajök doo m' ayyw b'ëëh ta takëën hā. ³Ti m' hajöo m' tama metëëk mä sa hā panyyg ky n'aa me m'. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. ⁴Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajäk, ti taw'ëed rabajöh jëng. ⁵Joom tym wób kajäk pä ta yt hē tabahadoo do jó. Kanahën its k'ääts tii bā. Ti nanyw hē taganyyh, kanahën d'os do k'ääts ta h'yyb. ⁶Tabajuu bā nanyw hē tatsawyy jëng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bā. Sasëng gajewäng bā kã, dooh tawëë wäd bā. ⁸Ta tym wób kajäg kån baad tabadoo bā. Taganyyh, baad tabawäng,

^k 12.45 Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Tak'ëp ta bahānh nesaa doo kã sa hā, Jesus raganadoo do hyb n'aa.

baad tabeaak. 100 nuu me tabejoom do bahãnh tabeag kãn baad tabadoo bã kajäk do ta tym wób. 60 nuu me tabejoom do bahãnh tabeag kãn ta tym wób. 30 nuu me tabejoom do bahãnh tabeag kãn baad tabadoo bã kajäk do ta tym wób kã —näng mã Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabahe'oot.

⁹Ti m' taky hadoo:

—Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bã, taw'ããts hẽ tahyb n'aa matakëë —näng mãh.

¹⁰Ti m' ta ma matëg rabana Jesus wë ti m' rabeaanh ta hã:

—Hëd n'aa mamaher'oot sa hã panyyg ky n'aa me? —näk mãh.

¹¹Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hã P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do hỹ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa hã, ta wób sa hã dooh. ¹²Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahãnh P'op Hagä Do banoo nä ta hã ta h'yy ganäng doo. Baad tabahapëë kãn tii bã. Jé kanahën d'os hẽ h'yy ganäng doo, P'op Hagä Do ado hõm da ta hã kanahën had'os doo.¹ ¹³Rahegãã né paawä m', dooh m' rah'yy genä bã. Ramaa newë né paawä m', dooh m' ramaa napëë bã, dooh m' tagah'ood bã sa hã. Ti hyb n'aa né hẽ ÿ wén her'oot sa hã panyyg ky n'aa me. ¹⁴Sa hã kametä däk hahỹ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erii wät do paa P'op Hagä Do kyyh Judah buuj sa hã:

“Bë maa newë had'yyt hẽ né paawä, dooh da tagah'ood bã bë hã.

Bë hegãã had'yyt hẽ né paawä, dooh bë h'yy ganyy bã.”

¹⁵“Ta ti ÿ wén her'oot Judah buuj sa ky n'aa hã”, näng mã P'op Hagä Do Isajas hã,

Joom hejóm do bejoom do joom tym heen n'aa (Matew 13.1-9)

¹ 13.12 Ta ti tawén kado hõm sa hã, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bã P'op Hagä Do panyyg hã.

“Dooh rah'yy kadawuung wäd bä baad hadoo do hä, hajōō
 nuu me raky nadaheeh do hyb n'aa.
 Sa nabuuj ragetsëe hōm do hadoo.
 Raty gatsëe däk sa matym ranahapäh hyb n'aa.
 Tii d' tanado bä paawä rahapäh né paawä,
 ramaa napäh né paawä,
 h'yy kadewuung né paawä,
 wë ÿ rah'yy kawereem né paawä hä ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.
 Tii d' radoo bä paawä ÿ h'yyb wareem paawä baad rababok
 hyb n'aa kä.”^m

16Ti m' ta ma matëg hä Jesus ky hadoo:

—Ky n'aa kedëng bëeh, bë matym kä rahapäh do hyb n'aa, bë
 nabuuj kä ramaa napäh do hyb n'aa. **17**Né hup ÿ né hë hahÿ bë hä
 ÿ her'oot doo: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod
 maküüh, hajök baad habok do maküüh, rakarën paawä raheg'ääs
 bë hapäh doo, dooh paa rahapëe bä. Rakarën paawä ramaa newëe
 bë maa newëe doo, dooh paa ramaa napëe booh —näng mä Jesus
 ta ma matëg sa hä.

18Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë nyy d' tahanäng pé joom tym parar'aah do
 panyyg: **19**P'op Hagä Do bag'ääs do hä rah'yy ganenä bä ta ky n'aa
 ramaa newëe bä, tii bä Nesaa Do Yb asog hōm sa h'yyb tym gó
 kejoom do hadoo doo. Joom tym ta tyw n'aa me takajak hadoo
 do tii. **20**Joom tym pä banäng bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg
 maa new'ëe doo, h'yy gadajaa gó gad'oo doo. **21**H'yy gadajaa gó
 ragado né paawä, nyyw hë rah'yy gejë hōm, joom kóm nanäng
 nä do hadoo sa hä. Hejooñh do kametä bä sa hä, sa hä rarahejä
 bä na-ääj hë P'op Hagä Do panyyg metëek doo da rababok do hyb
 n'aa, nyyw hë rah'yy gejë hōm. **22**Joom tym sasëng mahang kajäk
 doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób. P'op Hagä Do
 kyyh ramaa napëe né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hë badäk
 hahÿ hä ji bawät do hä.ⁿ Dajëer hä, sa ma ji tawadii do hä rahyb
 n'aa h'üüm. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do
 tawén nahōm. Joom neak do hedo padëek tii. **23**Joom tym baad
 tabadoo bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe doo,

^m **13.15** Isajas 6.9-10

ⁿ **13.22** Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hë. Rahyb n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo.

P'op Hagä Do panyyg hä h'yy gah'oot doo. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom 100 nuu me, 60 nuu me, 30 nuu me takejoom do bahänh tabeaak do hadoo do tii —näng mä Jesus.

Jawii tiriig mahang joom danäh majī hejoom do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa: Ti awät aj'yy joom tym baad hadoo do ta gëew gó hejoom doo.

²⁵Tii kä, sahönh hē raba'ÿÿh bä, ta majī bana. Jawii tym tatsawyyh mä tiriig mahang. Ti tabahöm kän. ²⁶Ti tiriig tym ganyyh. Ti tiriig ag ganyyh bä, raty gepëe kän jawii mahang tabahëe däk.^o

²⁷Ti joom danäh karom rabahöm ta wë, ti raky hadoo ta hä:

—Kariw n'aa, —näk —baad hadoo do joom tym mabejoom wät. N'yy hēnh naa jawii ta mahang ganyyh doo? —näk sa kyyh.

²⁸Tii bä sa kariw n'aa ky hadoo sa hä:

—Majë ÿ see tii, ti tsawyh häng doo —näng.

Ti ta karom rabeanh:

—Makarën ää asog hōm jawii? —näk mäh.

²⁹—Dooh —näng sa kariw n'aa. —Jawii bë basok bä, tiriig tëeg wób bë asog hōm ta mahang —näng. ³⁰—Na mabëe dó tiriig mahang, tiriig ji bataa bä kä. Tiriig ag ji bataa noo gó ÿ mejüü da tiriig ag hat'aa do sa hä, jawii pooj jé rasiip, ta natuu hä ramaw'yyd däk hyb n'aa ji ajuu hyb n'aa. Tii bä ÿ mejüü tiriig ag rabataa, joom tób n'aa yt hä rabenäm —näng joom danäh ta karom sa hä —näng mä Jesus panyyg gó tabeh'üüm.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿÿ hä

P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

³¹Ti m' panyyg see ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do aj'yy ejoom do ky n'aa hadoo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. ³²Jääm nad'ëed its né paawä motaad tym bë joom tym mahang, ji waa ty gamabuu see bahänh tabawäng. P'op tanu däk. Tii bä kä, taw'ëed batooj kän ta hä kä^p —näng mäh.

^o 13.26 Jawii hadoo rawén hapäh, taneaak do hyb n'aa. Tiriig ti heaak doo.

^p 13.32 Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta hä h'yy ka'eeh do kah'üüm.

³³Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Pāw makuj n'aa ÿÿnh ado dāk doo, hajōng tiriig s'ëëb mahang tamekuuj dāk do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Baad ÿÿnh bajōōts dāk, baad takamekuuj wät bä kä sahōnh hē tiriig s'ëëb mahang^q —näng mäh.

³⁴Sahōnh hē ta ti Jesus her'ood wät sa hä panyyg ky n'aa me m'. Sahōnh ta her'oot do sa hä, panyyg ky n'aa me né hē m' tamaher'oot. ³⁵Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erii wät do paa kametä dāk hyb n'aa:

“ÿ maher'oot da panyyg ky n'aa me.

ÿ maher'oot da sa hä

badäk hahÿ tadu dahäng do noo gó naa kejën wät do paah.”^r

**Jesus maher'oot nyy d' tahanäng pé jawii joom
mahang hawäng do ky n'aa hahÿÿh**

³⁶Ti m' hajōk do hä Jesus kedëë hōm. Ti m' tób gó tabajëë suun mäh. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë ti m' raky hadoo:

—Nyy d' mahanäng pé jawii joom mahang hawäng do panyyg n'aa hä? —näk mä sa kyyh.

³⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom tym baad hadoo do hejoom doo, ÿÿh, Aj'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo. ³⁸Joom banäng bä, badäk hahÿÿ hä habong doo. Joom tym baad hadoo doo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee. Jawii, Nesaa Do Yb karapee. ³⁹Joom danäh maji, jawii tym tsawyyh doo, Dijab tii. Tiriig ag rabataa noo gó, badäk hahÿÿ hä ji bawät do gawatsig hōm noo gó tii. Tiriig ag taa n'aa, ääs tii. ⁴⁰Jawii rasok doo da, tëëg hōō gó kadawäts toonh do hadoo da, badäk hahÿÿ hä ji bawät do gawatsig hōm noo gó. ⁴¹Ti noo gó Aj'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do mejüü da ta ääs rasog hōm hyb n'aa tabag'ääs doo bä naa sahōnh hē nesaa do wë ji tah'yyb tatuk doo, nesaa do ji moo wät hanoo doo, sahōnh hē nesaa do moo heb'ook doo na-ääj hē. ⁴²Tëëg hōō gó, tak'ëp haju doo gó da radawäts toonh tii. A'oot da tii bä. Sa tëg kamegëej padëëk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa. ⁴³Tii bä da baad habok do

^q 13.33 Pāw makuj jé pad'yyt hē tiriig s'ëëb mahang kamekuuj dāk doo da, jé pad'yyt hē badäk hahÿÿ bä P'op Hagä Do bag'ääs do bawäd däg da.

^r 13.35 Saaw-Mo 78.2

tak'ëp rakawehëë däk da sa Yb bag'ääs doo bä. Papÿÿj bag däk doo da, hanäm do sa hä. Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hë tahyb n'aa matakëë —näng mä Jesus.

Tak'ëp ji karën do hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

44Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tak'ëp ky n'aa gebah doo, joom banäng bä kejën këë do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Tak'ëp ky n'aa gebah do ajÿÿ see baw'ÿÿt joom banäng doo bä. Ti p'aa hënh tajeh'aa këë. Tii bä, sahõnh hë tabesëëm hõm ta wë hanäng doo, tak'ëp tah'ÿÿ gadajang do hyb n'aa. Tii kä, ta ma paa säm me tametsëë joom banäng doo, ky n'aa gebah do bakëë bä —näng mäh.

45—Ajÿÿ hetsë doo, hesäm doo, tak'ëp nu gabarëëh do perora häd näng do hesoos do ky n'aa hadoo na-ääj hë hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. 46Perora tak'ëp hetsooh doo, ky n'aa gebah do tabaw'ÿÿt bä kä ta ti hedoo do hes'ëëm do sa wë, tabahõm, tabesëëm hõm sahõnh hë ta ma ta wë hanäng doo. Tii kä ta säm me tametsëë perora tak'ëp hetsooh doo.⁵

Karahi panyyg n'aa gó Jesus eh'üüm do hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa

47Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karahi me tah'ÿÿb rames'aak do ky n'aa hadoo na-ääj hë, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Karaj'aa me radatu karahi. Hajõng hedoo pé sa mo haj'aa. 48Ramo haj'aa enäh bä kä, rej'ooj nä kån ta takëën hä. Ahÿÿ t'oonh mäh. Tii bä arook gó rabataa rasëew hõm doo. Baad nadoo doo, ji nawëh doo, radewäts bëenh tii bä. 49Ti hadoo da badäk hahÿÿ hä ji bawät do gawatsig hõm noo gó ääs rabad'oo da. Ääs rabana, tii bä rasëew hõm da badäk hahÿÿ hä habong doo. Tsyt hë rabasëm da nesaa do moo bok doo, P'op Hagä Do karën doo da habok do sa mahãnh. 50Tii kä tëeg hõ gó, tak'ëp haju doo gó radewäts bëenh da nesaa do moo bok doo. A'oot da tii bä. Sa tëg kamegëëj padëëk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

⁵ 13.46 Hahÿÿ d' tahanäng pé pawóp hadoo do panyyg gó Jesus eh'üüm doo: P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa ji ky n'aa napäh bä, dooh ji hyb n'aa p'eed wäd bä pooj jé ji wë hanäng doo. Dooh ji hyb n'aa hüüm wäd bä badäk hahÿÿ bä ji karën doo, tak'ëp hetsooh do hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa ji karën do hyb n'aa.

⁵¹Ti m' Jesus eanh mäh:

—Bë maa napäh sahõnh hẽ ta ti ÿ her'ood wät doo? —näng mäh.

—Ãã maa napäh —näk mäh.

⁵²Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk doo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa hã na-ããj hẽ ma kamet'ëëg wät doo, tób danäh ta tób bä naa ky n'aa gebah do manyyh do hadoo ta wób hã tametëeh hyb n'aa. Ta gawakõ gó naa, aj'yy manyyh ky n'aa gebah do tenäm do paah. Ky n'aa gebah do papuuj hedoo do tamanyyh ta mahang, ky n'aa gebah do pooj nä ta mahang^t —näng mäh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'y'yk do panyyg n'aa hahÿh

⁵³Ti m' Jesus bahajaa bä kä panyyg gó tama metëëk doo, tatsyym kado kãn ta tii bä naa. ⁵⁴Ti m' panang tabawäng do paa bä takajaa bä, ta du doo mä tama metëëk tób panang bä hasooh do P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hẽ. Maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mä taher'oot do sa hã. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hẽnh naa hahÿ aj'yy tah'yy ganäng doo? N'yy hẽnh naa ta hejój tamapehuunh doo? —näk mäh. ⁵⁵—B'aa bäh gaheh'öök do t'aah nado ti hahÿh? Marija nado ta ÿÿn? Tsijaag, Joséh, Simaw, Judas nado ta wakãã? ⁵⁶Sahõnh hẽ ta ãnh, bä ab'ëeh er pa. N'yy hẽnh naa tahapäh doo, ta hejój? —näk mä tabawäng do babuj n'aa sa kyyh.

⁵⁷Ti m' rakawajããn ta wë. Raty n'aa gesy'yg däk mäh. Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Sahõnh hẽ sa panang bä raweh'ëeh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jããm hẽ tabawäng do panang bä, ta tób bä, dooh rawehëë bä —näng mäh.

⁵⁸Ti m', ta hã rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dooh denaa hẽ m' Jesus pehuuj bä ta tii bä.

Jowãw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahÿh

14 Ti m' ti noo gó né hẽ Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napäh mä Jesus moo wät doo, Jesus ma metëëk doo. ²Ti m' ta masa n'aa hã taky hadoo:

^t 13.52 Hahÿ d' apäh tahanäng pé tii: Jé P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih do baad ma kamet'ëëg wät doo, papuuj Jesus met'ëëg wät do na-ããj hẽ baad tamaa napëë bä, taky dahé bä, tahajaa tama met'ëëg bä ta wób sa hã baad hadoo doo, hetsooh do pooj jé kerih do hã, papuuj hã na-ããj hẽ hanäng doo.

—Jowāw nu gahem'uun do paa né tii. Ganä wät dejëp do paa mahang! Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —näng mä Eróts.

³Eróts mejüü paa ramoo maso däk, ramoo maw'yyd däk, radawäts gëët Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mä Erodija, ta hÿÿj Pirip häd näng do ÿÿm hyb n'aa. ⁴Hahÿÿ d' paa Jowāw kyyh Eróts hã:

—Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do an'oo bä magat'ëë bä a hÿÿj ÿÿm —näng paa Jowāw nu gahem'uun do kyyh Eróts hã.

⁵Eróts karën né paawä m' tadaj'ëëp Jowāw, tajeÿÿm mä hajök doo. Hajök do tawén jeÿÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jowāw sa hã.

⁶Ti m' Eróts ta yd enäng do heen n'aa noo gó, jãm ta heen n'aa ramoo bok noo gó, Erodija toog bajãm sa matym gó. Ti m' tak'ëp mä Eróts tsebee kãn ta wë. ⁷Ti hyb n'aa taky däng tabanoo maruus hã, maruus karën do né hë. P'op Hagä Do häd gó m' ta ky däng, dooh taky kahÿÿd bä maruus bahapäh hyb n'aa. ⁸Ti m' maruus ÿÿn ta hã taky mejüü do hyb n'aa taky hadoo:

—Na, ÿ karën ta hood gó mabanoo hã ÿÿ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

⁹Ti m' tak'ëp mä sa wahë n'aa hyb n'aa tón wät. Ti hadoo né hë, ta ky bajawaa hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky däng do ramaa napäh do hyb n'aa tagadoo maruus ets'ëë wät doo. ¹⁰Ti m' tamejüü tadawäts gëët doo gó ranu gahög hõm hyb n'aa Jowāw. ¹¹Ti m' ta hood gó ramanaa ta nu gabóg maruus wë. Ti m' maruus an'oo däg kãn mä ta ÿÿn hã kã. ¹²Ti m' Jowāw ma matëg rabana rabeheën hyb n'aa ta hub. Ti m' radakä jëng. Ti m' Jesus rapanäk.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³Ti m' Jowāw radaj'ëëp Jesus ky n'aa napäh bä m', ta m'aa hënh mä ta ma matëg daheeh rabahõm kãn marakate gó ta wób rabedoh hënh paawä. Ta wób, hajök do raky n'aa napäh bä m' n'yy hënh Jesus rabah'üüm, sa jawén mä rabah'üüm sa panang bä naa ta takëen hã. Sa pooj jé m' rakajaa. ¹⁴Ti m' Jesus basoop bä, hajök do tabahapäh bä m', tat'yyd mehüün mä sa hã. Nahëë enäh do sa mahang habong do taheso hõm mäh.

¹⁵Tüüh däg kã m', ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hã:

—Tüüh däg —näk mäh. —Dawëë hÿÿh. Mamejõ hajök do panang banäng hënh rabahõm sa waa retsëë hyb n'aa —näk mäh.

16Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Na mayw babä. Bë né hē hanoo sa waa —näng mäh.

17Ti m' raky hadoo:

—Jääm hē ti hanyy is ää wë ji ma poo oow pé pāw, pawóp its tah'ÿÿb —näk mäh.

18—Na b'ëëp. Bë mana wë ÿÿ —näng mä Jesus.

19Ti m' Jesus mejüü hajök do rabehyy b'ëëh hyb n'aa jawii jó. Ti m' tabasog däk mä pāw, tah'ÿÿb na-ääj mäh. Hÿ pong jé taty däng bä m', P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Öm taw'ääts hē Ee. Man'oo däk ää tä, man'oo däk ää waa —näng mäh.

Ti m' pāw taganebäh bong, tets'ëë hōm mä ta ma matëg sa hä, rabets'ëë hōm hyb n'aa hajök do hä kä. 20Tii bä kä m', sahōnh hē m' rabawëë bong. Wog enä hōm mä sahōnh hē. Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hōm kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hōm mäh. 21Hawëë bong doo, 5 miw mä ajyy. ÿÿj, karepé na-ääj hē, dooh m' taketsén bä.

Tamii pong jó Jesus bawät do panyyg n'aa hahÿÿh

22Ti m' nanyw hē ta ma matëg Jesus mejüü ragatsëg t'oonh marakate gó, ta pooj jé tamyyj däk hēnh rabatsëg hōm hyb n'aa. Ti nuuj jé m' takedëë hōm hajök do sa hä. 23Takedëë hōm do jawén paa bä m', tabasëëk ta mab hē waëë jó, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. Tabadajuu däk bä m', ta mab hē m' Jesus bayyw gëët. 24Dawëë péj mä ta ma matëg rababoo däg kán mä ti nuuj jé karaj'aa me. Tak'ëp maadaka betaam marakate hä. Dooh m' tahōm rahëë doo. Bah'ood ty gahëm mäh.

25Ti m' tapaj'ëë pooj jé Jesus bahōm kán sa wë tamii pong jó. 26Ti m' rabahapäh tamii pong jó hana doo, tak'ëp mä rabeÿÿm bong.

—Wät ta ti dajëp do saw'ëëng paah! —näk mäh.

Awaaw bong mäh, tak'ëp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m'.

27Ti m' nanyw hē m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë eÿÿm manäh! ÿ ti hÿÿh —näng mäh.

28Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, öm tado bä, ÿ mamejō tamii pong jó a wë ÿ bahōm hyb n'aa —näng mäh.

29—Ej. B'ëëp ana —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' Peed gatsëg nyh, ti m' tamii pong jó tabahōm kán mä Jesus wë. 30Ti m' tak'ëp bah'ood bahëm do tabahapäh bä m',

tabeỹm wät mäh. Ti m' ta du doo bä m' tadasug jëng bä, tak'ëp mä tageënh Jesus hä:

—ÿ medëeb Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng.

³¹Ti m' nawayw hē m' Jesus moo maso däk Peed. Ti m' taky hadoo:

—Kanaheh d'os hē h'yy ka'eeh do òm! —näng mäh. —Hëd n'aa mah'yy ganahoot? —näng mä ta kyyh Peed hä.

³²Ti m' marakate gó ragatsëg t'oonh bä m', bah'ood badoo wät.

³³Ti m' marakate gó hat'oonh do Jesus mä raj'aa etsë. Hahỹ d' mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hē òm —näk mäh.

³⁴Rabatsëg hōm bä m', Genesaréh häj n'aa bä m' marakate badëe jad kän. ³⁵Ti m' ta ti babuj n'aa rabahapäh bä Jesus né ti kajaa doo, ramejū jé pad'yit hē hëej ta ti w'oo hä hanäng doo bä rapanäk hyb n'aa. Ti m' ramena nahëe enäh do sa mahang habong do Jesus wë. ³⁶Ti m' rabetsëe ta hä tabanoo nahëe enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byyh hä. Ti m' sahōnh hē nahëe enäh do ta hä moo kajäk doo, heso padäg kän mäh.

Ji h'yyb gó naa né hē nesaa do ky n'aa hahỹh

15 Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ãj mäh, Jerusarënh bä naa han'aa do rabana Jesus wë, ti m' rabeaanh ta hä:

²—H'ëed hyb n'aa a ma matëg raky nadaheeh ër wahë makū metëek doo? Rawa do pooj jé, dooh ramoo ketsyyd bä ër wahë makū rabahed'oo doo da! —näk mä sa kyyh.

³Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eaaanh bë hä —näng mäh. —Tii ënh bë ky nadaheeh ënh P'op Hagä Do mejū doo? Bë wahë makū mejū do bë ky daheeh? —näng mäh. ⁴—Hahỹ da P'op Hagä Do kyyh: “Bë wehëe bë yb, bë wehëe bë ỹn.”^u “Ji daj'ëep ta yb, ta ỹn ky n'aa wasee doo.”^v ⁵Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëek doo —näng mä Jesus. —Hahỹ da bë kyyh: “Jé ta yb, ta ỹn hä taky hado bä, ‘Hä y naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooh bë hä y an'oo wäd bä’, taky hado bä, ⁶tii bä, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejō wäd bä ta tii me ta yb taweh'ëeh hyb n'aa”, näk bë kyyh.

^u 15.4 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16

^v 15.4 Esodo 21.17, Rewitikos 20.9

Bë wahë makū ma metëek do bë ky sūūt do hyb n'aa bë eréd hōm P'op Hagä Do mejūū doo. ⁷J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Baad né paa hahỹ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh bë ky n'aa: ⁸“J'ooj madäk doo me ỹ raweh'ëeh. Sa kyyt tii. Dawëe sa h'yyb bawät mahānh ỹỹ. ⁹Doooh këh ỹ tado bä ti rama metëek doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hē ti ta ti ỹ rahyb n'aa jew'yyc doo”^w —näng mä Jesus Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

¹⁰Ti m' hajök do ta tii bä hab'ëeh do Jesus naëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë maa newë da, bë h'yy genä da ỹ her'oot do hã. ¹¹Ji noo me hajëng do hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hã. Ji noo me hanyyh do tii, hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hã —näng mäh.

¹²Ti m' badah peej ta ma matëg raky hadoo ta hã:

—Mahapäh a kyyh, dooh taw'ääts hē tado Parisëw sa hã? —näk mä sa kyyh.

¹³Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—Kasog hōm da sahōnh hē joom Ee hỹ pong jé hawät do nejom hōm doo —näng mäh. ¹⁴—Na manäh. Na kamawejän. Ta wób sa h'yyb mahūūm n'aa ty temah do tii. Ty tamah do ta da ty hadoo do tamahūūm bä, gadarong doo hēnh rakajäk séd hã —näng mäh.

¹⁵Ti m' Peed ky hadoo:

—Äã mamaher'ood. Nyy d' mahanäng pé ta ti ji noo me hajëng do panyyg? —näng mäh.

¹⁶Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë h'yy ganah'ood nä? —näng mäh. ¹⁷—Ji hã hajëng doo, ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyyh p'aa hēnh. ¹⁸Tii d' nado ji noo me henyh do hã. T'öp naa, ji h'yyb tym gó tabana tii. Ti né hē ti P'op Hagä Do hã ji nas'aa däg hanoo doo. ¹⁹Ji h'yyb tym gó naa tabana nesaa do ji hyb n'aa newëe doo. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ji da hadoo do ji daj'ëep doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karën do ji bagä do ji ỹym nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ti ji ets'ëek doo, daap hē ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejää doo kä.

²⁰Ta ti hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do hã ji nas'aa däg. Ji moo

^w 15.9 Isajas 29.13

kanets'yyt doo me ji awa do hyb n'aa nado ji nas'aa däg P'op Hagä Do hä^x —näng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa hä.

ÿñh ta s'ee hënh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahÿñh

²¹Ti m' ta tii b' naa Jesus bahôm hëej panang Tiir häd näng doo, Sidôn häd näng do nedaa bä badäk doo hënh. ²²Ti m' ÿñh, Kanaäh buuj, Isaraéw buuj nado, ta tii bä hawät do ana kân Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh Jesus hä tabetsëe bä. Hahÿñ d' mä ta kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —Dawi makû panaa, —näng mäh —ÿ mat'y'yd mehîin! Tak'ëp nesaa do tok ÿ bahoop karap'aar h'y'yb nesaa do ta hä hadäk do hyb n'aa —näng mäh.

²³Ti m' dooh Jesus ky gado bä. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' tak'ëp mä rabetsëe ÿñh tamejô hôm hyb n'aa. Hahÿñ d' mä sa kyyh:

—Mamejô hôm. Èr jawén tabana. Tageëej had'y'yt hë —näk mäh.

²⁴Ti m' ÿñh hä Jesus ky hadoo:

—Jääm hë Isaraéw buuj dawëe P'op Hagä Do mahänh habong do sa wë ÿ P'op Hagä Do mejüü —näng mäh.

²⁵Ti m' Jesus wë ta taron nu paa me ÿñh bahyy häng. Ti m' taky hadoo:

—ÿ mamasaa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng mäh.

²⁶Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Taw'ääts hë nado karepé sa waa ji ado hôm bä ji banoo hyb n'aa sa masāäh awaar taah hä —näng mä Jesus kyyh ÿñh hä.

²⁷Ti m' ÿñh ky gadoo. Jesus kyy gó né hë m' taky hôm:

—Ehub né hë ôm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado né paawä, awaar sii hë rabawa sa danäh waa hyyj tüü kajäk doo —näng mäh.

²⁸Ti m' Jesus ky hado kân ta hä:

—Tak'ëp né hë mah'y' ka'eeh! Ti hyb n'aa ÿ an'oo däk hä ÿ metsëe doo —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' ti noo gó né hë tabahub däk ÿñh toog.

Hajông sa nahëe Jesus asog hôm do panyyg n'aa hahÿñh

²⁹Ti m' Jesus tsyym kado kân. Karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me tatabës. Ti m' tabasoop. Waëe hä m' tabasëek, ti m'

^x 15.20 Pariséw, sahôn hë Judah buuj wób sii hë, dooh rawëe bä, dooh rawa bä ramoo kanetsyyd bä pooj jé, sa wahë makû maheték doo da. Baad ub né paawä ji moo ketsyyd bä ji awa, ji awëh do pooj jé, ta bahänh Pariséw ran'oo bä. Dooch ragenaag bä, hajôo nuu me, sa wahë makû maheték doo da ta wób sa moo ranahetsyyd bä.

tabahyy sooh. ³⁰Hajōk rabana ta wë. Ramenaa ta wë nabong doo, ty temah doo, moo gedóm doo, tsyym gedóm doo, nabuuj gatamah doo, hajōk nahëe enäh do wób. Ti m' sa nahëe Jesus basog hōm. ³¹Ti m' tsyym gedóm do aboo padëek, nabong do paa aboo padëek, ty temah do paa ty enä padëek, ner'oot do paa er'ood padëek, ta tii bä hab'ëeh do rabahapäh bä, rahyb n'aa meuuj kän mäh. Ti m' raj'aa etsëe kän P'op Hagä Doo, Isaraéw buuj h'yy kaha'eeh doo.

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

³²Ti m' Jesus naëej nä ta ma matëg, tamaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—ÿ t'yyd mehÿin hahÿ ër wë kata pad'ëek doo. Tamawoob däg ta ãh si ÿ rababok. Dooch sa waa péh. Dooch ÿ karën bä sah me rabaaj hōm bä. Naheba padäg da, degōn jëng da sah mahÿÿj ta hōō bä —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

³³Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Hajōk né hahÿÿh. Nyy bä ãã baw'yyt babä sa waa? Dawëe bä. Dooch ta nawaa babä —näk mäh.

³⁴Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hë pāw bë wë? —näng mäh.

—Ti anäng setsi pāw, pawóp its tah'ÿÿb ned'ëed is doo —näk mäh.

³⁵Ti m' Jesus mejüü hajōk do rabehyy b'ëeh tūü. ³⁶Ti m' tabasog däk pāw, tah'ÿÿb na-ããj mäh. Ti m' taky n'aa etsëe sa waa hyb n'aa. Tii bä m' taganebäh boo kän, tets'ëe hōm mä ta ma matëg sa hä, rabets'ëe hōm hyb n'aa hajōk do sa hä kä. ³⁷Tii bä kä m', sahōnh hë m' rabawëe bong. Wog enä hōm mä sahōnh hë. Ti m' rabawëh do jawén paa bä m' mad'aak do ta ma matëg rabata däk arook gó. Setsi m' arook gedë hōm doo. ³⁸ 4 miw mä ajyy ti hawëe bong doo. ÿÿj, karepé na-ããj hë m', dooch m' taketsén bä. ³⁹Ti m' hajōk do hä Jesus kedëe hōm jawén paa bä, tagatsëg sooh mä marakate gó. Ti m' tabahōm kän hëej panang Magadän häd näng do nedaa bä badäk doo hënh.

16 Ti m' Pariséw, Sadáséw daheeh rabana Jesus wë. Ti m' Jesus rametyy hyb n'aa ramejüü mä tapahuuj bä sa matym haj'aa wë hä.^y

^y 16.1 Jesus wë Pariséw, Sadáséw daheeh rakamajÿi. Dooch raky dahé bä P'op Hagä Do mejüü do Jesus tado bä. Sa hä péh, dooch Jesus haja bä wë hä tapahuuj bä, rawén mejüü sa matym haj'aa Jesus pahuunh wë hä. J'ooj madäk doo me ramejüü do hyb n'aa, Jesus wén manetëeh sa hä rakarën do paawä.

²Ti m' Jesus ky hadoo:

—Papỹỹ badëë hyng bä, “Jati d' banäm”, bë ky hetëg, bahiin do hyb n'aa wë puh. ³Bäp paah, “Ti awät da bah'ood. Adoos da”, näk bë kyyh, tabahiin do hyb n'aa naëng pooh. Bë h'yy genä né paawä naëng hadoos do heen n'aa hä, banäm do heen n'aa hä wë hä kametëëh doo, dooh bë h'yy genä bä da hë ta heen n'aa bë hä kametëëh do hä.^z ⁴Da hë badäk hahỹỹ hä habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hä rahyb n'aa eréd hõm ta see hä rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'yyb, ÿ ramejũũ ÿ pahuunh hyb n'aa ta metëë n'aa sa matym haj'aa. Dooh da ÿ metä bä sa hä. Jããm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hä kametëëh da —näng mä Jesus.

Ti m' Jesus bahõm kãn sa mahãnh. Panang s'ee hënh mä tabahõm.

**Pariséw, Saduséw rama metëëk do mahãnh ji
hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahỹỹh**

⁵Ti m' karaj'aa ta ma matëg rabatsëg hõm bä, ramabaan sa waa pãw. ⁶Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw, Saduséw sa pãw makuj n'aa mahãnh —näng mäh.

⁷Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahỹỹ d' mä sa kyyh:

—Dooh ër mana pãw. Tii d' tawén edoo —näk mä sa kyyh.

⁸Ti m' Jesus hapäh ti raky n'aa hajëm doo. Ti m' tabeaanh sa hä:

—Kanhën d'os hë h'yy ka'eeh do bëëh. H'ëëd hyb n'aa bë hyb n'aa tón pãw bë mabaan doo? ⁹Dooh tagah'ood nä bä bë hä? Bë mabaan hõm 5 pãw ÿ etyn bong do 5 miw sa hä? Bë mabaan hõm nyy hë kawaju bë gedë hõm mad'aak doo? ¹⁰Bë mabaan hõm setsi pãw ÿ etyn bong do 4 miw sa waa? Nyy hë arook bë gedë hõm mad'aak doo? ¹¹Hëd n'aa bë h'yy ganenä nä pãw ky n'aa nado bë ÿ maher'oot doo? “Bë hyb n'aa matakä da Pariséw, Saduséw sa pãw makuj n'aa”, näng këh ÿỹ —näng mäh.

¹²Ti m' rah'yy kadawuung kãn nyy d' tahanäng péh. Dooh pãw makuj n'aa mahãnh rakan'yhyh do pan'aa tado bä. Dooh. Pariséw, Saduséw rama metëëk do mahãnh Jesus karën rakan'yhyh.

^z 16.3 Hajõng Jesus pehuuj né paawä, dooh rah'yy genä nä bä P'op Hagä Do T'aah tado bä.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿh

¹³Ti m' hëej panang Sesareja Pirip häd näng do nedaa badäk doo hënh Jesus kajaa bä, tabeaj kân mä ta ma matëg sa hä:

—Jaa m' ÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, sa nooh?

¹⁴Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' òm mä Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' òm mä Eriij makūūh. Ta wób noo m' òm mä Jeremiij makūūh. Ta wób noo m' òm mä P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do see paah —näk mä sa kyyh ta hä.

¹⁵—Bë hä ënh? Jaa ÿ bë hä ënh? —näng mä Jesus sa hä.

¹⁶Ti m' Simaw Peed ky hadoo:

—Òm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. P'op Hagä Doo, hedëb had'yyt do T'aah òm —näng mäh.

¹⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng do òm, Simaw, Jonas t'aah. Òm wén ky n'aa kedëng, dooh aj'yy tado bä a hä metëeh do ta ti maher'oot doo. Ee, hÿ pong jé hawät do né tii, ta ti a hä metä wät doo. ¹⁸Ti hyb n'aa ÿ ti her'oot hahÿh: Òm Peed, pä tahanäng doo. Pä tób ta jó ji tama sooh do hadoo da òm. Òm da hä ÿ h'yy ka'eeh do du n'aa doo. Dooh da Ades häd näng doo, dajëb hejój, haja bä hä ÿ h'yy ka'eeh doo, kahūūm had'yyt da. ¹⁹ÿ anoo da a hä hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo gó mabag'ääs hyb n'aa.^a Badäk hahÿh bä mananoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do nanoo do né tii. Badäk hahÿh bä manoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do anoo do né tii —näng mä Jesus kyyh Peed hä.

²⁰Ti m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä Kristo tado bä.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahÿh

²¹Ti m', ti noo gó naa Jesus du doo tamaher'oot ta ma matëg sa hä nesaa do tabahoop do pan'aa ky n'aa. Hahÿh d' mä ta kyyh:

—P'op Hagä Do karën Jerusarënh hënh ÿ bahôm ër wahë n'aa moo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ääj hë

^a 16.19 Hahÿh da Gereg kyy me pooj jé hahÿ kerih do kyyh: “ÿ anoo da a hä hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä ta noo tég. Badäk hahÿh bä mamaw'yyd däk doo, hÿ pong jé kamaw'yyd däk né d' tii. Badäk hahÿh hä masood hóm doo, hÿ pong jé kasood hóm né d' tii.” P'ooj ub, sa kariw n'aa ta s'ee hënh rabok bä ranoo sa kaser n'aa sa tób tég, sahôn hë rabaheg'ääs hyb n'aa ti nuuj jé. Dooh P'op Hagä Do bag'ääs do noo nyy bä, dooh ta noo tég nyy bä. Panyyg gó Jesus maher'oot Peed.

hajōng ȳ bahoop hyb n'aa, ȳ radaj'ëep hyb n'aa, tamawoob hē ta āh tabado dāk bā ȳ ganā wāt p'aa hēnh hyb n'aa —nāng mā ta ma matēg sa hā.

²²Ti m' Peed naēenh dawē hā. Ti m' taky ge'ȳym Jesus, tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

—Dooh. Tii d' edo manāh, Hyb N'aa Jawyk Doo! Dooh ȳ karēn tii d' a hā —nāng māh.

²³Ti m' Jesus ty kaw'ōōd dāk ta wē. Ti m' Peed taky geām wāt: —J'ee! Ahōm mahānh ȳȳ, Nesaa Do Yb!^b —nāng māh. —Ȳ mah'yyb panas'ëeh. Dooh mah'yyb dēē bā P'op Hagā Do karēn do hā. Ajyy rakarēn do hā ti mah'yyb dāk —nāng māh.

²⁴Ti m' sahōnh hē ta ma matēg hā Jesus ky hadoo:

—Jé karēn pé hēp ȳ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'āāts hē teréd hōm ta hā hē tah'y y ka'eeh doo, taw'āāts hē teréd hōm ta hā hē tahyb n'aa newēē doo. Taw'āāts hē da tagado had'yyt hē tahoop do hēp ȳ n'aa. Taw'āāts hē tagadoo hēp ȳ n'aa radaj'ëeb bā na-āāj hē. Taw'āāts hē ȳ taky daheeh, taw'āāts hē ȳ bawāt doo da da ti bawāt. ²⁵Tii d' ȳ wén edoo, badāk hahȳy hā ji hawāt do tak'ëp kamahān doo, jé tahoop do hēp ȳ n'aa je'ȳym doo, dooh da P'op Hagā Do wē tanu dēē bā. Jé hēp ȳ n'aa tahoop do gadoo péh, hēp ȳ n'aa tadaj'ëb bā, ta h'yyb tym P'op Hagā Do wē da tanu dāng. ²⁶Héd n'aa ji karēn sahōnh hē badāk hahȳ ji ta danāh, ji h'yyb tym banesaa hēnh tahōm bā? Dooh ta sām ji ad'oo pé ta s'ee hēnh ji h'yyb tym nahōm hyb n'aa. ²⁷Ta ti ȳ wén her'oot, ȳȳh, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo, ȳ bahyng da Ee bag tak'ëp gabarēeh doo gó, ta āās sa daheeh. Tii bā da ramoo bok do pénh da ȳ banoo sahōnh hē sa hā ta sām. ²⁸Baad bē ȳ maher'oot. Ta wób babā ér mahang habong doo, rahapāh nā da ȳȳh, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do ȳ du doo noo gó ȳ bag'āās do hā ȳ bag'āās doo. Radej'ëp do pooj jé rahapāh nā da tii. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —nāng mā Jesus kyyh.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahȳy

17 Ti m' ji moo oow see pé sa ā jawén paa bā m', Jesus mahūūm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Tsijaag h̄ȳȳj mā ti Jowāw. Ti m' rabas'ëeg kán waēē p'op nu dāk do hā.

^b 16.23 Jesus h'yyb hapāh Nesaa Do Yb kyy gó m' Peed her'oot doo. Ti hyb n'aa tii da Peed tawén ky geām wāt.

Sa mab hē m' rabasëék. ²Ti m' Jesus kawareem dāk sa matym gó. Ta see hado dāk mäh. Papỹyj bag hadoo mä Jesus mamets gabar'ëeng dāk. Tak'ëp mä ta saroor bahawag dāk, ta bag hadoo mäh. ³Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ëeh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁴Ti m' Peed ky hadoo Jesus hä:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —taw'ãäts hē babä ër hä! —näng mäh. —Makarën bä tamawoob hē ta tób n'aa y temaa toonh. Sét hē a tób, sét hē Mosees tób, sét hē Eriij tób —näng mäh.

⁵Ti m' Peed ber'oot nä bä nayyw mä wë puh gabarëeh do tabadäng sahõnh hē sa hä. Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahỹy d' mä ta kyyh:

—Hahỹ tah yỹ, tak'ëp y kamahãñ doo. Baad y h'yy gadajang ta wë. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

⁶P'op Hagä Do kyyh Jesus ma matëg ramaa napäh bä m', tũũ m' rabehyy b'ëeh tak'ëp rabe'yỹm do hyb n'aa. Tũũ m' sa maboore me rabehyy b'ëeh. ⁷Ti m' Jesus bana sa wë, ti m' sa hä tamoo däng bä m' taky hadoo:

—Bë as'ëëg bëh! Bë eỹm manäh! —näng mäh.

⁸Ti m' rabaheg'ãäs bä m', jããm hē Jesus rahapäh. Dooh boo m' Jesus pa hab'ëeh do paah.

⁹Ti m' rabahyk bä m' Jesus mejũũ ranaher'oot hyb n'aa rahapäh doo. Hahỹy d' mä ta kyyh:

—Bë her'ood manä ta wób hä bë hapäh doo, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do ganä wät bä kä dejëp do mahang —näng mäh.

¹⁰Ti m' rabeaanh ta hä:

—Hëd n'aa, Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëeh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raher'ood bä? —näk mä sa kyyh.

¹¹Ti m' Jesus ky gadoo:

—Se hub né hē. Eriij matëeh né da sahõnh hē tabenäm hyb n'aa —näng mäh. ¹²—Ti hadoo né hē, bë y maher'oot hahỹyh: Eriij ewäd hyng né hē. Ewäd hyy né paawä, dooh rah'yy genä bä ta hä, dooh ramepëë bä. Rah'yy kajäk doo da né hē rabad'oo paa ta hä. Ta hä rabad'oo doo da, sa moo gó yỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, y ahoop da na-ãäj hē —näng mä Jesus kyyh.

© 17.13 Rukas 1.17 hä na-ãäj hē takerii dāk hahỹ ky n'aa. Eriij makü bawäd wät doo da Jowäw bawät paah. Ti hyb n'aa *ti né hē ti Eriij* Jesus wén näng, Eriij tanado né paawä. Dooh Jowäw hä Eriij makü kesog bä, jããm hē tabawäd wät doo da tabawäd wät.

¹³Tii bā m' ta ma matëg rah'yy kadawuung kån: Jowāw nu gahem'uun do paa ky n'aa Jesus her'oot wāt.^c

Pahëew Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴Ti m' Jesus rakajaa bā kā m' hajök do rabab'ëeh bā, sa see ana ta wë. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng ta wë. ¹⁵Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Mat'yyd mehÿin tah ÿÿ —näng mäh. —Mera. Tüü takepëed had'yyt hë, tsanamäts dāk. Tak'ëp nesaa do tabahoop. Ta hā ta nahëe adëe bā, hajöo nuu me tëeg hōō gó takadewëes. Ta me tabahop na-āāj hë —näng mäh. ¹⁶—ÿ mana wāt a ma matëg sa wë. Dooh rahaja bā rado hōm bā ta nahëeh —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do bëeh, da hë badāk hahÿÿ bā habok doo! Baad nado bë h'yyb tym —näng mäh. —Hajöo nuu me ÿ bawāt nā g'eeh bë mahang bë ky dahé dāk hyb n'aa kā? ÿ hād h'yyb napan däg bë hā, hā ÿ bë h'yy kanasadā nā do hyb n'aa —näng mäh. —Bë mana b'ëep pahëew —näng mäh.

¹⁸Ti m' karap'aar h'yyb nesaa doo, pahëew hā hadāk doo, Jesus geām wāt tabanyyh hyb n'aa. Ti m' karap'aar h'yyb banā kån pahëew hā hadāk do paah. Ti noo gó né hë karapee bahas'oo dāk.

¹⁹Ti m' sa m'aa hënh mä ta ma matëg rabeaanh ta hā:

—H'ëed hyb n'aa āā wén nahajaa āā habëe hōm bā karap'aar h'yyb nesaa doo? —näk mäh.

²⁰Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Dooh baad P'op Hagä Do hā bë h'yy kae nā do hyb n'aa bë wén nahajaa —näng mäh. —Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Motaad häd näng do tym nu nad'ëet do ta tym. Ti tahanyy bā paawā bë h'yy ka'eeh doo, tii b' bë haja paawā hahÿ waëë bë mejüü takahÿÿd häng hyb n'aa. Bë paawā taky daheeh. Kanahën d'os hë né paawā baad bë h'yy kae bā, dooh paawā bë nahajaa péh —näng mäh. [²¹—Jāām hë P'op Hagä Do hā ji ky n'aa etsëe doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do banyyh —näng mäh.]

²²Ta jawén mäh, Garirej häj n'aa bā m' rakataa bā m', Jesus ky hadoo sa hā:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo dāk da ta wób sa moo gó. ²³ÿ radaj'ëep da. Tamawoob hë ta ā

jawén paa bä, ÿ ganä wät da p'aa hēnh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Ti m' rah'yy ketón bong mä taher'oot do hyb n'aa.

P'op Hagä Do tób n'aa dajëēr n'aa ji hepak do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴Tii kä m', Kapar-Naüm bä Jesus rakajaa do jawén paa bä m', P'op Hagä Do tób n'aa dajëēr n'aa Judah buuj rahepak do taa n'aa rabana Peed wë, ti m' rabeanh:

—Äkä? DooH bë ma matëg epaag bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëēr n'aa ër hepak doo? —näk mäh.

²⁵—Tahepak né hë —näng mä Peed kyyh sa hä.

Ti m' badah, tób gó Peed bajëë suun bä kä, Peed ky ganyyh do pooj jé, Jesus eanh mä ta hä:

—Nyy da a hä, Simaw? —näng mäh. —Sa wahë n'aa hedoo do häj n'aa bä, jaa hä ramejüü rabep'aak häj n'aa wahë n'aa hä kahepak doo? Sa taah hä ramejüü rep'aak, ta wób ta s'ee hēnh naa ramejüü g'eeh hep'aak? —näng mäh.

²⁶Ti m' Peed ky hadoo:

—Ta s'ee hēnh naa ti hep'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tii d' tado bä, sa taah, sa karapee, dooh rep'aak péh^d —näng mäh. ²⁷Ti hado né paawä, hahÿÿ d' mabad'oo dajëēr gedaag n'aa rakawanaj'ään hyb n'aa: Awëëj karaj'aa majat bä. Tah'ÿÿb matakyyg. Mado däg pooj jé a mo haj'aa tah'ÿÿb, manoo gegäã, tii b' ta noo gó maw'yyt da moweed tëg hawak do s'ëëb. Tii me mepaag sa hä, hä ÿ naa, a hanaa rakarën doo —näng mä Jesus kyyh Peed hä.

Sa bahãnh hyb n'aa jawyk do panyyg n'aa hahÿÿh

18 Ti m' ti noo gó ta ma matëg rabana Jesus wë ti m' rabeanh:

—Ny hadoo do sa bahãnh hyb n'aa jawyk doo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä? —näk mäh.

^d 17.26 Panyyg gó Jesus beh'üüm P'op Hagä Do tób n'aa dajëēr n'aa rahepak do ky n'aa. Jesus, ta ma matëg na-ääj hë, dooh paawä repaag bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëēr n'aa. P'op Hagä Do T'aah né ti Jesus. Ti né P'op Hagä Do tób n'aa danäh paawä. Ti hyb n'aa dooh paawä ji mejó bä tepaag hóm bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëēr n'aa.

^e 18.3 Taw'ääts hë karepé h'yy ka'eeh doo da ji h'yy ka'eeh. Karepé taah dooh raky sëëw bä. Baad ragadoo ji her'oot doo. Rah'yy ka'eeh ji hä nayyw hë. Jesus karën karepé h'yyb hadoo ji h'yyb hado däk P'op Hagä Do wë.

²Ti m' karapee t'aah Jesus naëenh, ti m' tamaher'oot mä sa mahang tabag'ëed däk hyb n'aa. ³Ti m' taky hadoo:

—Bë h'yyb bë wanereem bä, hahÿ karapee hadoo bë bahadoo hyb n'aa bë h'yyb gó,^e dooh tabad'op hë bë haja bä hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee bë do bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ⁴Ti hyb n'aa jé ta daaj hë kadaduu doo, hahÿ karapee hyb n'aa sakog is doo da tabahadoo hyb n'aa, ti né hë ti sahõnh hë sa bahãnh hyb n'aa jawyk do hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä —näng mä Jesus.

⁵Ti m' ahõm nä ta kyyh:

—Hät ÿÿ gó hahÿ karapee t'aah hadoo do see gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh.

⁶Ti m' taky hado kãn:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüü däg bä, ji radawäts tu tame t'öp ji pahãs hyb n'aa, ti bahãnh tak'ëp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh do ji h'yyb tatug bä nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁷—Tak'ëp da rabahoop nesaa do ta sãm, badäk hahÿÿ hä habong doo, nesaa do ta wób ramoo bok do du n'aa doo! Tanyy had'yyt né hë nesaa do hä ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawä da, tak'ëp nesaa do ahoop da nesaa do hä h'yyb tatuk do du n'aa doo!

⁸Ti hyb n'aa, a moo hyb n'aa, a tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä magakyd hõm a mooh. Madawäts hõm. Taw'ääts hë mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sét a mooh, sét hë a tsyym, tëeg hõo gó, nadëek doo gó, õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh, pawóp hë tado bä a mooh, a tsyym.

⁹A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä a matym mado nyh. Madawäts hõm. Taw'ääts hë mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sét hë a matym, tabanesaa hënh tëeg hõo gó, õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh, pawóp hë tado bä a matym —näng mä Jesus kyyh.

B'éé kanapëë wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Ee hÿ pong jé hawät do wë had'yyt hë rahajaa rakajaa ääs, hahÿ hyb n'aa sakog is do sa hagã n'aa. Ti hyb n'aa bë ty n'aa gesyyg manä hahÿ hyb n'aa sakog is do seeh. [¹¹ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo ÿ ahyng babä

ỹ bed'ëöp hyb n'aa ta s'ee hënh habong do paa P'op Hagä Do mahãnh —näng mäh.]

¹²Ti m' panyyg gó tamaher'oot mäh:

—100 b'éé aj'yy masããh see takanapëë wäd bä, dooh g'eeh ta danäh eréd dó 99 hadoo do ta masããh waëë hënh, kanapëë wät do tabesoos hyb n'aa? ¹³Ti tabaw'yyt bä kä, tak'ëp da tatsebé ta mas'ãã kanapëë wät do paa hyb n'aa. B'éé 99 hadoo do hyb n'aa tatsebee né paawä, ta bahãnh tatsebé kanapëë wät do paa hyb n'aa. Né hup ỹ né hë ta ti ỹ her'oot doo. ¹⁴Masããh danäh bad'oo doo da, dooh bë Yb hỹ pong jé hawät do karën bä dawëë ta mahãnh hahỹ hyb n'aa sakog is do see tawäd bä.

Ji hỹj ky n'aa hadoo do ji maher'oot do ky n'aa hahỹh

¹⁵—A hỹj ky n'aa hadoo doo, a nemuun P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh doo, baad nadoo do tamoo wäd bä [a wë], ahöm ta wë a mab hë. Tsyt hë, bë m'aa hënh mamaher'ood baad nadoo do tamoo wäd wät doo. Õm taky dahé bä, bë h'yyb hata däg p'aa hënh ta tii. ¹⁶Õm taky nadahé bä, takanarën bä tamaa newë bä ta hä maher'oot doo, matsyyd tii bä P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do seeh. Makarën bä, sét hë matsyyd, makarën bä pawóp hë matsyyd, a sii rabahöm hyb n'aa ta wë, pawóp hë, tamawoob hë ky n'aa maa napäh do tabanäng hyb n'aa sahõnh hë ta ti hedoo pé ji kaner'oot bä.^f ¹⁷A sii mamahüüm do sa kyyh na-ããj hë takanarën bä tamaa newë bä, taky nadahé bä, tii bä mamaher'ood sahõnh hë hä ỹ h'yy ka'eeh do sa hä. Hajök do sa kyyh tamaa nanewë bä, taky nadahé nä bä, tii bä P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do see hado däk bë hä bë hỹj ky n'aa hedoo do paah. Ër uuh dajëër gedaag n'aa Roma buuj hä ji hepak doo, raty n'aa ges'yik do hado däk tii bä bë hä bë hỹj ky n'aa hedoo do paah —näng mä Jesus.

¹⁸Ti m' taky hadoo ënh ta ma matëg sa hä:

—Baad bë ỹ maher'oot hahỹh: Badäk hahỹh bä bë nanoo doo, hỹ pong jé P'op Hagä Do nanoo do né hë tii. Badäk hahỹh bä bë anoo doo, hỹ pong jé P'op Hagä Do anoo né tii d' ënh. Né hup ỹ né hë ta ti ỹ her'oot doo —näng mä Jesus.

¹⁹Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

^f 18.16 Tii da né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do mejüü ji bad'oo. Dew-Teronom 19.15 hä kerii däk doo da.

—Ta see bë ÿ maher'oot nä: Badäk hahÿÿ bä, pawóp hē bë wób séd hã bë h'yyb hedo bã bë ky n'aa etsēē do hã, Ee hÿ pong jé hawät do anoo né da bë hã. ²⁰Bë hã tawén noo, pawóp hē, tamawoob hē hēp ÿ n'aa rakahet'aa bã, sa mahang ÿ bawät do hyb n'aa —näng mäh.

**Ta kaser n'aa ta da hadoo do tat'yyd manehiĩn do
panyyg n'aa hahÿÿh**

²¹Ti m' Peed bana kãn Jesus wë, ti m' teanh mäh:

—Ma matëg, nyy hē nuu me makarēn ÿ hyb n'aa mabaan hãj ÿ ky n'aa hedoo doo, baad nadoo do tamoo wäd bã hã ÿÿ? Setsi nuu me apäh ÿ hyb n'aa mabaan? —näng mäh.

²²Ti m' Jesus ky gadoo:

—Setsi nuu me nado mamabaan —näng mäh. —Taw'ääts hē hahÿÿ d' mabad'oo: Mahyb n'aa mabaan hõm had'yyt hēs —näng mäh.

²³—Ta tii da ÿ wén mejũũ, hahÿ panyyg ky n'aa hadoo do hyb n'aa hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa: Ti awät hēej bagã n'aa. Kũüt enäh ta karom ta wë. Tii bã tanaëēnh ta wë ta karom sa kũüt rabep'aak hyb n'aa. ²⁴Tii bã, tadu doo bã sa sii taber'oot doo, ramanaa ta wë ta karom see tak'ëp kũüt eh doo. 10 miw moweed tak'ëp ky n'aa gebah do ta kũüt. ²⁵Tanahajaa do hyb n'aa tepaag bã, tak'ëp ta bahãnh haeh do hyb n'aa ta kũüt, ta kariw n'aa mejũũ rabesëem hõm hyb n'aa ta ti ta karom, ta karom ÿÿm, ta taah, sahõnh hē ta wë hanäng do na-ääj hē, ta kũüt sãm hata.

²⁶—Tii bã, ta taron nu paa me ta karom bahyy häng ta wë, ti m' tak'ëp tabetsëē ta hã. Hahÿÿ d' ta kyyh: “Nayyw hē kawaj'ään manä wë ÿÿ”, näng. “Magadaa bã, sahõnh hē küt ÿÿ ÿ ep'aak da a hã”, näng. ²⁷Ti ta kariw n'aa t'yyd mehĩĩn kãn. Ti tabawug hõm sahõnh hē ta kũüt, ti m' tabanoo baad tabahõm hyb n'aa.

²⁸—Ti ta karom anyyh ta kariw n'aa tób bã naa. Tamahõm me takataa ta da hadoo do see ta wë kũüt näng doo. 100 moweed its ta kũüt. Ti tamaso däk ta da hadoo doo, ta garagoor gamaso däk, ti taky hadoo: “Nayyw hē mepaag a kũüt!”, näng.

⁹ 18.22 Hahÿÿ da Gereg kyy me takerii däk: “Taw'ääts hē 77 nuu me mahyb n'aa mabaan.” Ji hyb n'aa mabaan had'yyt hē tahanäng pé m' tii.

²⁹—Ti ta taron nu paa me ta da hadoo do bahyy häng ta wë, ti tak'ëp tabetsëe ta hã: “Nayyw hë kawaj'ään manä wë ÿÿ”, näng. “Magadaa bä, sahõnh hë küt ÿÿ ÿ ep'aak da a hã”, näng.

³⁰—Tii bä, tak'ëp tabets'ëe né paawä, dooh takarën bä tamaa newë bä ta da hadoo do etsëe doo. Ti tamejüü ta da hadoo do radawäts gëet hyb n'aa ta küt tabep'aak bä kä. ³¹Ti tak'ëp häj n'aa wahë n'aa karom wób rah'yy kawaj'ään bong nyy da ta ti karom bad'oo ta da hadoo do wë rabahapäh bä. Tii bä rabahöm kãn sa kariw n'aa wë, ti ramaher'oot ta ti karom ky n'aa.

³²—Tii bä sa kariw n'aa mejüü ranaëenh ta ti ta karom. Ti taky hadoo ta hã: “Karom ky nesaa do òm!”, näng. “Sahõnh hë a küt ÿ bawug hõm tak'ëp hã ÿ mabetsëe do hyb n'aa. ³³Taw'ääts hë mat'yyd mehīn wäd paawä a da hadoo doo, òm ÿ t'yyd mehīn wät doo da”, näng. ³⁴Tii bä kawaj'ään gó ta kariw n'aa bahaëej däk ta karom ragadahew'ëes doo bä hagä n'aa sa hã, karom rarejää hyb n'aa sahõnh hë ta küt tabepaag hõm bä kä —näng mä Jesus. Panyyg gó tabeh'üüm.

³⁵Ti m' taky hado kãn:

—Sa kariw n'aa bad'oo doo da, tii da Ee hÿ pong jé hawät do bad'oo da sahõnh hë bë hã, bë h'yyb gó naa bë hyb n'aa manabaan bä bë hÿÿj ky n'aa hedoo doo —näng mä Jesus kyyh.

Dooh ji ÿÿm ji eréd hõm bä do panyyg n'aa hahÿÿh

19 Ti m' Jesus bahajaa bä kä ta ti taker'oot doo, teréd hõm Garirej häj n'aa. Ti m' Judah häj n'aa hënh tabahõm, tamii Joradãn tamyyj däk hã hadäk do hëej. ²Hajök mä ta jawén hah'üüm. Nahëe enäh do sa mahang habok do taheso hõm.

³Ti m' Pariséw wób rabana ta wë rametyy hyb n'aa m'. Hahÿÿ da m' rake'aanh:

—Ër ky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh daap hë né hë aj'yy eréd hõm bä ta ÿÿm, dooh hyb n'aa pé né paawä? —näk mäh.

⁴Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh bë ner'ood bä g'eeh P'op Hagä Do kyy kerih do hã, nyy da sahõnh hë tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do aj'yy ÿÿnh daheeh tapehuunh? ⁵Hahÿÿ da takerih P'op Hagä Do kyyh: “Ti hyb n'aa kä aj'yy kä ta yb, ta ÿÿn mahãnh kä sa m'aa hënh kä, tagatëe hyb n'aa ta ÿÿm kä. Takatëe jawén paa bä sét rabahado padëek ta ÿÿm

daheeh",^h näng mäh. ⁶Ti hyb n'aa pawóp hē ranado bong. Sét hado däg kän. Ti hyb n'aa séd hã P'op Hagä Do ata däk doo, dooh tahaja bä ji etyn bä —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hã.

⁷Ti m' raky hadoo:

—Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa Mosees mejüü ji erii däk ji ȳym ji eréd hōm do heen n'aa, tii b' ji mejō hōm tabahōm hyb n'aa? —näk mä Pariséw sa kyyh.

⁸Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta tii da Mosees wén n'oo däk bë hã, bë nabuj keh'üüm do hyb n'aa. Tadu dahäng noo gó dooh ta tii da tahado bä. ⁹Ti hyb n'aa bë ȳ maher'oot hahȳy da: Jé ta ȳym heréd hōm doo, dooh né paawä ta patug tawad'ii bä, tii bä ȳynh see hã takat'ëë däg bä, nesaa do tamoo wät, ta ȳym h'yyb tarejää tii kä —näng mä Jesus kyyh.

¹⁰Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hã:

—Tii d' tahado bä ji ȳym ji patug ky n'aa hã, taw'ääts hē dooh ji kat'ëë bä —näk mäh.

¹¹Ti m' Jesus ky gadoo:

—Dooh sahōnh hē rahaja bä ragado bä tii. Jääm né hē P'op Hagä Do anoo do gadoo rakanetëë doo. ¹²Ajyy wób dooh tahaja bä rakat'ëë bä pooj jé rabenäng bä ta nyy né hē tii. Ajyy wób dooh rahaja bä rakat'ëë bä ta wób ramoo bok do hyb n'aa sa hã.ⁱ Ta wób rakanetëë h̄y pong jé hawät do bag'ääs do hyb n'aa. Jé hajaa do ji kanatëë do tagado bä, taw'ääts hē tagadoo —näng mä Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahȳyh

¹³Ti m' ta wób ramenaa karepé ned'ëed is do Jesus wë, sa hã Jesus moo däng hyb n'aa, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë hyb n'aa sa hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ȳym mä karepé men'aa doo. ¹⁴Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na ramena karepé wë ȳy. Bë geãm manäh. Hahȳ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hē h̄y pong jé hawät do bag'ääs do karapee hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁵Tii bä m' sa nu gad'oo bä m' tamoo däng, ta ky n'aa edëë bong mäh. Ti m' tatsyym kadoo, tabahōm.

ⁱ 19.12 Ta wób rah'ëed ehök do hyb n'aa tahanäng pé tii. Tii da p'ooj ub sa kariw n'aa wób rabad'oo sa karom hã.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿh

16Ti m' aj'yy see bana Jesus wë, teanh Jesus hã:

—Ma matëg! —näng mäh. —H'ëed baad hadoo do ÿ moo wät da edëb had'yyt do ÿ gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ÿ bawät hyb n'aa kä? —näng mä aj'yy kyyh.

17Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hëd n'aa baad hadoo do ky n'aa, hã ÿ meanh? —näng mäh. —Jääm hë sét hë baad hadoo doo, P'op Hagä Doo. Taw'ääts hë maky dahé ta ky n'aa jaw'yyk doo, makarën bä magadoo edëb had'yyt doo —näng mäh.

18—Ny hadoo doo? —aj'yy eanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Manaboh manä a da hadoo doo. Aã manä a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëeg manäh. Daap hë maky n'aa tapa manä ta wób. 19Mawehëe a yb, mawehëe a ÿÿn.^j Makamahän a da hadoo doo, a hã makamahän doo da”^k —näng mä Jesus.

20Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ÿ panyyg kadeheeh né hë tii hã —näng mäh. —H'ëed ti hawät ÿ moo wät? —näng mäh.

21Ti m' Jesus ky hadoo:

—Makarën bä baad had'op doo da mawäd bä P'op Hagä Do matym gó, abaaj hõm, mesëem hõm a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'uut do sa hã. Tii d' madoo bä hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana kä wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hã.

22Ti m' aj'yy maa napäh bä Jesus her'oot doo, ahõm kãn Jesus mahänh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekäp do hyb n'aa. 23Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hã:

—Hejooñ né hë wekäp do sa hã hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. 24—Hejooj né paawä kameer hã tatabëej bä gats'uus doo gó, ta bahänh tabahejooñ wekäp do sa hã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

25Ta ti ta ma matëg ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rameuuñ bong, ti m' raky hadoo:

^j 19.19 Esodo 20.12-16, Dew-Teronom 5.16-20

^k 19.19 Rewitikos 19.18

—Jaa ênh ti P'op Hagä Do wë hasëëk ênh? —näk mäh.

²⁶Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hë dooh né ji haja bä P'op Hagä Do wë ji as'ëëg bä. Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

²⁷Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë äã beréd hõm a hataa äã bahadoo hyb n'aa. H'ëëd da äã gadoo ta säm? —näng mäh.

²⁸Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hë papuuj tabahadoo bä kä, sa wahë n'aa heh'äät do tyng n'aa jó, tak'ëp hetsooh do jó, Aj'y y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do basooh bä kä, tadu doo bä kä tabag'ääs doo, bëeh, 12 hedoo doo, hëp ÿ hata hadoo doo, bë na-ääj da bë at'oonh da 12 bagä n'aa tyng n'aa jó, 12 Isaraéw taah panaa bë bag'ääs hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ²⁹Hëp ÿ n'aa heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta wakään, ta änh, ta yb, ta ÿyn, ta taah, ta joom banäng doo, 100 nuu me bahãnh do hajõng do tagadoo da baad hadoo do ta mabaj. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da. ³⁰Hajõk babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Hajõk babä hyb n'aa sekog is do wób kä ti noo gó kä hyb n'aa jewyk kã da —näng mä Jesus kyyh.

Kameer heen n'aa (Matew 19.24)

**Panyyg gó Jesus ma metëëk hahÿÿ hä hÿ
pong jé ta säm ji gadoo do ky n'aa**

20 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta ti ÿ wén her'oot, joom danäh bad'oo doo da hahÿ panyyg hä, ti hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä! —näng mäh. —Bäp paa joom danäh bahõm kã ajyy tabats'yyt hyb n'aa ta joom uwa häd näng do mahang ramoo bok hyb n'aa. ²Sét hë

¹ 20.1 Hahÿ panyyg hä Jesus metëëh nyy da ta jawén hyb n'aa jewyk do wób hyb n'aa sekog padäg its hÿ pong jé, hyb n'aa sekog is do wób hyb n'aa jewyk padëëk na-ääj hë.

moweed denaari häd näng do taky däng sa hä ta säm, sét adëb bä ramoo bok do säm. Baad ub mä ti sa hä. Tii bä ta joom banäng hënh tamejũ ramoo bok.

³—Tii bä, p'op däg papỹỹj, p'aa hënh tabahõm kãn rabahesãm hënh ajyy wób tabats'yyt hyb n'aa. Tii bä tabahapäh moo nabok doo. ⁴Ti taky hadoo sa hä: “Bë na-ããj hë bë ahõm jóm ÿ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa. Baad hadoo do ÿ bep'aak bë hä”, näng. ⁵Ti rabahõm kãn. Ti p'aa hënh tabahõm wasyk, tug bä na-ããj hë, ta wób tabats'yyt hyb n'aa ta wë ramoo bok hyb n'aa. ⁶Edah papỹỹj badëë hyng bä kä, sét nuu me tabewäd nä. Ti anäng nä ta wób moo nabok doo. Ti tabeaanh sa hä: “Hëd n'aa adëb yd jé dooh bë moo boo bä?”, näng. ⁷“Dooh äã hats'yyt pé sa sii äã moo bok hyb n'aa”, näk sa kyyh. Ti joom danäh ky hadoo: “Bë na-ããj hë bë ahõm jóm ÿ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa”, näng ta kyyh.

⁸—Tii, papỹỹj badëë hyng bä kä, joom danäh ky hadoo moo bok do sa wahë n'aa hä: “Manaëej sahõnh hë moo bok doo. Man'oo sa hä ramoo bok do säm. Pooj jé manoo tagadëëg ub kajaa do ramoo bok do säm. Tagadëëg ub mabanoo pooj jé kaj'aa do ramoo bok do säm”, näng.

⁹—Ti tanaëënh tagadëëg ub kaj'aa doo. Sét ken'yyh ragadoo sét hë moweed denaari häd näng do ramoo bok do säm. ¹⁰Tii bä kä, pooj jé kaj'aa doo, ti bahãnh red'oo ragadoo. Ti hadoo né hë, sét pénh né hë ragadoo. ¹¹Ragadoo do jawén paa bä kä, raky n'aa hajëm. Baad nado sa hä ta danäh bad'oo doo da. ¹²Hahỹ d' sa kyyh: “Hahỹ ajyy tagadëëg ub matsyyd hõm doo, jããm hë sét hë oor its ti ramoo bok”, näk. “Äã tak'ëp äã moo boo paawä, tabajuu bä, äã gadoo do pénh ragadoo”, näk sa kyyh.

¹³—Tii d' né paawä sa kyyh, ti sa kariw n'aa ky hadoo sa kanatëë hä: “Najis ÿỹ”, näng, “dooh õm ÿ wad'ii bä. Sét denaari né paa maky däng mamoo wät do säm”, näng. ¹⁴“Magado däg, ahõm kä. Tagadëëg ub ÿ ats'yyt doo, magadoo do pénh né hë ÿ karën ÿ anoo ta hä”, näng. ¹⁵“Dooh g'eeh ÿ haja bä ÿ karën doo da ÿ adoo bä dajër ÿỹ me? Mahyb n'aa jewës apäh ÿ betsëeh do hyb n'aa?”, näng joom danäh kyyh.

¹⁶—Ti hyb n'aa kä —näng mä Jesus —hyb n'aa sekog is doo, hyb n'aa jewyg kãn da. Hyb n'aa jewyk doo, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its —näng mä Jesus kyyh.

P'aa hēnh Jesus her'oot tadajēp do ky n'aa panyyg n'aa hahỹȳh

¹⁷Ti m' Jerusarēnh hēnh Jesus rabahōm bā, sa m'aa hēnh Jesus naēēnh 12 hedoo do ta ma matēg. Ti m' taky hadoo sa hā:

¹⁸—Ēr ah'ūūm Jerusarēnh hēnh —nāng mäh. —Ỹȳh, Aj'ȳy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ỹ da rahaēēj dāk da P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahē n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'ȳyk do ma mehetēk do sa moo gó na-āāj da. Dajēb hā raky n'aa etyy da ỹȳh. ¹⁹Ỹ rahaēēj dāk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, ỹ raky n'aa ej'ees hyb n'aa da, ỹ rabahewyyh hyb n'aa da, b'aa kajatsēk do hā ỹ rabepēēm dāk hyb n'aa kā ỹ dajēp hyb n'aa. Tii bā, tamawoob hē āh ỹ tabahadoo bā da, ỹ d' ganä wäd kän —nāng mā Jesus.

Tsijaag, Jowāw sa ỹȳn etsēē do panyyg n'aa hahỹȳh

²⁰Ti m' aj'ȳy Sebedew hād nāng do taah ỹȳn ana Jesus wē. Ta sii ta taah rabana. Ti m' ta taron nuu me m' sa ỹȳn bahyy hāng ta wē, ti m' tetsēē Jesus banoo hyb n'aa tetsēē doo.

²¹Ti m' Jesus eanh ta hā:

—H'ēēd ti makarēn? —nāng mäh.

Ti m' ỹȳnh ky hadoo:

—Ỹ karēn paawä, a hub hadäk hēnh tah ỹ see basooh man'oo bā, s'ỹȳ me ta seeh, mabag'āās doo bā kām —nāng mā Tsijaag Jowāw sa ỹȳn kyyh.

²²Ti m' Jesus ky hadoo ỹȳnh taah hā:

—Dooh bē hapēē bā ti bē etsēē doo —nāng mäh. —Bē hajaa da bē ahob bā ỹ ahoop doo? —nāng mā Jesus sa hā.

—Āā hajaa! —nāk mäh.

²³Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē ahoop né da ỹ d' ahoop do hadoo doo —nāng mäh. —Hỹȳ kā, ta ti bē etsēē do hā ỹȳ, ỹ nado ti hanoo. Ee anoo da hup ỹȳ hēnh, sã ỹȳ hēnh rabat'ooh, ta pooj jé tabenām do tah'ȳyb dāng do sa hyb n'aa —nāng mäh.

²⁴Ti m' ta ma matēg wób, ji moo sahōnh hē hadoo do raky n'aa napäh bā retsēē doo, rah'ȳy kawaj'āān bong ta hỹȳj daheeh sa wē.

²⁵Ti m' Jesus naēēj nā ta wē sahōnh hē ta ma matēg. Ti m' taky hadoo sa hā:

^m 20.21 Sa wahē n'aa hub hēnh, s'ỹȳ me na-āāj hē rabat'ooh tak'ēp hyb n'aa jew'ȳyk doo, ta sii bag'āās doo. Jesus sii rabag'āās Jesus an'oo bā sa ỹȳn karēn paawä.

—Bë hapäh né hë, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, tak'ëp ramejũ sa hã. Bë hapäh né hë ti hyb n'aa jew'yyk doo, tak'ëp ramejũ sa karapee n'aa —näng mäh. ²⁶—Bë mahang taw'ääts hë dooh tii d' tado bä. Bë mahang karën pé kaweh'ëeh péh, taw'ääts hë da ta wób sa karom hadoo tabahado däk, ta wób tamasa. ²⁷Bë mahang karën pé ta wób sa bahãnh nu gadäk péh, taw'ääts hë bë wë takadad'uuh. Taw'ääts hë da bë masa n'aa, bë karom kanep'aak do hado däk tii. ²⁸Taw'ääts hë yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, bad'oo doo da tabad'oo. Ý ahyng babä y rahyb n'aa jew'yyk do jawén nado. Ý ahyng babä y masa hyb n'aa ta wób, y ky n'aa en'ym hyb n'aa ta wób sa hã, y dajëp hyb n'aa hajök do nesaa do sa mo haj'aa säm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹Ti m' panang Jerikó häd näng doo bä naa Jesus ratsyym kasok bä, hajök ta jawén hah'ũũm. ³⁰Ti m' ti ab'ëeh mä ta tyw n'aa nabyy me pawóp hë ajyy ty temaa bong doo. Ti m' ta tii bä Jesus tabës do raky n'aa napäh bä m', tak'ëp mä rageëej bong:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehĩn ääh! —näk mäh.

³¹Ti m' hajök do Jesus sii hah'ũũm do raky ge'yÿm mäh, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Raky geãm né paawä m', tak'ëp rageëej magyys hë:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehĩn ääh! —näk mäh.

³²Ti m' Jesus baym. Ti m' tanaëenh ta wë. Ti m' tabeaanh sa hã:

—H'ëed ti bë karën y moo wät bë hã? —näng mäh.

³³—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh. —Äã karën p'aa hënh äã begãã padëek —näk mäh.

³⁴Jesus t'yyd mehĩn mä sa hã. Ti m' sa matym hã tamepaa. Ti m' nyyw hë rabahapëe padëek p'aa hënh. Ti m' Jesus rabahadaa kãn.

Baad Jerusarënh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

21 Ti m' Jerusarënh bedaa däk bä m', panang Betapagéh häd näng doo hënh rakajaa bä, waëë joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hë ta ma matëg Jesus mejũ sa pooj jé m' rabahõm hyb n'aa. ²Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hã:

—Bë ahõm panang hënh bë pooj jé badäk doo hënh ti nuuj jé. Bë kajaa bä da, nyyw hë da bë baw'yyt jumeto yÿnh. Ta pa d'

ta t'aah bahäng. Ta tyd hã d' rababëeh. Bë asood hõm da, séd hã bë manaa wawëë hë —näng mäh. ³—“Hëd n'aa ti bë as'oot jumeto?” raky hado bä, tii bä hahÿÿ da bë kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën. Badah takatajooh p'aa hënh da”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hã.

⁴Tii d' taher'oot, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod hã taher'ood wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ da paa m' ta ky n'aa rod kyyh:

⁵“Hahÿÿ da d' mamaher'ood Sijõnⁿ buuj:

Bë hegãã! Bë wahë n'aa ti awät da.

Kaja hë da ta h'yyb tamahũũm sahõnh hã.

Jumeto t'aah jó d' tabana, näng da a kyyh.”^o

Ti né hë P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod hã, Jerusarënh buuj hã tamaher'oot do pan'aa.

⁶Ti m' pawóp hadoo do ta ma matëg rabahõm kãn. Jesus mejũũ doo da né hë m' rabad'oo. ⁷Ti m' ramanaa mä jumeto ÿÿnh, ta t'aah daheeh Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hã padëëk do paa radatoonh jumeto sa jó. Ti m' Jesus bas'ëëg so kãn jumeto t'aah jó hatsë jó.

⁸Hajõk ta tii bä. Ti m' hajõk do sa hatsë sa hã padëëk do paa rat'ëëg hõm ta tyw n'aa me tamahõm doo me, raweh'ëëh hyb n'aa. Ta wób mä ragekyyt mä bag'aad, rat'ëëg hõm mä ta tyw n'aa me.^p ⁹Ti m' sahõnh hë pooj jé hah'ũũm doo, duu hënh han'aa do na-ããj mä tak'ëp mä sa kyyh:

—Õm ãã j'aa etsë, Dawi panaa!

Baad Jesus ragadoo do Jerusarënh bã do heen n'aa (Matew 21.1-11)

ⁿ 21.5 Jerusarënh panang ti Sijõn. Isaraéw buuj na-ããj hë kä ramaneëëj kãn Sijõn.

^o 21.5 Sakarija 9.9

^p 21.8 Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahë ragado bä.

Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!⁹
Hỹ pong jé hawät do hã äã j'aa etsë! —näk mä sa kyyh.

¹⁰Ti m' Jerusarënh bä Jesus bajëë suun bä kä, tak'ëp mä sahõnh
hë panang buuj ratsebee kãn, sa wób reanh mäh:

—Jaa ti hỹỹ? —näk mäh.

¹¹Ti m' hajõk doo, Jesus sii kaj'aa do raky gadoo:

—Jesus ti hỹỹh, P'op Hagä Do ky n'aa rod Nasaréh panang bä
naa, Garirej häj n'aa bä naa —näk mäh.

**P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do
panyyg n'aa hahỹỹh**

¹²Ti m' Jesus bajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã,
kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' tabahabëë bong hes'ëëm doo,
hets'ëë do na-ääj mäh. Ti m' tabaũũj bëeh dajëër rabaheb'aanh do
tyng n'aa. Gurii-i hes'ëëm do tyng n'aa na-ääj mä taũũj bëeh. ¹³Ti
m' taky hadoo:

—Hahỹỹ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp yỹ ji maneëënh
da P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëë do tób n'aa”^r —näng mäh. —
Hỹỹ kä baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä! —näng mä Jesus
sa hã.

¹⁴Ti m' ty temah doo, nabong do na-ääj hë ramena ta wë, P'op
Hagä Do tób n'aa hënh. Ti m' sa nahëë Jesus basog hõm. ¹⁵Ti m'
P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees
ky n'aa jaw'yk do ma mehetëk do na-ääj hë rakawajään mäh,
baad hadoo do Jesus moo wät do rabahapäh bä. Rawén kawajään
na-ääj hë karepé sa kyyh P'op Hagä Do tób n'aa kahadë doo gó
hab'ëëh do ramaa napäh bä. Hahỹỹ d' mä karepé sa kyyh:

—Õm äã j'aa etsë, Dawi panaa! —näk mäh, hajõõ nuu me
rageëënh.

¹⁶Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hë moo heb'ooh do sa wahë
n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yk do ma mehetëk do na-ääj hë rahajëm
mä Jesus, karepé sa kyyh hyb n'aa. Hahỹỹ d' mä sa kyyh:

—Dooh mamaa napëë bä karepé a hã raj'aa etsë doo? —näk mäh.

—Yỹ. Yỹ maa napäh —näng mä Jesus. —Dooh g'eeh bë ner'ood nä
bä hahỹ P'op Hagä Do kyyh hahỹ ky n'aa hã? Hahỹỹ d' paa ta kyyh:

^r 21.13 Isajas 56.7

^s 21.16 Saaw-Mo 8.2

“Karepé, karepé taah its na-ãāj hē òm raj'aa etsë man'oo bã”^s — näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do hä Dawi her'oot do paah.

¹⁷Ti m' Jesus bahôm sa mahãnh. Taberéd däk mä Jerusarënh. Panang Betanija häd näng doo hënh tabahôm. T'ĩ hënh mä tabaỹh.

Joom Jesus ky n'aa was'ee häng do panyyg n'aa hahỹh

¹⁸Ti m' jati pé bap paa Jerusarënh hënh tamatëeh bã, asa däk mäh. ¹⁹Ti m' ta tyw n'aa nabyy me tahapäh mä joom wiigo häd näng doo. Taheg'ããs mä teag bã. Dooch m' ta hä ta ag. Ta g'aad had'yyt hë m'. Ti m' joom hä taky hadoo:

—Dooch da meag wäd bã! —näng mäh.

Ti m' nyyw hë joom tsawyy häng. ²⁰Ti m' nyyw hë tatsawyy häng do ta ma matëg rabahapäh bã, raky hadoo:

—Nyy da nyyw hë joom wén tsawyy häng? —näk mä sa kyyh.

²¹Ti m' Jesus ky gadoo mäh:

—Baad bë h'yy kae bã, P'op Hagä Do ky däng do bë ky nasëew bã, bë na-ãāj hë bë hajaa bë moo boo bã hahỹ joom hä ỹ moo wäd wät doo. Ti bahãnh bë hajaa bë moo boo bã. Hahỹ da bë hajaa tii bã bë mejō bã hahỹ waëë hä: “Ahôm, ahob tame”, bë d' taky daheeh tii bã. Né hup ỹ né hë ta ti ỹ her'oot doo. ²²Baad bë ky dahë bã, bë ky nasëew bã, bë gadoo né da P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsëe doo —näng mä Jesus kyyh.

Jesus hä reanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahỹh

²³Ti m' Jesus bajëë suun kahadë doo gó, P'op Hagä Do tób n'aa basooch bã. Ti m' tama metëek bã kä, rakajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë. Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahỹ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?^t —näk mä sa kyyh.

²⁴Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Ỹ eanh bë hä ënh. Bë her'ood bã, tii bã ỹ baher'oot bë hä jaa ky gabuuj hahỹ ỹ moo wät doo, hahỹ ỹ bad'oo doo —näng mäh.

²⁵—Jaa ky gabuuj Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hë paah? —näng mäh.

^t **21.23** Hes'ëem do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajök do tama metëek do hyb n'aa na-ãāj hë rawën eanh. Jesus hä he'anh do sa kyy gó ta tii bã hes'ëem do rabehes'ëem. Ti hyb n'aa dooch ragenaag bã Jesus bad'oo doo.

Tii bā m' sa m'aa hēnh mā raky n'aa hajēew bong. Hahỹ d' mā sa kyyh:

—Hỹ pong jé hawät do kyy gó er noo bā, teanh da er hā tii bā: “Hēd n'aa paa ti bē ky nadaheeh ēnh?”, nāng da. ²⁶Ajyy kyy gó er noo bā, hajōk do kawaj'āān da tii bā er wē, hajōk do hā m' P'op Hagā Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —nāk mā sa kyyh sa m'aa hēnh raky n'aa hajēm bā.

²⁷Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hā:

—Dooh āā hapēē bā —ken'ooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ỹ na-āāj né hē dooh ỹ her'ood bā ky gabuuj nāng do hā ỹỹ, tii da ỹ bad'oo doo —nāng mā ta kyyh sa hā.

Ajyy pawóp hē taah nāng do panyyg n'aa hahỹh

²⁸Ti m' Jesus eanh sa hā:

—Nyy d' bē hā hahỹ panyyg? —nāng mäh. —Ti awät ajyy pawóp hē taah nāng doo. Ta see pé noo gó wah'ēēh hadoo do hā tamejũ sa joom uwa hād nāng do mahang tamoo wät hyb n'aa ta ti noo gó.

²⁹Ti wah'ēēh hadoo do ky hadoo: “Dooh. Dooh ỹ ahōm bā”, nāng. Tii d' né paawā ta kyyh, nyyw hē ta h'yyb tabah'ỹýt, ti tabahōm tamoo wät hyb n'aa. ³⁰Tii bā ta gad'oo hadoo do wē sa yb bahōm. Tamejũ sa joom mahang tamoo wät hyb n'aa. Ti ta gad'oo hadoo do ky hadoo: “Ej. Ỹ né ahōm”, nāng. Tii d' né paawā ta kyyh, dooh tahōm bā.

³¹Ti m' Jesus beanh:

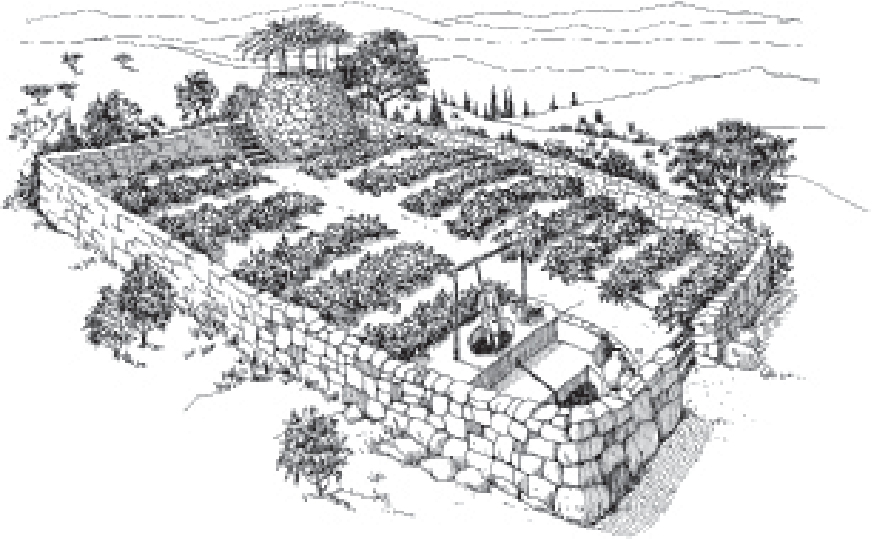
—Ny hadoo do ky daheeh ta yb karēn doo? —nāng mäh.

Ti m' raky gadoo:

—Pooj jé tamejũ doo —nāk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Roma buuj hā kahepak do gahed'aak doo, ỹỹ hajōk do sii haỹh do na-āāj hē, bē pooj jé da rabajēē p'ēē da P'op Hagā Do bag'āās doo hēnh. Né hup ỹ né hē ta ti ỹ her'oot doo. ³²Ta tii d' ỹ wén edoo ta tii hā, Jowāw kajaa bā, nyy da baad ji bahado dāk P'op Hagā Do matym gó bē tametēēh hyb n'aa, dooh bē ky dahé bā ta hā. Roma buuj hā kahepak do gahed'aak doo, ỹỹ hajōk do sii haỹh do na-āāj hē, ti ti ky dah'eeh. Bē hapēē né paawā nyy da ti raky daheeh, dooh bē h'yy kawareem bā bē ky daheeh hyb n'aa paawā Jowāw metēēk doo —nāng mā Jesus kyyh P'op Hagā Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahē n'aa sa hā, Judah buuj sa wahē n'aa sa hā na-āāj hē.

Joom uwa häd näng do hood heen n'aa (Matew 21.33-46)

**Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do
panyyg n'aa hahÿÿh**

³³Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:^u

—Bë maa newë hahÿ panyyg seeh —näng mäh. —Hÿ hadoo aj'yy bejoom hõm uwa häd näng do ta joom. Tahedëe hõm. Ti tagagoos uwa bëeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu däk do joom hagã n'aa tyng. Tii b' tabahaëej däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta danäh bahõm dawëe. ³⁴P'eets hë joom ag wah'ëe däk bä kä, ta danäh mejüü ta sii moo heb'ook do wób ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa paawã ta joom ag. ³⁵Ti rakajaa bä kä, ta danäh mejüü do ta kaser n'aa rameso padëek. Ta mejüü do see rahewyh wät, ta see radaj'ëep, ta see radaj'ëep pä me ramakut do haj'aa. ³⁶Tii bä ta karom wób joom danäh mejüü, pooj jé tamejüü do hawób bahãnh. Ti hadoo né hë, tii d' né rabad'oo tii d' ënh sa hä. Rarahejãã né tii d' ënh. ³⁷Tii bä, tagadëeg ub tamejüü ta t'aah. “Tah ÿ raweh'ëeh da”, näng mä ta h'yyb gó.

³⁸—Tii bä ta t'aah ta kaser n'aa rabahapäh bä, raky hadoo: “Ta danäh t'aah hahÿÿh. Tii d' ta danã däg ta yb jawén buuj däg”,

∇ **21.42** Ta ky n'aa hë né hë Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagã Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do na-ããj, dooh rakarën bã Jesus, tób tahem'aa do ty n'aa ges'yyk do hadoo nanäng pä. Raty n'aa gesyyg né paawã, tak'ëp hyb n'aa jawyg däk Jesus, P'op Hagã Do an'oo bã.

näk mäh. “Ti bä, ër dajëëb! Ër ado hõm ta ma pan'aa paah”, näk mä sa kyyh. ³⁹Tii d' né kä, ramejõ hõm joom bahãnh, ti ranaboh jad kãn —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hã.

⁴⁰Ti m' teanh sa hã:

—Nyy da joom danãh bad'oo sa hã takajaa bä? —näng mäh.

⁴¹Ti m' raky gadoo:

—Tadej'ëep da ta kaser n'aa ky nes'aa doo. Dooh d' tat'yud mehĩn bã sa hã. Tii bã, ta kaser n'aa wób hã tabahaëenh da ta joom, joom wah'ëë däk bã kä ta ag wób ta hã hanoo do sa hã —näk mäh.

⁴²Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh noo gó g'eeh bë ner'ood bã hahỹ P'op Hagã Do kyy kerih doo? “Pã tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yuk doo, hỹỹ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa dæg.^v Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'ããts hë ër hã tii”,^w näng kerih doo —näng mäh.

⁴³—Ti hyb n'aa —näng mä Jesus —bë ÿ maher'oot hahỹh: P'op Hagã Do bag'ããs do kado hõm da bë mahãnh. Kan'oo däk da ta wób sa hã, ta ag hadoo hanoo do sa hã.^x ⁴⁴Sahõnh hë hahỹ pä hadoo do ty n'aa ges'yuk péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadëë bã, sahõnh hë ji gawatsik —näng mä Jesus.

⁴⁵Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Parisëw na-ããj hë ramaa napãh bã panyyg gó Jesus metëek doo, rah'yy genãh mä Jesus pes'ããp mä panyyg ky n'aa gó sa hã.

⁴⁶Ratyw n'aa esoos mä ramaso däk hyb n'aa m' Jesus. Ti hadoo né hë, e'ỹm mä hajõk do Jesus maa new'ëë do sa hã. Rawén e'ỹm, P'op Hagã Do ky n'aa rod ti Jesus hajõk do sa hã.

Hỹ pong jé jãm haeh do hadoo panyyg n'aa hahỹh

22 Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hã. Hahỹh d' mä ta kyyh:

²—Hahỹ panyyg ky n'aa hadoo hỹ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa —näng mäh. —Ti awät hëëj bagã n'aa ta t'aah katëë do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät doo. ³Sahõnh hë ta waa n'aa ta tä n'aa tabahajaa bã, tamejũũ ta karom wób rabahõm hyb n'aa pooj jé tatsyyd bong do rabats'yyt hyb n'aa. Ratsyyd né paawã, dooh rakarën bã rana bã.

^v **21.42** Ta ky n'aa hë né hë Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do na-ããj, dooh rakarën bã Jesus, tób them'aa do ty n'aa ges'yuk do hadoo nanãng pä. Raty n'aa gesyyg né paawã, tak'ëp hyb n'aa jawyk däk Jesus, P'op Hagã Do an'oo bã.

^w **21.42** Saaw-Mo 118.22-23

^x **21.43** P'op Hagã Do mejũũ do ramoo boo had'yyt hë thanãng pé m' ti ta ag hadoo rabanoo.

4—Tii bā ta karom pooj jé tamejūū do hawób bahānh tamejō kån. Hahỹ d' ta kyyh sa hā: “Bē maher'ood ȳ atsyid bong do sa hā, kaja toonh ta tā n'aa, ta waa n'aa. Bē maher'ood, masāh ȳ booj yb ajyy, booj yb tak'ēp hesynh do na-āāj hē ȳ naboh jat jām tā n'aa. Sahōnh hē takaja dāk. Bē maher'ood ȳ ats'yit do sa hā, tah ȳ katēē do jām n'aa hēnh rabana hyb n'aa”, nāng hāj n'aa bagā n'aa.

5—Tii bā, rapanāg né paawā, dooh rah'yy kap'eed bā. Kats'yit do paa ah'ūūm ta s'ee hēnh. Ta joom banāng hēnh ta see bahōm, tamoo wāt doo hēnh ta see bahōm. 6Kats'yit do wób rameso padēēk hāj n'aa bagā n'aa karom, rarahejāā, ti radejēēb kån. 7Tii bā, tak'ēp hēēj bagā n'aa kawaj'āān kån ta ti taky n'aa napāh bā. Tii b' tamejūū ta warahén sa wē. Ti ragawats'iik ta ti ji da hadoo do dahej'ēēp doo. Ti ragatang sa panang paah.

8—Ti taky hado kån ta karom wób sa hā: “Kaja dāg né paawā tah ȳ katēē do tā n'aa ta waa n'aa, pooj jé ȳ atsyid wāt doo, dooh ȳ gado wād bā jām hēnh. Ta ti hedoo do dooh né hē ji atsyid bā. 9Hỹ kā, bē ahōm panang tyw n'aa kajatsēk doo hēnh hajōk do rabab'ēēh hēnh. Bē atsyid nā sahōnh hē bē aw'yit doo”, nāng hēēj bagā n'aa. 10Tii bā ta karom rabahōm kån panang tyw n'aa me, ti rabats'yit sahōnh hē ta tii bā raw'yit doo. Baad habok do rats'yit, baad nabok do na-āāj hē. Tii bā kā, gabad'ēē dāk jām tób n'aa.

11—Tii bā kā, hēēj bagā n'aa, jām noo gana do bajēē suun, rats'yit do tabedēng hyb n'aa. Tii bā tabahapāh aj'yy jām katēē do saroor n'aa nadadāk doo. 12Ti taky hadoo ta hā: “Najis ȳȳ”, nāng, “doo paawā ta tii da majēē suun bā manadadāk do hyb n'aa jām saroor n'aa”, nāng. Bag hēnh aj'yy maa new'ēp. Doo ta kyy péh. 13Tii bā ta karom hā hēēj bagā n'aa ky hadoo: “Bē moo maw'yid dāg, bē tsyym maw'yid dāg hahỹ aj'yy. Bē dawāts nā gadagyp doo hēnh. A'oot da tii bā. Sa tēg kamegēēj dāk da tii bā tak'ēp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, nāng hēēj bagā n'aa kyyh.

14Ti m' Jesus ky hado kån:

—Hajōō né paawā P'op Hagā Do ats'yit doo, pawóp its ta wób tasēew hōm doo^y —nāng mā Jesus kyyh.

^y 22.14 Panyyg metēēh doo da né da, hỹ pong jé hawāt do bag'āās doo bā. Judah buuj né hē ti pooj jé P'op Hagā Do ats'yit do ta karapee rabahadoo hyb n'aa. Hajōk sa wób dooh rakarēn bā ragado bā Jesus. Judah buuj mahang pawóp its gadoo Jesus. Judah buuj nadoo do mahang, hajōk gad'oo.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh
 15Ti m' Pariséw rakata padëek raky n'aa her'oot hyb n'aa nyy
 da rabad'oo Jesus rano n'aa masoo taher'oot do hyb n'aa. 16Ti m'
 ramejüü mä Jesus wë sa ma matëg, Judah buuj sa wahë n'aa Eróts
 häd näng do karapee sii hë, ky ken'yym doo gó rake'aanh hyb
 n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —Äã hapäh òm. Baad ub mabawät.
 Dooh daap mamenä bä. Ehub né hë P'op Hagä Do karën do hä
 mama metëek doo —näk mäh. —Dooch mahyb n'aa p'eed bä ky n'aa
 etsëeh do hä, hyb n'aa jawyk do hä mama metëek bä. Dooch maky
 n'aa ehÿÿd bä sa hyb n'aa ma metëek doo. 17Ti hyb n'aa, —näk
 mäh —ää mamaher'ood nyy da a hä. Taw'ääts hë a hä ji epaag
 bä Roma buuj sa wahë hä rahepak doo, Sesa hä? Nyy d' a hä? Ji
 ep'aak g'eeh ta tii?^z —näk mä sa kyyh.

18Jesus hapäh mä sa h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo sa hä:
 —J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Hëd n'aa tii da bë
 ke'aanh, këh ÿ hyb n'aa ÿ bë no n'aa maso paawä? —näng mäh.
 19—Bë metäh hä ÿÿ moweed ji mahepak doo —näng mäh.

Ti m' raban'oo däk ta hä moweed denaari häd näng doo. 20Ti m'
 tabeaanh sa hä:

—Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng
 mäh.

21Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hado kän sa hä:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo
 P'op Hagä Do hä ta no n'aa hë —näng mäh.

22Ti m' rahyb n'aa meuunh mä Jesus her'oot do ramaa napäh bä
 m'. Ti m' rabahôm kän mä ta mahãnh.

Saduséw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

23Ti m', ti noo gó né hë rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh doo,
 ta hä rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji
 dajëb bä. 24Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees mejüü ër hä, aj'yy
 dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä
 gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh.

25—Panyyg gó òm äã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6
 ta hÿÿj äã mahang habok do paah. Tagat'ëë däk mä ta ÿÿm. Dooch

m' teta nä bã, aj'yy dajëp. Ti hyb n'aa ta hÿÿj seeh, ta jawén nãh, gat'ëë däk mã ta hÿÿj makû ÿÿm paah. ²⁶Ti na-ããj mã dajëp né tii d' ênh. Dooh m' reta nä bã tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ênh. Sahõnh hẽ m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hẽ m' dooh reta nä bã radejëp. Tagadëëg ub ta gad'oo hadoo do kat'ëë däk ta hã. Ti na-ããj hẽ dajëp. ²⁷Tii kã m' ÿÿnh dajëb kãn —nãk mã Sadusëw.

²⁸Ti m' rabeaaj kãn Jesus hã:

—Ji genyyh bã kã ênh, dejëp do paa ji? —nãk mãh. —Ny hadoo do ÿÿm kã ta ti ÿÿnh ti noo gó kã? Sahõnh hẽ paa ta ti ta pat'uuk —nãk mã sa kyyh.

²⁹Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh bẽ h'yy genã bã baad hadoo do hã, P'op Hagã Do kyy kerih do bẽ nahapãh do hyb n'aa, P'op Hagã Do hejój bẽ nahapãh do hyb n'aa na-ããj hẽ —nãng mãh. ³⁰—Dejëp do ragenyyh bã kã, dooh ji kat'ëë wãd bã. ããs hÿ pong jé habong do kanetëë do hadoo da ji tii bã kã —nãng mãh. ³¹—Dejëp do genyyh doo kã, dooh bẽ ner'ood bã hahÿ bẽ hã P'op Hagã Do her'oot doo?^a ³²“Abaraãm hagã ÿÿh, Isak hagã ÿÿh, Jakóh hagã ÿÿh.” Dooh, “Abaraãm makû hagã, Isak makû hagã, Jakóh makû hagã”,^b tanoo bã. Dejëp do hagã n'aa nado P'op Hagã Doo. Hedëp do sa hagã n'aa tii —nãng mã Jesus kyyh.

³³Ti m' hajók do ramaa napãh bã ta ti ta her'oot doo, rahyb n'aa meuunh mã tama metëëk do hã.

Tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁴Ti m', Parisëw raky n'aa napãh bã, dooh m' Sadusëw sa kyy wät pé sa hã Jesus her'oot do hyb n'aa, séd hã m' rakata padëëk nyy d' rabad'oo rahyb n'aa newëë hyb n'aa. ³⁵Ti m' sa seeh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapãh do metyy mã Jesus teanh doo me. Hahÿÿ d' mã teanh doo:

³⁶—Ma matëg —nãng mãh. —P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do mahang, ny hadoo do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk? —nãng mãh.

³⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Taw'ããts hẽ tak'ëp bẽ kamahãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagã Doo, bẽ h'yy kaha'eeh doo. Taw'ããts hẽ tak'ëp bẽ h'yyb padäg ta hã. Taw'ããts hẽ bẽ h'yyb tym gó naa né hẽ bẽ

^a **22.31** Mosees hã né paawã P'op Hagã Do maher'oot do paa ta tii, sa hã na-ããj hẽ ta her'oot ta kyy kerih do raner'oot bã, ti hyb n'aa *bẽ hã P'op Hagã Do her'oot doo*, Jesus wén nãng.

^b **22.32** Esodo 3.6

kamahãhã ta hã.”^c 38Ti né hẽ P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk doo. Ti né hẽ P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ëp ky n'aa jawyk do ta wób bahãnh. 39Hahỹ ta ky n'aa jaw'yyk do seeh, ta ti hadoo né hẽ: “Makamahãhã a da hadoo doo, a hã makamahãhã doo da”^d —näng mäh. 40—Ji kamahãhã do hã tabana né hẽ sahõnh hẽ P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagã Do ky n'aa rod rahe'oot do paa na-ããj né hẽ —näng mä Jesus.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahỹh

41Séd hã m' Pariséw rakataa nä bã, Jesus eanh sa hã:

42—Nyy da bë hã Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo? Jaa t'aah bë hã? —näng mäh.

—Dawi t'aah, Dawi panaa —näk mäh.

43Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Tii d' tado bã, h'ëed hyb n'aa, P'op Hagã Do Sahee hejój gó Dawi ber'oot noo gó, ta wahë n'aa tamaneënh ti Kristo? Ti ỹ wén eanh, hahỹh d' paa Dawi kyyh:

44 “Wahë ỹ n'aa hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo:

‘Aso hup ỹh hënh,
si ỹ mabag'ããs hyb n'aa
a majĩ ỹ nes'ëem bã kä.’^e

45Hỹh kä, “Wahë ỹ n'aa” Dawi maneëej bã ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo? —näng mä Jesus.

46Dooh m' sa kyy péh. Dooh m' reaja boo bã kä ti bahãnh kä. H'yyb e'ỹm mä reaja bã kä.

J'ooj madäk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahỹh

23 Ti m' hajök do sa hã, ta ma matëg hã na-ããj hẽ Jesus ky hadoo:

²—Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Pariséw na-ããj né hẽ rama metëek ky n'aa jawyk do ky n'aa ji hã. Ji ramaher'oot ta ky n'aa. ³Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ bë ky daheeh sahõnh hẽ bë

^c 22.44 Saaw-Mo 110.1

^f 23.5 Ta bye me Judah buuj ramoo bok paa ta hood t'aah sa maboar hã, sa moo s'ỹh hã na-ããj hẽ ramawyyt doo. Ta ti ta hood gó rabenãm P'op Hagã Do kyy kerih do bód. Tii d' rawén d'oo, raky n'aa ets'ëe bã, ramanabaan hyb n'aa P'op Hagã Do mejüü doo. Gaeh Pariséw rawén moo bok P'op Hagã Do kyy kerih do bód hood, sa daaj hẽ rakametëeh hyb n'aa.

hã ramejũ doo. Ramejũ do bë ky dahé né paawä, rabad'oo doo da bë adoo manäh. Ta ti ÿ wén her'oot, dooh rama metëek doo da rabooh, ta see da rababok. Doooh né raky dahé bã ta wób hã ramejũ doo. ⁴Tak'ëp ramejõ né paawä ji hã, P'op Hagä Do ji h'yyb en'yym hyb n'aa sa hã, tabad'op pé hë ji ramasa ramejũ do ji bahajaa hyb n'aa.

⁵—Ta wób raj'aa etsë hyb n'aa sa hã ti sahõnh hë rabahed'oo doo. Gaeh ran'oo bã P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood' ji mabooh hã, ji moo hã ji ahũũ däk doo, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Dawëet ran'oo bã ta tyd sa saroor noo hã ragasyyp doo.⁸ Rakametëeh do hyb n'aa tii da rawén d'oo. ⁶Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetoh bã ratooj bã. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bã ragen'aak ratooj bã hyb n'aa jewyk do rabahetoh bã. ⁷Rakarën ji bedëng hajök do mahang rabahesäm bã. Rakarën ji maneëenh “ãã ma matëg”.

⁸—Bëeh, bë an'oo manä bë ramaneëenh sa “ma matëg”. Ta tii d' ÿ wén her'oot, jããm né hë sét ub bë Wahë N'aa. Bë tii, bë hÿÿj had'yyt hë. ⁹“Ee” bë maneëj manä ta wób.^h Jããm hë sét ub bë yb. Hÿ pong jé tabawät tii. ¹⁰Bë an'oo manä sa h'yyb mahõm n'aa bë tii d' ramaneëj bã. Ta tii d' ÿ wén her'oot, sét hë bë h'yyb mahõm n'aa do hyb n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ¹¹Bë mahang karën pé ta wób sa mahãnh ky n'aa etsëeh péh, taw'ãäts hë sa karom hadoo da tii. ¹²Tii d' tawén d'oo, jé kaweh'ëeh doo, kadad'uu däk da P'op Hagä Do an'oo bã. Jé ta daaj hë kadadu doo, kawehë däk da tii, P'op Hagä Do an'oo bã.

¹³Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyp do ma mehetëk do hã, Pariséw hã na-ãäj hë Jesus ky hadoo:

—Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyp do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Bë gatsë hÿ pong jé hawät do bag'ãäs doo, ta bag'ãäs do karapee ta wób ranadoo hyb n'aa. Bëeh, dooh bë karën bã tabag'ãäs do karapee bë do bã. Jé karën do hã bë gatsë sa mahãnh. [¹⁴Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyp do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do bë h'yyb. Patug tema

⁹ 23.5 Sa saroor noo bã Judah buuj ragesyyp ta tyd jabaruut doo. Tii da né paa P'op Hagä Do mejũũ rabad'oo, ta ky n'aa jaw'yyp do ramanabaan hyb n'aa.

^h 23.9 Ta see pé noo gó ta wób ramaneëenh sa see “ee”, sa yb nadoo do hã. Tii d' rawén maneëenh raweh'ëeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus wén her'oot ta tii. Jããm hë sét ub ji yb, P'op Hagä Doo, tak'ëp ji weh'ëeh doo.

bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti bap peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëë, bë hä ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta bahänh tak'ëp P'op Hagä Do rajää da bëëh.]

15—Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —Dawëë, jé pad'yyt hë bë ahôm, sét ub né paawä Judah buuj nadoo do bë h'yyc wareem do hyb n'aa, bë ma metëëk do tagadoo hyb n'aa. Tii bä, bë karapee tabahado däk bä kä, tak'ëp nes'aa däg, bë nesaa do bahänh däg bë an'oo bä. Bë nemuun tabanesaa hënh tabahôm bë an'oo bä.ⁱ

16—Baad nado bë hä, sa h'yyc mahôm n'aa ty temah do hadoo! Hahÿÿ da bë ky hetëg: “P'op Hagä Do tób n'aa hä ta see ky dëë bä, te hub né hë taky däng do tametëëh hyb n'aa, dooh ji gado bä ti ta tii. K'ääts tég gabarëëh do P'op Hagä Do tób n'aa yt hä hanäng do hä ji ky dëë bä kä, tii bä dooh tahaja bä ji ky kahÿÿd bä. Ji moo wät né hë ji ky däng doo”, näk bë kyyh. 17H'yy gatamah doo, ty temah do hadoo na-ääj hë bëëh! P'op Hagä Do tób n'aa tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyc k'ääts tég gabarëëh do ta gó hanäng do bahänh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do tób n'aa né hë tii, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk hanoo do hyb n'aa k'ääts tég gabarëëh doo. 18Hahÿÿ d' bë kyyh seeh: “P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng hä ta see ky dëë bä, te hub né hë taky däng do tametëëh hyb n'aa, dooh ji gado bä ta tii. P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng jó kan'oo däk do hä ji ky dëë bä kä, tii b' dooh tahaja bä ji ky kahÿÿd bä ji ky däng doo. Ji moo wät né hë ji ky däng doo”, näk bë kyyh. 19H'yy ganehot do né hë bëëh! P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyc ta jó kanoo do bahänh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do hä ji ma ejuu do tyng hyb n'aa tsyt hë P'op Hagä Do wë takasëew däk ta jó kan'oo däk doo. 20P'op Hagä Do hä ji ma ejuu do tyng hä ky däng doo, sahönh hë ta jó kan'oo däk do hä na-ääj hë taky däng. 21P'op Hagä Do tób n'aa hä ky däng doo, ta gó hanäng do hä, P'op Hagä Do hä na-ääj hë taky däng né hë tii. 22Hÿÿ pong jé hä ky däng doo, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hä taky däng tii. P'op Hagä Do hä, tabag'ääs do tyng jó hasooh do hä na-ääj hë taky däng né hë tii.

ⁱ 23.15 Banesaa hënh sa karapee rabahôm ran'oo bä, dooh P'op Hagä Do karën do tado bä do hyb n'aa sa hä rama metëëk doo. Sa daaj hë rahyb n'aa jaw'yyc do ti rama metëëk do sa hä.

23—Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —Bë waa ty gamabuu j men-ta, anis, komino häd enäh do uuh sii hë né paawä bë banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä bë ky dahé bä tak'ëp ky n'aa jaw'y'yk do P'op Hagä Do mejüü doo. Dooh baad hadoo do bë moo boo bä bë da hadoo do hã. Dooh bë t'yyd mehĩn bä bë da hadoo doo. Dooh baad had'yyt hë bë h'yy kae bä P'op Hagä Do hã, ÿ hanäng pé tii. Taw'ääts hë né paawä P'op Hagä Do hã bë banoo bë wë hanäng do uuh, taw'ääts hë dooh bë mabaan bä tak'ëp ky n'aa jaw'y'yk do tamejüü doo. 24Sa h'yyb mahõm n'aa ty temah do hadoo bëëh! Bë asõõ né paawä bë eëëk doo, ta babo n'aats bë karëeb jëë mahãnh, nepäh bë hã bë karëeb jëng kameer^j —näng mäh.

25—Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bëëh. Baad bë babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'õp, bë h'yyb gó, tak'ëp bë karën do jawén bë babok. Ta wób sa ma hã bë h'yyb pad'ëëk. 26H'yy ganehot do bë Pariséw. Taw'ääts hë paawä pooj jé ta gó bë benäm baad ub bë kanek. Tii bä kä, sahõnh hë baad däg^k —näng mäh.

27—Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —Kamag hood hawak doo me rahewyk do hadoo bëëh. J'ooj hë tabanäm. T'õp, ta gó, séd dó dajëp do k'yy. Séd dó hasaats jëng doo. 28Ti hadoo bëëh. J'ooj hë, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do ky dah'eeh do bëëh, ji ed'oo. Bë h'yyb gó, j'ooj madäk do had'yyt hë bëëh. Heh'ääts nado bë h'yyb. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do ky nadah'eeh do bëëh —näng mäh.

29—Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do sa kamag n'aa hood pä s'ëëb bë tema. Ta hetsó n'aa bë moo

^j 23.24 Pariséw rasõng paa sa waa reëëk doo. Tii d' rawén d'oo, dooh rakarën bä rakarëeb jëë bä ta babo n'aats ji nawëh doo, “Bë awëë manäh” P'op Hagä Do mejüü do hyb n'aa. Ti sii hë ramatakä né paawä, dooh tagah'ood bä sa hã ramabaan tak'ëp ky n'aa jawyk do P'op Hagä Do mejüü doo. Ti hyb n'aa bë karëeb jëng kameer Jesus wén näng. Kanahën d'os do hã rahyb n'aa matakäë. Tak'ëp P'op Hagä Do karën do hã dooh rahyb n'aa matakä bä.

^k 23.26 Kanek ky n'aa me Jesus ma metëëk sa h'yyb ky n'aa. Taw'ääts hë pooj jé ji benäm t'õp ji h'yyb, tii bä sahõnh hë ji hä, ji moo wät doo, ji her'oot doo, baad däg na-ääj hë. Ti né hë tahanäng pé né ti kanek ky n'aa me teh'üüm doo.

bok baad habok do makū sa kamag n'aa paa bakëë bã. ³⁰Hahÿÿ da bë kyyh, ta tii d' bë wén d'oo: “Åã wahë makū rababong noo gó åã aboo bã paawä, dooh paawä åã masaa bã åã wahë makū sa hã P'op Hagä Do ky n'aa rod dej'ëëp doo”, näk bë kyyh. ³¹Ta ti bë her'oot do hã bë hã hë bë ky n'aa katepaa. P'op Hagä Do ky n'aa rod dahej'ëëp do sa panaa bëëh, bë nooh. Bë daaj hë bë kaher'oot ta ti ky n'aa hã. ³²Ti b' hãã éh. Bë hajaa nesaa doo, bë wahë makū du doo do paah!^l —näng mäh.

³³—Aw'yy hadoo bëëh! Aw'yy taah né hë bëëh! Nyy da bë ed'oo bë ked'ëëp tabanesaa doo hënh bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahãnh? ³⁴Taw'ääts hë bë maa newë hahÿÿh: ÿ mejüü da bë mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod. ÿ mejüü da ajyy tak'ëp hajaa doo. ÿ mejüü da P'op Hagä Do kyyh ma mehetëk doo. Sa wób bë dej'ëëp da, sa wób bë epëëm da b'aa kajatsëk do hã. ÿ mejüü do wób bë hewyyh da tób P'op Hagä Do panyyg bë yd naherot do yt hã. Sa wób bë no n'aa masoo da badäk hahÿ haw'ääts hë. ³⁵Ti hyb n'aa bë hã kä P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë baad habok do badäk hahÿÿ hã radej'ëëp do paa sãm baj. Abëw ranabooh noo gó du däk do né hë tii. Tii kä tagadëëg ub Sakarija, Berekija t'aah, radaj'ëëp doo kä. Ti bë daj'ëëp paa m' ji ma ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. ³⁶Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Bë hã kä, da hë habong do sa hã, P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë radej'ëëp do sãm baj nesaa doo —näng mäh.

³⁷Ti m' taky hado kãn:

—Jerusarënh, Jerusarënh! A babuuj ranaheb'ooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pã me ramahek'uut bë wë P'op Hagä Do mejüü doo, radejëp hyb n'aa. Hajöo nuu me ÿ karën paawä ÿ bataa a babuuj nesaa do mahãnh ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hã, karaak ta taah ÿÿn ta këg yt hã tata bëëh do mo n'aa me. Tii da ÿ badoo paawä sa hã, dooh tii d' rakarën bã.

³⁸—Bë hegãã da Jerusarënh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm bë panang. P'op Hagä Do mak'yyts däk bë panang. ³⁹Hahÿÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot ta tii: Dooh da ÿ bë hapëë wäd bã kä. Jããm né da p'aa hënh ÿ bë bahapäh da bë h'yy kawareem bã, hahÿÿ da bë her'ood bã: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”^m

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

24 Ti m' Jesus ratsyym kasok bä m' P'op Hagä Do tób n'aa bä naa, ta ma matëg rabana ta wë, ti m' rametëeh mä ta hä P'op Hagä Do tób n'aa. Anäm mä sa hä. ²Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hapäh sahõnh hë hahÿÿh? Dooh da hahÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hë da rabakud bëeh tũ. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

³Ti m' waëë joom oriib banäng doo hënh Jesus rabahõm kån. Ta tii bä Jesus bahäng bä, sa m'aa hënh ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky n'aa eanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da õm kajaa do heen n'aa, badäk hahÿ bahëej jëng do heen n'aa? —näk mäh.

⁴Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa. ⁵Hajök da han'aa ji hä wad'ii doo. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, näk da sa kyyh. Hajök da rawedii. ⁶Kaneb'oooh do ky n'aa bë ky n'aa napäh da. Ti hadoo né hë bë eÿÿm manäh. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hë, dooh takaja nä bä badäk hahÿ bahëej jëng doo. ⁷Häj n'aa see babuuj rakaneb'oooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajõng häj n'aa bä as'aah da. Hajõng häj n'aa bä k'ääts katajuus da. ⁸Sahõnh hë tii, badäk hahÿ bahëej jëng do du däk do metëë n'aa. Ajän pooj jé ta mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii.

⁹—Ti noo gó bë da rahaëenh bë majiï moo gó bë rarejää, bë radej'ëep hyb n'aa. Tak'ëp da sahõnh hë häj n'aa buuj rakawajään da bë wë hëp ÿ n'aa. ¹⁰Hajök da ti noo gó h'yy gejë hõm doo. Dooh hä ÿ rah'yy kae boo bä da. Ta ti hedoo doo, rahaëenh da sa da hadoo do sa majiï moo gó. Tak'ëp da rakawajään sa da hadoo do wë. ¹¹Hajök da ti anäng ti noo gó daap men'yyh doo, “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh”, hanäk doo. Hajök da rawedii. ¹²Tak'ëp däg do hyb n'aa nesaa do ti noo gó, hajök dooh rakamahän wäd bä sa da hadoo doo. ¹³Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hä ÿÿ, tadajëb bä kä, edëb had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ¹⁴Hahÿ ji P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg hanäm doo, jé pad'yyt hë da rabaher'ood hõm, sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do raky n'aa napäh hyb n'aa. Tii bä kä, badäk hahÿ bahëej jëng do kaja kån da —näng mäh.

15-16—Ti hyb n'aa, nanäng tak'ëp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejää doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew däk doo bä tahëe däg bä bë hapëe bä, ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Daniéw häd näng do erii wät do paa bë hapëe bä, taw'ääts hē Judah häj n'aa bä haj'eenh do rakejën hõm da waëe banäng hënh. (Bë hyb n'aa matakä Daniéw erii wät do hä.) 17Ta ti bë bahapäh bä, taw'ääts hē jajé p'op tób gadäk do jó hasooh péh, nayyw hē da takejën hõm, dooh da pooj jé tób gó tehëen péh. 18Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ääts hē dooh da tajëe bä ta hatsë tabehëen hyb n'aa paawä —näng mäh. 19—Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hä kä ti noo gó kä!ⁿ —näng mäh. 20—Taw'ääts hē bë ky n'aa ets'ëe P'op Hagä Do hä, bë kejën hõm do tabahahëem noo gó, tak'ëp naëng badoos noo gó tanadoo hyb n'aa, Saab hä tanadoo hyb n'aa na-ääj hē.^o 21Tak'ëp né da ji bahoop ti noo gó. Badäk hahÿ du däk noo gó naa, dooh nä paa ti hadoo pé tak'ëp rabahoop. Ti jawén kä dooh ti tahado wäd bä kä. Ti hyb n'aa da taw'ääts hē bë ky n'aa ets'ëe P'op Hagä Do hä, tabahahëem noo gó, Saab noo gó ta ti tanadoo hyb n'aa, ÿ wén näng. 22P'op Hagä Do bód gagog hõm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh paawä hedëp péh. Ta wē tasëew hõm do sa hyb n'aa tawén bód gagog hõm ti noo gó rahoop doo —näng mäh. 23—Ti noo gó, “Wät hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, “Jajé tahawät”, ranoo bä, bë ky dahé manä da raher'oot doo. 24Ta ti ÿ wén her'oot, ti abok da hajök “ÿ Kristo” ken'ooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh” ken'ooh doo, noo kanesa doo. Tak'ëp hadoo do ta heen n'aa rametëeh da, rapehuunh da, ta wē P'op Hagä Do asëew hõm do sii hē rawedii hyb n'aa paawä. 25Bë hyb n'aa matakä! Ta pooj jé ÿ baher'ood däk bë hä.

26—Ta wób daap bë rapanäg bä, “Tabanawäng bä tabawät”, ranoo bä, bë ahõm manä t'ii hënh. “Gëet nanäng, tób gawakõ gó”, ranoo bä, bë ky dahé manäh. 27Hawyp do wē hä naa jé pad'yyt hē ji hapäh do hadoo da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa doo. Sahõnh hē da rabahapäh ÿ kajaa doo. 28Wyt ta maab hē da ÿ kajaa doo, dajëp do bajat bä wyt ta maab hē hadoo doo, kuruj-du ta tii bä rakataa do hyb n'aa —näng mäh.

ⁿ 24.19 Tak'ëp tawén nesaa ti noo gó sa hä, dooh tahaja rawaj'aa bä do hyb n'aa.

^o Saab noo gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bä dawëe Judah buuj raboo bä. Ti hyb n'aa Saab tado bä paawä rakejën hõm doo, dooh paawä rahaja bä dawëe rakejën hõm bä.

29Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ti noo gó tak'êp rabahoop do jawén paa bã né hê, nayyw hê, papÿÿj da badagyb dák. Kamarab da, dooh ta bag nyy wäd bã. Sagôöh wê hã naa kejäk da. Wê hã habong do ta bag kehÿÿt da jé pad'yyt hê, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bã.^p 30Ti noo gó kä da sahõnh hê rabahapäh da Ajÿyy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kaja hyng do metëë n'aa wê puh mahang. Tii bã rahÿy ketón bong da sahõnh hê badäk hahÿÿ hã habong doo. Rahapäh da ÿÿh, Ajÿyy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ bahyng bã wê puh mahang, P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'êp gabarëëh do hadoo doo gó. 31Ti noo gó ÿ mejüü da äs ÿÿ, torõm-bet häd näng do tak'êp ragamehÿÿh hyb n'aa, ta naëj n'aa. Tii bã da rabataa jé pad'yyt hê badäk hahÿÿ hã habong do ÿ asëew hõm doo —näng mä Jesus.

32Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bê hyb n'aa matakä joom wiigo häd näng do ky n'aa hã — näng mäh. —Wiigo tëëg tadu doo bã tagajewäng doo, bê hapäh tabanyyw edaa dák.^q 33Ti hadoo né da, sahõnh hê ta ti bê ÿ maher'ood wät do kaja dák bã bê bahapäh bã, edaa dák ÿ kajaa do bê bahapäh da. 34Né hup ÿ né hê hahÿ ÿ her'oot doo: Da hê habong do rahapäh nä da sahõnh hê^r ÿ her'ood wät do bawäd kân. 35Badäk hahÿÿh, wê na-ãäj da, ahëëj jëë né paawä, keh ÿÿ da dooh tahëëj bã.

36Ti m' ahõm nä Jesus her'oot doo:

—Dooh d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. ããs, hÿ pong jé habok do dooh rahapëë bã. ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah, na-ãäj hê dooh ÿ hapëë bã. Jääm né hê Ee hapäh. 37P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo gó habong doo da né hê da rababok da, ÿÿh, Ajÿyy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. 38Sahõnh hê tabag'yyp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa rawa, ratsebé do waa n'aa reëëk. Rakehet'ëë doo da raketëë. Dooh rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajëë p'ëë bã kä. 39Dooh rahapëë bã sa pooj jé hawät doo, hag'yyp do kaja kân. Ti m' hag'yyp do kaja kân, dejëb kân sahõnh hê. Ti hadoo da Ajÿyy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. 40Ti noo gó,

^p 24.29 Isajas kyy gó Jesus beh'üüm ta ti taher'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hã takerii dák ta ti ky n'aa.

^q 24.32 Tagajewäng doo, tabanyyw heen n'aa.

^r 24.34 Sahõnh hê Jerusarënh ky n'aa sa hã Jesus maher'ood wät do né hê tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Dooh badäk hahÿ bahëëj jëng do tado bã rahapäh doo.

Tiriig ag ȳȳj rakaōōj jëng do
heen n'aa (Matew 24.41)

pawóp hē hedoo pé ajyy gëew
gó moo bok doo, sa see da ȳ
mahũũm si ȳȳ, ta see da keréd
hõm. ⁴¹Pawóp hē hedoo pé ȳȳj
tiriig ramoo bok doo, sa see da
ȳ mahũũm si ȳȳ, ta see da ȳ
eréd gëët.⁵

⁴²—Ti hyb n'aa baad bē hyb
n'aa matakä da, baad bē gadaa.
Dooch bē hapëë bā ny noo gó
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,

bē h'yy kaha'eeh do kajaa. ⁴³Bē hyb n'aa newē hah̄y panyyg gó bē
ȳ maher'oot doo: Tób danäh hapëë bā paawä nyy b' akëë atsëm
hets'ëek do kajaa, baad paawä tamatakëë, baad paawä tagada.
Dooch paawä tan'oo bā hets'ëek do ta tób tanoo eē nā bā. ⁴⁴Ti
hadoo bē hā. Taw'ääts hē baad bē hyb n'aa matakä, baad bē gadaa
ta pooj jé. Ta ti ȳ wén her'oot, bē ganadaa bā Aj'ȳȳ Hadoo Do H̄ȳ
Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hēnh —näng mäh.

⁴⁵—Ti hyb n'aa, jaa bē mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hē ta
kariw n'aa mejũũ do moo wät do hadoo? Jaa bē mahang ta kaser
n'aa h'yy ganäng do hadoo doo, ta hā ta kariw n'aa hanoo do ta
wób tabahag'ääs hyb n'aa, ta äh had'yyt hē baad ta wób sa waa
tabetsëeh hyb n'aa sa hā, ta s'ee hēnh ta kariw n'aa awäd nuuj jé?
⁴⁶Taw'ääts hē ta kaser n'aa hā, ta kariw n'aa awyyd bā tamejũũ do
hā moo wät doo, ta kariw n'aa matëeh bā. ⁴⁷Ta kariw n'aa weh'ëeh
da ta ti hadoo doo. Sahõnh hē tahaëenh ta hā ta ma, ta ma hagä
n'aa tabahado däk hyb n'aa kä. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo.
⁴⁸H̄ȳȳ kä, baad ta kaser n'aa moo nawäd bā paawä, ta h'yyb gó
taky hado bā: “Dooch nayyw hē kariw ȳ n'aa kaja bā”, tanoo bā,
⁴⁹karom wób tahewyh had'yyt bā kä, tadu do bā jarakë he'ëek do
sii tawa bā, teëg bā, ⁵⁰ti taganada bā né kä ta kariw n'aa kajaa da.
Tahyb n'aa napeet bā kä takajaa. ⁵¹Tii bā tak'ëp da ta kariw n'aa
rejā kån da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop j'ooj madäk doo me,
ky ken'yym doo gó habok do nesaa do rabahoop doo da. A'oot da
tii bā. Sa tég kamegëej däk da tii bā tak'ëp nesaa do rahoop do
hyb n'aa —näng mä Jesus takajaa do pooj jé ky n'aa hā.

⁵ **24.41** Ta wób ta sii tamahũũm, ta wób ti ha'yym tahanäng pé tii. Dooch jãam hē pawóp hē tado bā ti taw'yyt doo. Baad gada do ti tamahũũm, h'yy kanapeet doo, ta hā h'yy kana'eeh do ti ha'yym.

Maruus sa bag yt hã gad'aa do panyyg n'aa hahÿÿh

25 Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ãäs do ky n'aa Aj'y y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matëeh noo gó: Atsêm ji moo sahõnh hẽ maruus rabahõm sa najiis patug pan'aa hã rakataa hyb n'aa ta ÿÿm pan'aa tabehëen hënh. Sa moo gó sa bag rapatsëe. ²Sa wób, ji ma poo oow péh, h'yy gatamah. Ta wób h'yy genäh. ³H'yy gatamah doo, sa bag ramahüüm né paawä, dooh m' ramahüüm ta syyj sa bag waa. ⁴H'yy genäh do ti ramahüüm sa bag waa. ⁵Tii bä, nayyw hẽ sa najiis patug pan'aa kanajaa do hyb n'aa, ji moo sahõnh hẽ hadoo do raty jewyk, tii b' rabaã jëk.

⁶—Tii bä atsêm ub rë tanyy naëenh: “Wät ta ti ta patug pan'aa!”, näng. “B'ëep, bẽ gado!”, näng ta kyyh.

⁷—Tii bä maruus raty gewëej padëek. Ti raty enäm sa bag hõ n'aa. ⁸Ti h'yy gatamah do raky hadoo h'yy genäh do sa hã: “Na bẽ bag waa uuh. P'eets hẽ tabahãnh ãã bag waa”, nãk.

⁹—“Doo”, nãk ta wób, “ãã bag waa uuh ãã an'oo bã bẽ hã, dooh da tahaja bã tii bä”, nãk. “Bẽ ahõm nã ji bag waa rabahesãm hënh ta waa bẽ betsëe hyb n'aa” —nãk.

¹⁰—Ti rabahõm nuuj jé sa bag waa hets'ëe doo, takajaa sa najiis patug pan'aa. Tii bä maruus baad gad'aa do rabahõm kãn ta sii. Ket'ëe do jãm hënh rabahõm ta sii. Tii bä noo gatsëe däk jãm tób n'aa.

¹¹—Ta jawén rakaja kãn hets'ëe doo. “Ãã wahë n'aa, manoo gasëets tób ãã bajjẽ p'ëe hyb n'aa”, nãk.

¹²—Tii bä jãm noo gana do ky gadoo: “Né hup ÿ né hẽ tii, dooh bẽ ÿ hapëe bã”, näng jãm noo gana doo —näng mã Jesus panyyg gó teh'üüm doo.

¹³Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Ti hyb n'aa, baad bẽ gadaa ta pooj jé, bẽ nahapäh do hyb n'aa ny noo gó ÿ matëeh. Dooch bẽ hapëe bã nyy b' akëe ÿ kajaa —näng mã Jesus kyyh.

Dajëer karom sa hã aj'y y ets'ëe hõm do rabahag'ãäs hyb n'aa
panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo na-ããj hẽ hÿ pong jé hawät do bag'ãäs do ky n'aa, Aj'y y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa noo gó. Aj'y y dawëe tabahõm do pooj jé ta dajëer ta karom hã

tets'ëë hõm do rabahag'ããs hyb n'aa ta s'ee hënh tawäd nuuj jé hadoo tii. Tabahõm do pooj jé, aj'yy naënh ta karom ta wë.

¹⁵Ta see hã tabanoo ji ma poo oow pé ta hood moweed k'ãäts tég gabarëeh do s'ëëb. Ta see hã tabanoo pawóp hë ta hood, ta see hã sét hë. Rahajaa do pénh ramoo bok doo, tets'ëë däk sa hã. Ti tabahõm kãn dawëë. ¹⁶Tii bã nayyw hë ji ma poo oow pé gadoo do du do kãn ta tii me tamoo wät doo, dajëër kah'ũüm hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ji ma poo oow pé jó tagadoo ji ma poo oow pé wób. ¹⁷Tii d' né hë pawóp hë dajëër hood gadoo do bad'oo. Pawóp hë hadoo do jó tagadoo pawóp hë ta wób. ¹⁸Tii d' nado sét gadoo doo. Ta kariw n'aa dajëër tagadoo do jawén paa bã tabahõm, ti tadakä jëng ta dajëër. Séd debaa hë tabado nyh ta kariw n'aa matëeh bã kä.

¹⁹—Tii bã hajõõ ta baab jawén paa bã sa kariw n'aa kaja kãn. Tii b' tanaënh ta wë ta karom dajëër tahanoo do paah, tabahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ti dajëër kä. ²⁰Ji ma poo oow pé dajëër hood gadoo do ky hadoo ta hã: “Kariw ÿ n'aa”, näng, “ji ma poo oow pé ta hood man'oo däk hã ÿÿ, ta tii me ÿ moo wät hyb n'aa”, näng. “Mahegãã. Ta jó ÿ gado däk ji ma poo oow pé ta hood wób gedë hõm doo”, näng.

²¹—Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'ãäts hë mamoo wät doo. Karom baad hadoo do õm. Baad had'yyt hë maban'yyh a hã ji anoo doo”, näng. “Kanhën d'os hë né paawä, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahãnh ÿ anoo a hã hÿÿ kä mabag'ããs hyb n'aa kä. B'ëëp, tsebee si ÿÿ”, näng ta kariw n'aa kyyh.

²²—Tii bã pawóp hë dajëër hood gadoo do ky hadoo: “Kariw ÿ n'aa”, näng, “pawóp hë ta hood man'oo däk hã ÿÿ, ta tii me ÿ moo wät hyb n'aa”, näng. “Mahegãã. Ta jó ÿ gado däk pawóp hë ta hood wób gedë hõm doo”, näng.

²³—Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'ãäts hë mamoo wät doo. Karom baad hadoo do õm. Baad had'yyt hë maban'yyh a hã ji anoo doo”, näng. “Kanhën d'os hë né paawä, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahãnh ÿ anoo a hã hÿÿ kä mabag'ããs hyb n'aa kä. B'ëëp, tsebee si ÿÿh”, näng ta kariw n'aa kyyh.

²⁴—Ti ta karom seeh, sét dajëër hood gad'ëë däk do gadoo do tabana, ti taky hadoo: “Kariw ÿ n'aa”, näng, “tak'ëp mamejũũ ji hã, hëp ÿÿ. Manu gekãã joom ag manejoom doo. Joom ag manejoom do mataa. ²⁵Ti hyb n'aa õm ÿ jeÿÿm”, näng. “Tii bã k'ãäts gó ÿ jeh'aa këë a dajëër”, näng. “Hÿÿh, a dajëër hã ÿ manoo do paah”, näng.

26—Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Karom nesaa do òm! Moo nahũũj òm!”, nǎng. “Mahapǎh mã a nooh, joom ag ỹ nejoom do ỹ nu gekǎã, nǎng a kyyh. Joom ag ỹ nejoom do ỹ bataa, nǎng a kyyh”, nǎng. 27“Hèd n'aa dajēer manan'oo dǎk dajēer me moo heb'oooh do sa hǎ? Tii bǎ kǎ, ỹ kajaa bǎ kǎ, ta bahǎnh ỹ gadoo paawǎ dajēr ỹỹ”, nǎng ta kariw n'aa ta hǎ.

28—Ti sa kariw n'aa ky hadoo: “Bè ado hõm sét hadoo do ta wè hanǎng doo. Bè an'oo ji moo sahõnh hē wè nǎng do hǎ”, nǎng. 29“Jé wè nǎng do hǎ, ti bahǎnh takan'oo dǎk ta hǎ. Hajõng da anǎng ta wè.† Kanahën d'os hē wè nǎng doo, kanahën d'os do ta wè hanǎng do kado hõm da ta mahǎnh”, nǎng. 30“Bè dawǎts nǎ ta w'oo hǎ gadagyp doo hēnh karom nahũũnh doo. A'oot da tii bǎ. Sa tēg kamegēej dǎk da tak'èp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, nǎng sa kariw n'aa kyyh —nǎng mã Jesus panyyg gó teh'ũũm doo.

**Sahõnh hē badǎk hahỹỹ hǎ habong do ky
n'aa kety dǎk do ky n'aa hahỹỹh**

31Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ta kabaj'aa doo gó, ta bag tak'èp gabarēeh doo gó sahõnh hē ããs sa daheeh tabahyng bǎ kǎ, sa wahē wahē tyng n'aa jó, tsyt hē kasēew dǎk do tyng n'aa jó tabasoooh da. 32Tii bǎ sahõnh hē badǎk hahỹỹ hǎ habong do rakata padēek da ta wè tan'oo bǎ. Tii bǎ tsyt hē tabasēew hõm da sa mahang, b'ée hagǎ n'aa tsyt hē tabasēm doo da b'ée kabara mahǎnh. 33Hub hēnh tabasēew hõm da b'ée, s'ỹỹ hēnh da kabara. 34Tii bǎ ta bagǎ n'aa ky hadoo da ta hub hadǎk hēnh hab'ēeh do sa hǎ: “B'ēep bēeh, Ee ky n'aa edēng doo. Bè gado badǎk hahỹ tadu dahǎng noo gó naa bē hyb n'aa tenyyw hõm doo, ta bag'ããs doo. 35Bè ỹ wén ts'yyt, ỹ paa asaah, wa ỹ paa bē anoo hǎ ỹỹ. Ỹ paa hoo kaanh, bē anoo paa naēng ỹỹ. Ta s'ee hēnh naa paa ỹỹh, bē gadoo paa ỹ bē tób bǎ. 36Ỹ paa saroor tamaah, bē anoo paa saror ỹỹ. Ỹ paa nahēe nǎng, bē heg'ããs paa ỹỹh. Ragadahew'ēes doo gó paa ỹ bageēt, ỹ paa bē hehēen”, nǎng da ta kyyh sa hǎ.

37—Tii bǎ baad habok do reaanh da ta hǎ: “Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó ãã bahapǎh mabasaah doo, ny noo gó a waa ãã banoo? Ny noo gó mahoo kaanh, a naēng ãã banoo?

38Ny noo gó ta s'ee hēnh naa òm ãã bahapǎh, òm ãã gadoo?

† 25.29 Baad taban'yyh do hyb n'aa tii.

Ny noo gó òm saroor tamaah, òm ãã saroor noo? ³⁹Ny noo gó òm ãã bahapäh manahëë näng doo, radawäts geët do òm? Ny noo gó òm ãã bahehëen?”, nâk da baad habok do sa kyyh.

⁴⁰—Tii bâ ta bagã n'aa ky hadoo da hahÿÿ da: “Baad bê ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë hãÿ ÿ hedoo do hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do hã bê bad'oo do paah, rahyb n'aa sekog its né paawã, hã ÿ né hë ti tii d' bê bad'oo doo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo”, näng da ta bagã n'aa baad habok do sa hã.

⁴¹—Tii bâ ta s'ÿÿ hënh hab'ëeh do sa hã taky hadoo da: “Bëeh, ky n'aa kawas'ee bong doo, bê ahõm mahãnh ÿÿ tëëg hõõ nadëëk doo hënh, Dijab, ããs nesaa do Dijab karom sa daheeh sa hyb n'aa P'op Hagã Do benyyw dâk doo hënh. ⁴²T'ï hënh bê wén hõm, ÿ né asaah paah, dooh paa wa ÿ bê an'oo bã. ÿ paa hoo kaanh, dooh paa naëng ÿ bê an'oo bã. ⁴³Ta s'ee hënh naa paa ÿÿh, dooh paa ÿ bê gado bã bê tób bã. ÿ paa saroor tamaah, dooh paa saror ÿ bê an'oo bã. ÿ paa nahëë näng, ragadahew'ëës doo gó paa ÿ bagëët, dooh paa ÿ bê hegãã bã”, näng da ta kyyh.

⁴⁴—Tii bâ kã, ti na-ããj da reaanh da. Hahÿÿ da da sa kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó paa òm ãã bahapäh mabasaah doo, mahoo kaanh doo, ta s'ee hënh naa do òm, saroor tamah do òm, manahëë näng doo, ragadahew'ëës doo gó mabagëët doo? Ny noo gó òm ãã manasa?”, nâk da sa kyyh.

⁴⁵Tii d' taky hadoo: “Baad bê ÿ maher'oot hahÿÿh: Hahÿÿ hyb n'aa sakog its do see hã bê manasa doo, ÿ né hë ti bê manasa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo”, näng da ta bagã n'aa baad nabok do sa hã.

⁴⁶—Tii bâ, ah'ũũm da rahoop do had'yyt doo hënh. Baad habok doo, dooh t'ï hënh rahõm bã. Hÿ pong jé ji edëb had'yyt do ragadoo tii hã —näng mã Jesus.

Ratyw n'aa esoos do nyy da radaj'ëëp Jesus

panyyg n'aa hahÿÿh

26 Ti m' Jesus bahajaa bã sahõnh hë ta ti taheer'oot doo, taky hadoo mã ta ma matëg sa hã:

²—Bë hapäh, edaa dâk Pas-kowa. Pawóp nã ta ãh. Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ran'oo dâk da ta majï sa moo gó b'aa kajatsëk do hã takepëem dâk hyb n'aa —näng mãh.

³Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ããj mã séd hã m' rakata padëëk P'op

Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób bä. Kajapas mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do häd. ⁴Ti m' ratyw n'aa esoos mä Jesus ramoo maso hõm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bä m', radaj'ëep hyb n'aa kä m'. ⁵Rakaner'oot bä m' raky hadoo:

—Dooh da ër dajëeb bä Pas-kowa noo gó, hajök do ër wë rah'yy kawereem mahãnh —näk mäh.

Buu benyym do yÿnh ahoog wät do

Jesus nuu gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁶Ti m' panang Betanija häd näng doo bä m', Simaw saraa hã däk do paa tób bä, ⁷sa waa tyng hã m' Jesus basooh bä m', ana mä ta wë yÿnh. Buu benyym do hood mä ta moo gó m' tabadäk. Pä s'ëeb mä ta hood. Tak'ëp mä taky n'aa gebah ta ti gó hanäng do buu benyym doo. Ti m' Jesus nuu gó m' tabahah'ook.

⁸Dooh m' Jesus ma matëg ragenaag bä ta ti tabad'oo doo.

—Hëd n'aa tarejãä tii? —näk mäh. ⁹—Taw'ãäts hë paawä takes'ëem. Tak'ëp paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta sãm ji an'oo paawä kas'uut do sa hã —näk mäh.

¹⁰Jesus maa napäh bä sa kyyh, taky hadoo:

—Bë hajëew manä hahÿ yÿnh! Tak'ëp baad hadoo do tamoo wäd wät hã yÿ. ¹¹Kas'uut do aboo had'yyt hë bë mahang. Yÿ ti hÿÿh, dooh bë mahang had'yyt hë y awäd wäd bä. ¹²Y radakä jëng noo gó buu benäw n'aa tii d' nuh yÿ gó tah'ook doo. ¹³Né hup y né hë hahÿ y her'oot doo: Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hã P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do rabaher'ood hõm bä, raher'oot da na-ääj hë hã y tamoo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hã —näng mäh.

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëenh do

ky n'aa hahÿÿh

¹⁴Ti m' 12 hedoo do Jesus ma matëg seeh, Judas Ikarijot häd näng do bahõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa wë. ¹⁵Ti m' taky hadoo sa hã:

—Nyy hë ta sãm bë anoo da hã yÿ, Jesus y haëej bä bë hã? —näng mäh.

Ti m' ranoo ta hã 30 moweed k'ãäts tëg hawak do s'ëeb ta sãm. ¹⁶Ti m', ti noo gó naa Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kãn tabahaëenh hyb n'aa kä sa hã.

**Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do
panyyg n'aa hahÿÿh**

17Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rataheb'ëës do du däk noo gó m', Jesus ma matëg rabana ta wë, ti m' rabeanh ta hã:

—Nyy bä makarën äã benäm Pas-kowa tä n'aa, matab'ëës hyb n'aa? —näk mäh.

18Ti m' taky hadoo:

—Bë ahöm nä panang hënh, aj'yy tób hënh. Hahÿÿ da da bë maher'ood ta hã: “Hahÿÿ da äã ma matëg kyyh a hã, ‘Kaja däk ÿ hajaa do noo gó ÿ jawén hyng doo. A tób hënh da ÿ tab'ëës Pas-kowa tä n'aa ma matëk ÿ sa daheeh’ ”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

19Jesus mejüü doo da né hë m' ta ma matëg rabad'oo. Ti m' ramoo boo kãn tii bä kä Pas-kowa tä n'aa kä.

20Papÿÿj badëë hyng bä kä, Jesus bahyy sooh mä 12 hedoo do sii hë sa waa tyng pa. 21Sa tä rabawëh bä kä m' taky hadoo sa hã:

—Bë see ÿ tahaëënh da majï moo gó. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng Jesus sa hã.

22Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mä raky hadoo:

—Hã ÿÿ, dooh ÿ tado bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näk mäh.

23Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë see né da. Nemon ÿ hehoots wät do pãw, ti né da ÿ haëënh doo —näng mäh. 24—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hë —näng mäh. —Ti hadoo né hë, baad nado da aj'yy hã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majï moo gó han'oo däk do hã! Taw'ääts hë paawä ta ti aj'yy hã tanenyyts bä paawä! —näng mä Jesus kyyh.

25Ti m' Judas, Jesus haëëj däk do pan'aa, ky hadoo ta hã:

—Hã ÿÿ, dooh ÿ tado bä ma matëg! —näng mäh.

Ti m' Jesus ky gadoo:

—A daaj hë ti makaher'ood däk —näng mäh.

26Ti m' rabawëh bä, Jesus bado däk pãw, ti m' P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo däk pãw äã hã —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk pãw, tan'oo däk mä ta ma matëg sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Bë gado däg, bë awa. Hup ÿ heen n'aa hahÿÿh —näng mäh.

27Ti m' Jesus bado däk uwa bëëh hood, ti m' P'op Hagä Do hã ta taky hadoo:

—Taw'ãäts hē òm, Ee. Man'oo däk uwa bëeh ãã hã —näng mäh.
Ti m' tan'oo däk mä sa hã, ti m' taky hadoo:

—Bë sahõnh hē, bë eëg ta uuh —näng mäh. ²⁸—Majyw ÿÿ ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng. Hajök do sa hyb n'aa takan'oo däk majyw ÿÿ, ÿ dajëp noo gó, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do kawug hõm hyb n'aa —näng mäh. ²⁹—Hahÿÿ d' bë ÿ maher'oot: Hÿ jawén dooh ÿ eëg wäd bä hahÿ uwa s'ëëb. Jããm hē p'aa hēnh papuuj däg ÿ eëk da bë sii Ee bag'ããs doo bä —näng mäh.

³⁰Ti m' Saaw-Mo hã hanäng do see me P'op Hagä Do rama ejäm do jawén paa bä m', rabahõm kãn waëë joom oriib häd näng do banäng hēnh.

³¹Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Badah, atsēm, hã ÿ rabad'oo do bë bahapäh bä, bë sahõnh hē da ÿ bë beréd hõm —näng mäh. —Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hã ti ky n'aa: “B'ée hagã ÿ daj'ëep da. Tii bä da jé pad'yyt hē b'ée rabeuũm bong”^u —näng mäh.

³²Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta tii d' né paawä da hã ÿÿ, ÿ ganä wät jawén paa bä da, bë pooj jé da ÿ bahõm Garirej hēnh —näng mäh.

³³Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hē òm reréd hõm bä, a wë ramoo bok do rabahapäh bä, ÿ ti dooh noo gó òm ÿ eréd bä —näng mä Peed.

³⁴Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Badah né hē, atsēm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da ÿ maky n'aa jejën da. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Peed hã.

³⁵Ti m' Peed ky kah'ũũm mä ta hã:

—Dooh! —näng mäh. —ÿ radajëëb bä na-ããj hē a sii, dooh noo gó da òm ÿ hyb n'aa eréd bä! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hē m' Jesus ma matëg wób.

Getsemani bä Jesus ky n'aa ketsëë do panyg n'aa hahÿÿh

³⁶Ti m' ta ma matëg daheeh Jesus bahõm joom banäng hēnh Getsemani häd näng doo hēnh. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Babä bë ayyw dó jajé ÿ ky n'aa ets'ëë nuuj jé —näng mäh.

^u 26.31 Sakarija 13.7

³⁷Ti m' Peed, Sebedew taah pawóp hadoo do daheeh tamahūūm ta sii dawë hã. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ëp mä tah'yy katón wät. Dooh baad tado wäd bä ta h'yyb. ³⁸Ti m' tamawoob hë hadoo do sa hã taky hadoo:

—Tak'ëp y h'yy katón. Y h'yyb dajëp do hadoo —näng mäh. — Babä bë ayyw. Bë matakä si yÿ. Bë aã manä da! —näng mäh.

³⁹Ti m' tabahôm dawë hã. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, tūū m' ta maboob hyy jat, ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hã. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tahaja bä paawä, mado hõm mahãnh yÿ wät hahÿ y ahoop do pan'aa. Ta tii d' né y bets'ëë paawä, makarën doo d' né hë mabad'oo, y karën doo da nado —näng mäh.

⁴⁰Tabana bä m' ta ma matëg tamawoob hë hadoo do rahab'ëëh hënh, taheg'ãäs mäh, aã b'ëëh mäh. Ti m' Peed hã tabeaanh:

—Dooh bë haja bä kanahën d'os hë bë ty gapadäg bä si yÿ? —näng mäh. ⁴¹—Bë matakä, P'op Hagä Do hã bë ky n'aa ets'ëë, nesaa do h'yyb natatuk hyb n'aa bëëh, y bë eréd hõm mahãnh —näng mäh. —Ji h'yyb karën né paawä baad hadoo do ji moo wät, nahejooj ji, ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëë y wén näng —näng mäh.

⁴²Ahõm ënh mä p'aa hënh, ti m' taky n'aa etsëë ënh p'aa hënh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tanahaja bä y ahoop do pan'aa kado hõm mahãnh yÿ, y mamõ n'aa najesu bä ta mahãnh, tii bä, makarën doo da né hë y karën hã y kametëëh —näng mäh.

⁴³Ti m' p'aa hënh tabana bä ënh, aã b'ëëh ënh mäh, tak'ëp mä raty jewyk sa h'yyb. ⁴⁴Ahõm ënh p'aa hënh, taky n'aa etsëë do paa taky n'aa etsëë ënh p'aa hënh.

⁴⁵Ti m' tamatëëh ta ma matëg tamawoob hë hadoo do wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë kameh'ãäk nä? Bë aã magyys hë? —näng mäh. —Bë hegãã. Edaa däk Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooh do sa moo gó rabahaëëj däk doo. ⁴⁶Bë as'ëëg bëh! Hamäh, ër ah'ūūm! Wät ta ti y han'oo däk do majë yÿ hã —näng mä Jesus kyyh.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷Jesus ber'oot nä bä m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajök mä han'aa ta sii. Sën-jeer yt hã m', boh yt hã m' rabana. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa kyy gó m',

Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-ããj hë ti rabana. ⁴⁸Haëenh doo, baad ub mä taky n'aa her'ood däk. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hã:

—Ta ti ÿ tapa tsanetsup doo da, ti né hë tii. Tii d' bë maso däk, bë maso hõm —tii da m' ta kyyh dó sa hã.

⁴⁹Ti m' nanyw hë Judas bana Jesus wë, ti m' tedëng:

—Taw'ãäts hë õm, ma matëg? —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh.

⁵⁰Ti m' Jesus ky hadoo Judas hã:

—Ti bä, mamoo wäd ti majawén na doo, najis ÿÿ —näng mäh.

Ti m' ta hã rakajäk, ramaso däg kän mä Jesus. ⁵¹Ti m' Jesus hata see bado däk ta sën-jeer, tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom. Ta nabuuj gakyd hõm mäh.

⁵²Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Menyyw däg a sën-jeer —näng mäh. —Sën-jeer me ta wób hekyyt doo, sën-jeer me tadajëp. ⁵³ÿ nahaja med'oo, ÿ karën bä paawä, Ee hã ÿ ky n'aa etsëë 12 ken'yyh kata däk do tak'ëp kanekan do ääs nanyw hë tamejüü hyb n'aa, ÿ ramo n'aa jesuu hyb n'aa? ⁵⁴Tii d' tado bä paawä, ÿ ramo n'aa jesu bä paawä, dooh paawä takaja bä tii bä P'op Hagä Do kyy kerih doo, hahÿ né hë kametëeh doo kä hã ÿ tahe'oot doo —näng mä Jesus ta ma matëg hã, sën-jeer hado däk do hã.

⁵⁵Ti m' hajök do hã kä Jesus ky hadoo:

—Ër wahë n'aa wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa bë ed'oo g'eeh ÿÿh, bë wén n'aa wë ÿÿ sën-jeer yt hã, boh yt hã, ÿ bë masoo hyb n'aa? —näng mäh. —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ÿ awäd had'yyt hë ÿ ma metëëk bä. Dooh ënh ÿ bë maso bä tii bä ënh? —näng mäh. ⁵⁶—Hÿÿ kä, taw'ãäts hë —näng mäh. —ÿ hapäh, sahõnh hë tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, hã ÿ kametä däk hyb n'aa —näng mä Jesus.

Ti m' sahõnh hë kä ta ma matëg rawaj'aa bong. Reréd hõm mä Jesus.

Judah buuj sa wahë n'aa wë Jesus ramahüüm do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁷Ti m' Jesus ramaso däk do ramahüüm kän Kajapas häd näng do tób hënh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ti Kajapas. Kata b'ëeh mä ta tii bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do

sii hē m'. ⁵⁸Peed bahōm mā Jesus sa jawén. Dawëë m' tagadāk. Ajjëë suun mā P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób w'oo hã. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng, tabahëg'ääs hyb n'aa nyy d' rabad'oo Jesus hã.

⁵⁹P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa hedoo doo, sahōnh hē Sinedirijo häd näng do ajyy n'aa sii hē m' resoos mā Jesus hã rap'ää daj'ëep péh. Resoos mā daap hē Jesus raky n'aa tapaa doo. ⁶⁰Hajōō né paawä m' daap ramenyh Jesus ky n'aa hã, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ëep pé Jesus.

Ti m' tagadëëg ub kä pawóp hē han'aa, ⁶¹ti m' raky hadoo:

—Hahÿÿ da hahÿ aj'yy kyyh: “ÿ hajaa ÿ gawatsiig hōm bä P'op Hagä Do tób n'aa”, näng. “Tamawoob hē ta äh, ÿ tamaa sooh p'aa hēnh”, näng ta kyyh —näk mā sa hã.

⁶²Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do p'op mā tabas'ëëg gëët. Ti m' taky hadoo mā Jesus hã:

—Dooh maher'oot pé òm raky n'aa tapaa do hã? —näng mäh.

⁶³Dooh m' Jesus ky gado bä. Bag hēnh mā tabagëët.^v

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ky hadoo ënh mā ta hã:

—P'op Hagä Do hedëb had'yyt do matym gó kä òm ÿ mejüü, äã mamaher'oot hyb n'aa ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah mado bä! —näng mäh.

⁶⁴Ti m' Jesus ky hadoo:

—Òm né tii, ti tii d' her'oot —näng mäh. —Ti hadoo né hē, hahÿÿ da bë sahōnh hã ÿ maher'oot: Hÿ jawén bë hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do, Sahōnh Sa Bahãnh Hado Do hub hēnh tabasooch bä, ta hã P'op Hagä Do weh'ëeh doo bä. Bë hapäh né da ënh tabahyng bä wë puh mahang —näng mā Jesus kyyh sa hã.

⁶⁵Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do kawaj'ään gó tawén s'ëëd hōm ta daaj hē ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejä däk! Jääm hē. Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Bë maa napäh né hē ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejää doo. ⁶⁶Nyy da bë hã? —näng mäh.

^v 26.63 Dooh Jesus kawaj'ään bä. Daap hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ke'anh, Jesus wén ky ganadoo.

—Taw'ãäts hē tadajëp! —näk mä ta wób sa kyyh.

⁶⁷Ti m' ta mamets rabahetsoos, ti m' rabetuu sa moo me. Ta wób ratapa ewyyh mäh, ⁶⁸ti m' raky hadoo ta hã:

—Maher'ood mahapëë bä, Kristo, jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁹Ti noo gó, tób w'oo hã Peed bahäng bä, tób danäh karom ÿÿnh ana ta wë, ti m' taky hadoo:

—Öm na-ãäj hē Jesus Garirej buuj sii hawät doo —näng mäh.

⁷⁰Ti m' Peed ky n'aa jejën wät sahõnh hē sa matym gó.

—Dooh ÿ heen n'aa nyy bä ta ti maher'oot doo —näng mä ta kyyh.

⁷¹Ti m' Peed bahõm ta hadë noo bä. T'ïï hēnh tób danäh karom ÿÿnh see bahapäh bä m', taky hadoo sa pa hab'ëeh do sa hã:

—Jesus Nasaréh buuj sii hawät do hahÿÿh —näng mäh.

⁷²Ti m' Peed jejën ënh mä p'aa hēnh. P'op Hagä Do hã m' taky däng, raky daheeh hyb n'aa paawä:

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy —näng mäh.

⁷³Ti noo gó né hē badawëd däk mäh, ta pa hab'ëeh do p'op raky hadoo ta hã:

—Sa hata see né hē òm —näk mäh. —Garirej buuj raber'oot doo da né hē ti maber'oot —näk mä sa kyyh.

⁷⁴Ti m' Peed ta daaj hē taky n'aa kawas'ee kån. Ti m' P'op Hagä Do hã taky däng:

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy! —näng mä ta kyyh sa hã.

Ti m' nyyw hē m' karaak bahÿÿ kån. ⁷⁵Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa kä ta hã: “Karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me ÿ maky n'aa jejën da.” Ti né paa kä m' Jesus her'oot do paa kä ta hã. Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaód g'ëed kån mä taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kån do panyyg n'aa hahÿÿh

27 Böp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób, rahyb n'aa eno däk Jesus radaj'ëep hyb n'aa. ²Ramoo maw'yyd däk, ramahüüm Pirato häd näng do wë, Roma buuj Judah häj n'aa bä bag'ãäs doo.

³Ti m' dajëb hã Jesus raky n'aa ety däk do Judas, Jesus haëëj däk do ky n'aa napäh bä m', t'yyd kamehïin wät mä tamoo wät do paa hã. Ti m' moweed k'ãäts tög hawak do s'ëeb tabaj hõm P'op

Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa wób hã.

⁴—Nesaa do ÿ moo wäd wät —näng mä sa hã. —Mo haj'aa kad'oo do nado dajëb hã ÿ haëej däk doo —näng mä Judas kyyh sa hã.

Ti m' sa wahë n'aa hedoo do raky gadoo:

—Dooh hyb n'aa ãã hyb n'aa peet pé ta tii. A ky gabuuj hë ti ta tii —näk mä sa kyyh.

⁵Ti m' Judas dawäts bëeh tũu moweed P'op Hagä Do tób n'aa yt hã, ti m' tabahõm kãn, nu kasagiw däk mä tyd me.

⁶Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa rabata däk moweed tũu kajäk doo, ti m' raky hadoo:

—Dooh ër ky n'aa jaw'yuk do an'oo bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëër n'aa tabahado däk hyb n'aa hahÿ dajëër. Majjyw dajëër n'aa ti hÿÿh —näk mäh.

⁷Ti hyb n'aa m' rahyb n'aa newë däk ramametsëe hyb n'aa hew'yyt do joom banäng doo, Judah buuj nadoo do kamag kadebong do pan'aa. ⁸Ti hyb n'aa, da hë na-ããj nä ta häd ramaneëenh “ta majjyw hood”, hew'yyt do joom hood paah. ⁹Tii d' né kä m' kametä däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Jeremij häd näng do erih do paa kä. Hahÿÿ d' paa m' ta kyyh: “Rado däk 30 hedoo do moweed k'ääts tög hawak do s'ëeb. Sa moo gó rahaëej däk do säm Isaraéw buuj raky kajäk do tii. ¹⁰Ta säm me rabets'ëe hõm hew'yyt do joom banäng doo. Tii d' né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejüü hã ÿÿ”,^w näng paa Jeremij erii wät do kyyh.

¹¹Ti nuuj jé m' Roma buuj Judah häj n'aa bä bag'ääs do pooj jé m' Jesus bagëet. Ti m' Jesus hã ta bagä n'aa eanh mäh:

—Öm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo d' né hë —näng mä Jesus.

¹²Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób Jesus raky n'aa tapaa bä kä Pirato hã, dooh m' Jesus ky gedag bä. ¹³Ti m' Pirato ky hadoo ta hã:

—Nepäh a hã õm raky n'aa tapaa doo? —näng mä Pirato.

¹⁴Dooh né paawä Jesus kawaj'ään bä, dooh m' taky gedag bä raky n'aa tapaa doo. Ti hyb n'aa m' tak'ëp Pirato hyb n'aa meuuj wät.

^w 27.10 Jeremij 19.1-13, 32.6-9. Taw'ääts hë ji ner'oot na-ããj hë Sakarija 11.12-13.

¹⁵Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëës do seeh. Teréd hõm hajõk do retsëë doo. ¹⁶Ti noo gó m' ragadahew'ëës doo gó m' tabagëët Jesus Barabas häd näng doo, moo nesaa do ky n'aa etsëeh doo. ¹⁷Ti m' hajõk do rakat'aa bā kā ta tób hēnh, Pirato beaanh sa hā:

—Ny hadoo do bē karēn ÿ eréd hõm: Jesus Barabas, Jesus ramaneëenh do P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? —näng mäh.

¹⁸Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh, ta hã rahaëëj dāk Jesus, rah'yy kajew'ëës do hyb n'aa ta hã.

¹⁹Ti m' ti noo gó né hē m', ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó Pirato basoo bā kā m', Pirato ÿym mejüü mä Pirato rapanäk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Marejä manä ta ti aj'yy mo haj'aa kanadoo doo. Ta ti hyb n'aa tak'ëp ÿ bahob wät säh ÿÿ gó naga hē atsēm —näng mä ta ÿym kyyh Pirato panäk do hã.

²⁰Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ãäj hē m' ramejüü mä hajõk doo, Barabas rabetsëë hyb n'aa Pirato hã. Ramaher'oot na-ãäj hē Pirato ramejüü Jesus tadj'ëep hyb n'aa.

²¹Ti m' Pirato beaanh sa hā:

—Ny hadoo do bē karēn ÿ eréd hõm? —näng mäh.

—Barabas —näk mä hajõk do sa kyyh.

²²Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bā, nyy da ÿ bad'oo Jesus hã, Kristo ramaneëenh do hã? —näng mäh.

—Mepëëm däg b'aa kajatsëk do hã! —näk mä sahõnh hē sa kyyh.

²³—Hëd n'aa? —näng mä Pirato. —Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bā —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëëj bong tii bā:

—Mepëëm däg! Mepëëm däg! —näk mäh.

²⁴Pirato bahapäh bā m' sa h'yyb rawanareem doo, Pirato hapäh mä rah'yy kawereem do ta wë, tado dāk naëng, ti m' ta moo tabahetsyyd wät hajõk do matym gó.^x

—Hëp ÿ n'aa nado hahÿ aj'yy dajëp doo —näng mäh. —Bē né hē ti ta tii d' karēn doo —näng mäh.

^x 27.24 Tii d' tawén d'oo, ta ky gabuuj gó nadoo do radaj'ëep doo, tametëeh hyb n'aa sa hã.

²⁵—Taw'ääts hē —näk mä sahōnh hē. —Ääh, ää panaa na-ääj hē, ää gadoo ta majyyw hyb n'aa ää raky n'aa tapa bä —näk mä Pirato hä.

²⁶Ti m' Pirato beréd hōm Barabas häd näng doo. Ti m' tamejūū rabaheyyh Jesus. Ti m' tahaëej däk warahén sa hä rabepëem däk hyb n'aa b'aa kajatsék do hä.

Jesus warahén rarejää do panyyg n'aa hahȳyh

²⁷Ti m' bag'ääs do warahén n'aa ramahūūm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hēnh. Tii bä m' ranaëej nä sahōnh hē sa hataa, séd hä rakata padëek hyb n'aa Jesus w'oo hä. ²⁸Ti m' rakabo nyyh ta saroor, ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo. ²⁹Ti m' hetëk do moo m' ramap'ōöd däk, ta nuu gó m' radasoo. Ti m' ranoo ta tatu hub hēnh tamasoo hyb n'aa.^y Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy bëeh ta wë. Raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh. Ti m' raky n'aa ej'ees. Hahȳy da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

³⁰Ti m' rabahetsoos sa matsós me. Hajōō nuu me m' ranu gewyyh tatu me. ³¹Raky n'aa ej'ees jawén paa bä m' rado nyyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng mä ta saroor hē. Ti m' ramahūūm rabepëem däk hyb n'aa.

Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa hahȳyh

³²Panang bä naa raban'lyyh bä m' rakataa aj'yy panang Sirené häd näng doo bä naa, Simaw häd näng do hä. Ti m' warahén ramejūū mä tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëem däk do b'aa n'aa. ³³Ti m' rakajaa Gogota häd näng doo bä. (Gogota häd näng doo m' ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.) ³⁴Ti m' ramenoos ta hä joom uwa häd näng do s'ëeb hejooonh doo. Kamekuunh mä ti datsäng doo me.^z Ti m' tameëek kanahën d'os hē, dooh teëg bä. ³⁵Ti m' rabepëem däk do jawén paa bä m', ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.^a ³⁶Ti m' rabehyy b'ëeh Jesus rabahag'ääs hyb n'aa.

³⁷P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepëem däk kerih doo Jesus moo p'ää tadajëp do heen n'aa. Hahȳy da m' kerih do hä:

^y **27.29** Ta hatsë rawén dadäk, sa wahë n'aa ky n'aa hadoo ramanes'uunh hyb n'aa. Ti hadoo hetëk do kapōos doo. Tëg gabarëeh do sa wahë n'aa nuu gó radasoo do ky n'aa hadoo ramanes'uunh. Ti hadoo na-ääj hē ta tatu. Ta moo gó sa wahë n'aa atón tatu n'aa hedoo do k'ääts tég hawak do s'ëeb rabyh n'aa jew'yyk do metëë n'aa. Ta tii me ramanes'uunh.

^z **27.34** Datés do biin tii. Tii d' né hē rabahed'oo radej'ëep do hä.

^a **27.35** Saaw-Mo 22.18

“Jesus hahÿÿh, Judah buuj sa wahë n'aa”, näng mä kerih do hä. ³⁸B'aa kajatsëk do wób hä rabepëem padëek na-ãäj hë pawóp hë ajyy baretsëk doo. Hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Hõõ gó Jesus kahepëem däk do bahäng. ³⁹Ta tii me teb'ëes do raky n'aa rejãã mä Jesus, sa nuu m' rewõnh Jesus wë. ⁴⁰Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä ta äh mamoo wäd sooh p'aa hënh, a nooh. A daaj kedëeb! Ahyy b'aa hä hadäk do õm, P'op Hagä Do T'aah mado bã! —näk mä sa kyyh.

⁴¹P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa na-ãäj hë raky n'aa ej'ees mäh:

⁴²—Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Dooh tahaja bã ta daaj hë takedëeb bã! Isaraëw buuj sa wahë n'aa m', tanooh. Taw'ääts hë tabahyng b'aa kajatsëk do hä tahadäk do hä naa, tii bã äã ky daheeh da! ⁴³P'op Hagä Do hä m' tah'yyc kasadä, tanooh. Na P'op Hagä Do edëeb häã, P'op Hagä Do genaag bã ta hä. P'op Hagä Do T'aa m', tanooh —näk mä sa wahë n'aa sa kyyh.

⁴⁴Baretsëk do ta pa pad'ëek do ti na-ãäj raky n'aa rejãã mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁵Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hä. Jããm hë tug bã tabawag däk p'aa hënh. ⁴⁶Tug bã m', tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

“P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, hëd n'aa ÿ mamakyyys?”^b, tahanäng pé m' tii.

⁴⁷Ta tii bã p'eets hë hab'ëeh do wób ramaa napäh bã m' ta kyyh, raky hadoo:

—Eriij^c ti tanaëenh —näk mäh.

⁴⁸Ti m' nanyw hë sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëeb oow me, b'aa hä m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hä tabeëk hyb n'aa. ⁴⁹Ti m' ta wób raky hadoo:

—Na madëeg! —näk mäh. —Ti b' ër heg'ããs Eriij ana bã tabed'ëep hyb n'aa —näk mäh.

^b 27.46 Saaw-Mo 22.1 hä takerii däk doo hä tabeh'üüm.

^c 27.47 P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do paa ti Eriij.

⁵⁰Ti m' tak'ëp mä Jesus geëej wät, ti m' h'yy keréd hõm mäh.

⁵¹Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. Hëej katajus wät mäh, pä ganebäh bong P'op Hagä Do an'oo bä. ⁵²Noo kesëets hõm mä kamag hood. Hajök mä baad habok do paa genä bok mäh. Edëb bë kån mäh. ⁵³Genä bok do raban'yyh sa kamag hood paa bä naa. Ti m' Jesus ganä wät do jawén paa bä, rabajëe p'ëe panang Jerusarënh hënh. Kas'ee bok mä hajök do hä.

⁵⁴Ti m' hëej katajuus doo, sahõnh hë hawäd wät do warahén sa wahë n'aa, ta warahén n'aa Jesus hag'ääs do rabahapäh bä m', raky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿÿh! —näk mä sa kyy kä.

⁵⁵Hajök ÿÿj tii b' hab'ëeh. Dawëe naa m' rabaheg'ääs. Garirej häj n'aa bä naa rahada mä Jesus. Jesus karën do hä, ta waa hedoo do hä m' ramasa. ⁵⁶Sa mahang mä rabab'ëeh Marija Madarën häd näng doo, Marija see Tsijaag Joséh sa ÿÿn, Sebedew taah sa ÿÿn. Tamawoob hë ÿÿj.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁷⁻⁵⁸Tüüh däg bä m' papÿÿj, aj'yy tak'ëp ma näng do bahõm Pirato wë. Joséh mä ta häd. Arimatsija hënh naa m' tii. Jesus ma matëg see hado däk mäh. Ti m' tabahõm Pirato wë. Tetsëe mä Jesus kamag n'aa tabado hyng hyb n'aa. Ti m' Pirato mejüü rahaëej däk ta hä tadakä jëng hyb n'aa. ⁵⁹Ti m' Joséh bado hyy kån Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä pään hanäm doo me, rino häd näng do s'ëeb. ⁶⁰Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood pan'aa. Joséh kamag hood paawä ti ragagots däk doo. Ti m' pä gatsabak do tepëed nä, taty gatsëe däk mä ta me. Ti m' tabahõm kån. ⁶¹Marija Madarën, Marija see Jesus kamag hood pa m' rabat'oonh.

⁶²Ti m' jati péh, Saab hä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Pariséw sa daheeh rabahõm Pirato wë.

⁶³—Hyb n'aa jawyk doo —näk mä Pirato hä. —Ää hyb n'aa es'ee däk ta ti aj'yy noo kanesa do ky hadoo do paah. Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Tamawoob hë tabahado däk bä kä äh ÿÿ, ÿ d' ganä wät p'aa hënh”, näng paa ta kyyh. ⁶⁴Ti hyb n'aa ää karën paawä mamejüü warahén rabahag'ääs hyb n'aa ta kamag hood tamawoob hë ta äh. Ta kamag hood ranahagää bä, ta ma matëg an'aa da ta kamag rabado nyh hyb n'aa. Jesus ganä wät, näk da tii bä. Hajök paa

tawedii. Jesus makū ganā wāt ranoo bā, ti bahānh kawad'ii padëek hajök do tii bā —näk mä sa kyyh Pirato hä.

⁶⁵Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'ääts hē bē mahūūm warahén kamag hood rabahag'ääs hyb n'aa. Baad bē enyyw. Bē hapäh né hē nyy d' bē bad'oo —näng mäh.

⁶⁶Ti m' ta kamag hood noo bā rabats'aa däk ky n'aa jaw'y'yk do heen n'aa, ta ma matëg ranoo gasëets hōm mahānh. Ti m' ramejūū warahén rabahag'ääs hyb n'aa.

Jesus kamag n'aa hood warahén rahag'ääs do heen n'aa (Matew 27.64-66)

Jesus ganā wāt do panyyg n'aa hahȳh

28 Ti m', Saab bahëej jëng bā m', bāp paah, met'uuh hā, papȳy ty ganā këe bā, Marija Madarën, Marija see daheeh rabahōm Jesus kamag hood rabaheg'ääs hyb n'aa.

²Ti m' nyyw hē, tak'ëp k'ääts katajus këe. Tak'ëp tawén katajus wāt P'op Hagä Do ääs bahyng do hyb n'aa, ti m' pä kepëed hōm ta noo gatsë paah, ti m' ta jó tabaso däk. ³Tak'ëp mä ääs gabarëeh, hawyp do gabarëeh doo da. Tak'ëp mä ta saroor bahawak. ⁴Tak'ëp mä warahén, Jesus kamag hood hag'ääs do paah, rajeÿm bong mä ääs. Kajajän b'ëeh mä ȳm haj'aa, dejëp do hedo padëek mäh.

⁵Ti m' ääs ky hadoo ȳy sa hā:

—Bē eÿm manäh! —näng mäh. —ÿ hapäh, Jesus repëem däk do paa bē esoos. ⁶Dooch wäd bā. Ganā wāt, bē tamaher'ood wāt doo da né paah! B'ëep, bē hegāā nyy bā takadasuun jëng do paa bā —näng mäh. ⁷—Nyyw hē bē ahōm, ta ma matëg bē maher'oot hyb n'aa. Hahȳ da d' bē kyyh: “Ganā wāt dejëp do sa mahang. Ahōm da bē pooj jé Garirej hënh. Bē hapäh da t'īi hënh”, näk da bē kyyh. Tii d' këh ȳ bē hā —näng mä ääs kyyh ȳy sa hā.

⁸Ti m' rawaj'aa jëk ta ma matëg ramaher'oot hyb n'aa. Rajeÿm né paawā m' tseb'ee mä ti hyb n'aa. ⁹Ti m' rabajëk bā m', nyyw hē m' Jesus kas'ee wāt sa hā, ti m' takedëng sa hā. Ti m' ta wë rabana, ti m' rabehyy b'ëeh tūū, ta tsyym hā ramoo kajäk ta hā raweh'ëeh hyb n'aa. ¹⁰Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē eÿm manäh. Bē ahōm, bē maher'ood hāj haa sa hā Garirej hënh rabahōm hyb n'aa. Tii bā da ȳ rabahapäh —näng mä Jesus.

Warahén ramaher'oot do rahapäh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹Ti m' Jesus ma matëg wë ÿÿj rahôm nuuj jé m', warahén wób rabajëk mä panang hënh P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë. Ti m' ramaher'oot mä sa hã sahõnh hë rahapëë wät doo. ¹²Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa rakataa Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa sii, rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo hyb n'aa. Ti m' hajõng dajëër rabanoo warahén sa hã, ¹³ti m' raky hadoo sa hã:

—Taw'ääts hë hahÿÿ da bë maher'ood ta wób sa hã: “Atsëm, äã äã nuuj jé ta ma matëg rabana, tii b' retsëëg hõm ta kamag”, näk da bë kyyh —näk mä sa wahë n'aa hedoo do sa kyyh.

¹⁴Ti m' raky hadoo ënh:

—Pirato, babä bagä n'aa ky n'aa napäh bä panyyg bë her'ood hõm doo, äã h'yyb en'yym da, dajëb hã bë taky n'aa ety mahãnh^d —näk mä sa kyyh.

¹⁵Ti m' warahén ragado däk dajëër, ti m' sa hã ramejüü doo da né hë m' ramaher'ood hõm daap men'yym do panyyg. Ti m' jé pad'yyt hë m' Judah buuj mahang kaher'ood däk ta ti panyyg. Da hë na-ääj nä kaher'oot.

Jé pad'yyt hë ta ky n'aa ji maher'ood hõm

Jesus mejüü do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶Ti m' 11 hedoo do rabahõm kãn Garirej hënh, waëë hënh, Jesus mejüü do paa hënh. ¹⁷Ti m' Jesus rabahapäh bä, raj'aa etsëë kãn mä ta hã. Ti hadoo né hë dooh baad tagah'ood nä bä ta wób sa hã.

¹⁸Ti m' Jesus bana kãn p'eets hë sa wë. Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hã:

—Sahõnh hã, hÿ pong jé hawät do hã, badäk hahÿÿ bä hawät do hã na-ääj hë P'op Hagä Do an'oo däk ÿ mejüü hyb n'aa. Sahõnh hë sa bahãnh ÿ hyb n'aa jawyg däk tan'oo bä. ¹⁹Ti hyb n'aa, bë ahõm. Ma matëk ÿÿ rabahado padëëk bë an'oo bä sahõnh hë häj n'aa babuuj. Bë nu gemuun hõm da ta ti Ee häd gó, ta T'aah häd gó, P'op Hagä Do Sahee häd gó. ²⁰Bë ma met'ëëg sa hã sahõnh hë bë ÿ mejüü do paa raky daheeh hyb n'aa. Hahÿ ÿ ky däng bë hã: ÿ awäd had'yyt hë da bë sii badäk hahÿ gawatsik bä kä.^e Jääm hë kä.

^d 28.14 Roma buuj sa warahén n'aa raã bä rabahag'ääs bä, radej'ëep ta sãm. Ti hyb n'aa “ää h'yyb en'yym da bë wahë n'aa” rawén näng.

^e 28.20 Sahõnh hë badäk hahÿ bahëëj jëng do jawén paa bä, hÿ pong jé Jesus pa ër aboo had'yyt hë.